

SÜLEYMAN NAHİFİNİN MEVLİDÜ'N-NEBİ MESNEVİSİ

Âdem CEYHAN*

!! Mesnevî" ismi nasıl öncelikle bu nazım şeklinin en tanınmış ve en önemli örneklerinden biri olan Mevlânâ Celâleddin'in *Mesnevî-i Ma'nevî'sini* hatırlatırsa, Türk kültür ve edebiyatında "Mevlid" denildiğinde de evvelâ Süleyman Çelebi (ö.825/1422?)'nin "*Vesiletü'n-Necât*" (Kurtuluş Vesilesi) adını verdiği meşhur eseri anlaşılır. "Mevlid" kelimesi edebî bir türün adı olduğu hâlde, Türk milletinin dilinde Süleyman Çelebi'nin eserinin hususî bir namı olmuş gibidir. Şüphesiz Süleyman Çelebi'nin (812/1409 yılında) yazdığı *Vesiletü'n-Necât*, türünün ilk örneklerinden biri, edebiyatımızdaki en güzel, en çok tanınan, halkımız tarafından asırlar boyunca "mübarek" sayılarak çok çeşitli vesilelerle okunan şaheseri olmakla birlikte, son örneği değildir.

14. asır şair ve yazarlarımızdan Erzurumlu Darîr'in *Sîretü'n-Nebî'sindeki* bir manzume, mevlid türünün Türk Edebiyatı'nda öncülerinden sayılabileceği gibi, Süleyman Çelebi'nin eseri üzerinde de yer yer tesirleri görülen bir metindir. *Vesiletü'n-Necât*'ın telif tarihi olarak 812/1409 yılı kesin kabul edildiği takdirde,¹ Ahmedî(ö.815/1412-13)'nin *İskender-nâme'sine* 810/1407 yılında eklediği

*Celal Bayar Üniv. Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü MANİSA.

¹ Kitabının sonunda bizzat bildirdiğine göre, Süleyman Çelebi "*Vesiletü'n-Necât*" adını verdiği mevlidini h.812 (m.1409) yılında Bursa'da tamamlamıştır:

"İşbu kân-ı şehd ki şîrindür dadı Bil *Vesiletü'n-Necât* oldı adı
Hem sekiz yüz on ikide târihi Bursa'da oldı tamâm bu i ahî"

Şairimizin mevlidinin telif tarihi, kütüphanelerimizde bulunan bazı yazma nüshalarının sonundaki bu beyitlere istinaden umumiyetle 812/1409 olarak kabul edilmektedir. "Türkçe Mevlid Metinleri" konusunda bir doktora tezi hazırlamış olan Neclâ Pekolcay, Süleyman Çelebi'nin eserinin yazmalarında yer alan münferit parçalar içinde daha eski tarihli varsa da, bunların tam bir mevlid karakteri taşımadığını, kaynakların çoğunda bildirildiği üzere, söz konusu türün Türk edebiyatındaki ilk ve en eski örneğinin "*Vesiletü'n-Necât*" olduğunu belirtmektedir. (Doç.Dr. Ayşe Neclâ Pekolcay, *Mevlid*, Türkiye Diyanet Vakfı yayını, Ankara 1993, s. 17, 39, 40). Ancak Fâik Reşad Bey'in *Târîh-i Edebiyyât-ı Osmâniyye'sinde* Süleyman Çelebi mevlidinin telif tarihi konusunda ileri sürdüğü zamanla bu h.812 yılının nasıl uzlaştırılabileceği yolundaki istifhamımız henüz giderilmiş değildir. Fâik Reşad Bey'in bildirdiğine göre, Edirne'de Karabulut Mescidi İmamı Halil, h. 807/1404 yılında, Hz.Fâtıma'nın vefatını ilâve etmek suretiyle Süleyman Çelebi mevlidine bir zeyl (ek) yazmıştır: (Faik Reşad, *Târîh-i Edebiyyât-ı Osmâniyye*, İst.Şapograf baskısı,1328/1910, s.68, 69.) Bu eserin sonunda yazılış yer ve tarihini bildiren:

"Bu kitâb Edrene'de oldı temâm Bunı tertîb eyledi düzdi imâm
Bu za'îf ü 'âciz ahkar-ı vücûdBu imâm-ı Mescid-i Kara Bulud
Ger iderseñ sâl-i hicretden suâl Say sekiz yüz ile dahı yedi sâl"

beyitlerine göre, Süleyman Çelebi mevlidini 807 yılından önce yazmış ve Osmanlı saltanatının kesintiye uğradığı Fetret devrinin (1402-1413) başlarında vefat etmiş olmalıdır.

mevlid bölümü, Türk Edebiyatı'nda bu tür şiirlerin bilinen, hattâ Süleyman Çelebi mevlidi üzerindeki tesirlerinden bahsedilebilecek ilk örneklerinden biridir.² Fakat siyer, mesnevî gibi başka eserlerin içinde Hz.Muhammed'in doğumuna dair manzumeler hariç sayılırsa, müstakil olarak yazılmış mevlidlerin ilki, şura tezkiresi yazarı Latîfî(896-990/1490-1582)'nin bildirdiğine göre, Süleyman Çelebi'nin *Vesiletü'n-Necât*'ıdır: "Vilâyet-i Rûm'da evvel mevlid-i Nebî bu dimişdür. (...) Andan akdem kimse dimemişdi." Yine Latîfî'nin belirttiği gibi, 15. yüzyıldan itibaren onlarca, hattâ yüzlerce mevlid yazılmaya devam etmiş, ama hiç biri Süleyman Çelebi'nin eseri kadar rağbet görmemiştir: "Bu fakîr ü hakîr dahi yüz aded efdali mevlid kitâbı gördüm ve fakat iltifâtla her birini gözden geçürdüm; birinde bu sûz u hâleti ve bu şevk u harâreti görmedüm. Ve hem bu mertebede birisi makbûl ve meşhûr olmadı ve beyne'n-nâs i'tibâr ve iştihâr bulmadı.(...) Süleymâniyye, ki ol âsâr-ı vilâyetden nâşî olmuşdur, şuârâdan bir mevlid-gûy aña galebe idemez."³ Osmanlı şairlerinden bir çok kişi benzerini meydana getirme yoluyla mevlid manzumeleri yazmışlarsa da, umûmî kabule mazhar olan Süleyman Çelebi'ninkidir.⁴

Önlerinde böyle aşılması imkânsız denebilecek kadar büyük bir eser okunmaktayken, şairlerimizi acaba tekrar tekrar mevlid yazmaya sevk eden sebepler nedir? Bu soruya din psikolojisiyle, daha doğrusu dindar şairin psikolojisiyle cevap vermek mümkündür: Mevlid metinlerinin bilhassa başlangıç ve sonuç kısımları okunduğunda görüleceği gibi, şairlerimizi Hz.Muhammed'e dair eser vermeye sevk eden en mühim sebeplerden biri, âlemin ve onun içinde kendisinin yaratılış vesilesi, her türlü İlâhî hayrın, hikmetin elçisi, öğreticisi, doğru yolun kılavuzu olduğuna ve bu itibarla öz varlığından daha çok sevmesi gerektiğine inandığı insana saygısını, sevgisini, bağlılığını belirtmek, böylece amel defterinin sevap hanesinin kıyamete kadar açık kalmasını sağlamak, ahirette şefaate, saadete erişmektir:

"İşit n'oldı sebeb bu nazma iy yâr
Çü gördüm mevlidini Mustafâ'nıfı

Ki geldi sûrete güftâr-ı eskâr
Ki yazmış nicesi ehl-i safânufı

olmalıdır. Çünkü bir esere zeyillerin yazılabilmesi, onu meydana getiren sanatkârdan istifade ihtimalinin yok olduğunu düşündürmektedir. (Köprülü-zâde Mehmed Fuad ve Şahâbeddin Süleyman, *Yeni Osmanlı Târîh-i Edebiyyâtı*, İst., 1332/1914, s.149-150). Fakat "*Vefât-ı Fâtıma*" metninin Millet Kütüphanesi'ndeki başka bir nüshasında yazılış yılı olarak 897/1491 tarihi gösterilmiştir. Bu tarihlerden birinin yanlış olduğu muhakkaktır.(Neclâ Pekolcay, Süleyman Çelebi Mevlidi Metni ve Menşei Meselesi, Edebiyat Fak. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*'nden ayrı baskı, İst.Bürhaneddin Erenler Matbaası 1954, s.28).

² İsmail Ünver, Ahmedî'nin İskender-nâmesindeki Mevlid Bölümü, TDAY, *Belleten*, 1977, Ankara 1978, s.358-359.

³ Latîfî, *Tezkire-i Latîfî*, (nşr. Ahmed Cevdet), Dersaâdet (İst.), İkdâm Matbaası, 1314/1896, s. 57, 282./ Gelibolulu Âli ve Kâtib Çelebi de bu hükmü tasdik eder: Âli, *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, (haz. Dr.Mustafa İsen), Ankara 1994, s.101./ Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-Zünün*, Maarif Matbaası, İst.1941, c. 2, s.1910.

⁴ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1333/1914, c.2, s.222 (1.dipnot).

Okındukça olur aña du'âlar Yitişür rûhına zevk u safâlar
Diledüm nazm idem bu hoş kitâbı Ki kılâm ben dahı bî-had sevâbı"⁵

* * *

"Vasiyyetdür du'âdan yâd idesiz Kerîmî'yi gamından şâd idesiz"⁶

* * *

"Bunı her kim okıyup itmâm ide Hamdî miskîne du'â in'âm ide"⁷

* * *

"Ben de yazdum bir iki söz 'acız ile oş Kim ki bu 'abdi du'âdan aña hoş
Hayr ile Hak anları yâd eylesün Hazret-i Hak ruhları şâd eylesün
Bu Emîrî 'âsiye kıl rahmeti Çekmeye rûz-ı cezâda zahmeti
Pes anuñ hakkı bize eyle 'atâ Hem şefâ'at ide anda Mustafâ"⁸

* * *

"Zebine olgıl Hevâî'nüñ şefî' Ey şefî'ul-müzribîn yevmül-kasem
...Bu durur tuta vesîle Ahmedî Tâ bula yarın hayât-ı sermedî"⁹

Aslında Hz.Muhammed'in hayatı, doğumu, isimleri, savaşları, portresi, şahsiyeti, sözleri... çevresinde teşkil edilen naat, mevlid, miraciyye, hilye, kırk hadis, gazavat-name...gibi dinî edebiyat türlerine ait bütün eserlerin meydana getirilmesinde bu ve benzeri manevî sebepler müessir olmuştur.

Önce gelenlerinin veya çağdaşlarının eser verdiği konularda şairlerimizi yazmaya sevkeden sebeplerden biri de, sanıyoruz ki, dil ve üslûpta zamanla meydana gelen değişimlerdir. Zira her devrin hoşlandığı, alışıp kullandığı bir ifade tarzı vardır ve bu öncekilerin üslûbundan az çok farklıdır. Gerçi mesnevî, terkîb-i bend gibi nazım şekilleri ve aruz ölçüsü yüzyıllarca kullanılmaya devam etmiştir ama bu zahirî süreklilikle beraber dilde, ses ve üslûpta meydana gelen bazı değişimler tabiatıyla yazılan mevlidlere de aksetmiştir.

Şairlerimizin aynı konuda yeni bir eser meydana getirme isteğini hissetmesinin bir başka sebebi de bakış noktası ve hedef aldıkları kitledir. Çünkü tasavvufî kültüre sahip veya yollara mensup şairlerin bir kısmı Hz.Muhammed'in doğumunu "rûhânî" bakımdan anlatmış, diğer bir bölümü ise daha ziyade "cismânî" yönden tasvir etmiştir. Yine mevlid yazan şairlerimizin bazıları "avam" denilen halk tabakasına, kimisi de "havass"a, yani ilim, irfan sahibi olanlara hitap ettiklerini belirtmişlerdir:

"Ma'ârif ehli bilür bu kelâmı Ne bilsün ma'rifetsüz degme 'âmî"
Kerîmî, a.g.e.

"Ehl-i ma'nîçün düzildi bu kelâm Cân ü dilden ma'nî ehline selâm"

⁵ Şâhidî Mevlidi, Dil ve Tarih Coğrafya Fak. Ktp.Bitirme tezi, nr.82.

⁶ Kerîmî, *İrşâd*, Ankara Üniversitesi DTCTF Ktp. İ.Saib Kitapları nr. 4574,

⁷ Hamdullah Hamdî, *Ahmediyye*, AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. Ktp. M.Çon 514.

⁸ Emîrî Mevlidi, Süleymaniye Ktp. Ayasofya nr.3827, yk.32 a, 41 b.

⁹ Hevâî, *Mevlid-i Hayr-ı Enbiyâ*, Süleymaniye Ktp. Lala İsmail nr. 376, yk.9b, 17a.

"Tâze te'lif it düriş itmâmına Söylegil Paşa-yı a'zam nâmına"

Hevâf, a.g.e.

Türk Edebiyatı'nda mevlid yazan şairlerden adları bilinenlerin sayısı, altmışı aşkın olarak tesbit edilmiştir.¹ Yukarıda temas ettiğimiz gibi, Latîfî, 953/1546 yılında bitirdiği *Tezkiretü'ş-Şuarâ*'sında Süleyman Çelebi'nin eseri dışında yüzden fazla mevlid kitabı gördüğünü belirtir.² Varlığı çeşitli kaynaklarda haber verilen, fakat metni henüz bulunmayan veya zamanımıza kadar ulaştığı hâlde şairi bilinmeyen mevlidler ilâve edildiğinde, söz konusu rakamın daha da artacağı anlaşılmaktadır. Nitekim son zamanlarda ilim âlemine tanıtılan mevlidler, araştırmalar devam ettikçe bu türe ait başka eserlerin bulunabileceğini gösteriyor.³

Nahîfî'den önce müstakil bir eser hâlinde mevlid yazan şairlerimizden adları, eserlerini telif ettikleri tarih veya yaşadıkları asır kesin yahut tahminî olarak bilinenler, zaman sırasına göre şöyle sıralanabilir:⁴

1. Süleyman Çelebi (752-825/1351-1422), *Vesiletü'n-Necât*, telif tarihi 812/1409.
2. Yahyâ bin Bahşî (ö.840/1436).⁵
3. Ârif, 842/1438.⁶
4. Muhibbî (15.asır, Emir Sultan'ın müridi).⁷

¹ Hasibe Mazıoğlu, Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler, *Türkoloji dergisi*, c. IV, s. I, 1974, s. 60-63./ a.mlf. Mevlid Yazarları Üzerine, *Bilimsel Bildirler 1972*, TDK yayını, Ankara 1975, s.73-95./ Agâh Sırrı Levend, Dinî Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1972*, s. 55-59./ Doç.Dr. Ayşe Necla Pekolcay, a.g.e. s.40-43.

² Latîfî, a.g.e. s.57.

³ Nâmık Açıkgöz, *İrşâdî Baba'nın Mevlidi*, 1997.

⁴ Listeyi hazırlarken Neclâ Pekolcay'ın yukarıda adı anılan eseriyle Hasibe Mazıoğlu ve A.Sırrı Levend'in makalelerinden faydalandık. Biz bu türe ait eser telif etmiş şairlerimiz hakkında bilgi veren biyografik ve bibliyografik kaynakları, mevlidler üzerinde yapılmış bazı tezleri kaydettik; adı anılan yayınlarda gösterilenler dışında tesbit ettiğimiz mevlid şairlerini, malûm mevlid metinlerinin bulabildiğimiz yeni nüshalarını da mevcut bilgilere ekledik. Ancak divan, mesnevî, siyer gibi başka eserler içinde Hz.Peygamber'in doğumuyla ilgili manzumeleri bu listeye dahil etmedik.

⁵ Emir Sultan'ın halifelerinden Yahya bin Bahşî hk. bilgi: *Osmanlı Müellifleri*, a.g.e. c.1, s.199. / Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyyetü'l-Ârifîn, Esmâ'ü'l-Müellifîn ve Âsârü'l-Musannifîn*, İst.1951, Millî Eğitim Basımevi, c.2, s.530./Yahyâ bin Bahşî mevlidinin iki yazması: Süleymaniye Ktp. Tercüman Gazetesi Ktp. nr.154 (Y-183-1). Bayazıt Ktp. nr.5308/2./ Eser hk. bir mezuniyet tezi: Tuncay Aksaray, *Mevlid (Yahya)*, 1968, İÜ Türkiyat Enstitüsü nr.808./ Yahya'nın, içlerinde mevlidinin başka nüshası bulunabileceği için "*Menâkıbu Cevâhir li Hakki Emîr Sultân*" adlı eserinin yazmalarını da kaydedelim: Üsküdar Selim Ağa Ktp.Kemankeş nr.410/1, Süleymaniye Ktp.Hacı Mahmud nr.4559, 4975, Millet Ktp. Emirî Şer'îye nr.1114.(Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, c.1, TTK Basımevi, Ankara 1988, s.436).

⁶ Ârif, *Mevlid*, Süleymaniye Ktp. Fatih, İbrahim Efendi nr.355.

5. Müridî-i Aydınî (Emir Sultan'ın müridi).⁸
6. Kerîmî, 863/1458.⁹
7. Ahmed, 873/1469.¹⁰
8. Hafî, 883/1478.¹¹
9. Hocaoğlu, 883/1478.¹²
10. Sinanoğlu, 883/1478.¹³
11. Gülşenî-i Saruhanî (Fatih devri şairlerinden).¹⁴
12. Hacı Mustafa oğlu, 896/1490.¹⁵
13. Ebulhayr (İpsalalı), 897/1491.¹⁶
14. Hamdullah Hamdî (ö.909 veya 914/1503 veya 1508) 900/1494.¹⁷

⁷ Muhibbî, *Mevlid*, Süleymaniye Ktp. Lâleli nr. 3756./ Eser hk. bir mezuniyet tezi: Sabahat Acarlı, *Mevlid (Muhibbî)*, 1971, İÜ Türkîyat Enstitüsü nr.1079.

⁸ Aydınî Müridî Mevlidi, İzmir Millî Ktp. TY nr.2019./ Şair hk. bilgi: *Osmanlı Müellifleri*, a.g.e. c.2, s. 222, c.2, 415./Vasfî Mahir Kocatürk, *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara 1970, s.176.

⁹ Bu mevlid, Latîfî'nin: "Burusevîdir, ulemâ fırkasındandır. Bu devrin evâilinde fevt oldu.." (s.281) dediği Kerîmî'ye ait olabilir. (Şehî Beğ de ondan kısaca bahseder. *Tezkire-i Şehî*, nşr.Mehmed Şükrü, 13 numaralı Matbaa-i Âmidî,1325/1907, s.91). Kerîmî'nin "İrşâd" adını verdiği mevlidinin bazı yazmaları: Süleymaniye Ktp. Veliyüddin Efendi nr.1693, Esad Efendi nr.3722, Süleymaniye Ktp. Tercüman Gazetesi Ktp. nr.156 (Y-218), Ankara Üniversitesi DTCF Ktp.İ.Saib Kitapları nr.4574.

¹⁰ Ahmed'in mevlidinin bazı yazmaları: Selim Ağa Ktp.1642, Süleymaniye Ktp.Şehid Ali Paşa 883,1956, İÜ Ktp. TY 2314, Melikşah 320, Bursa Genel Ktp. 502. Ahmed'in mevlidi hk. bilgi için: Neclâ Pekolcay, Ahmed'in Mevlid İsimli Eseri, İÜ Ed. Fak. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*'nden ayrı baskı, İst.1954. konusunda birkaç mezuniyet tezi hazırlanmıştır: Tahir Alpaslan, *Mevlid (Ahmed)*, metin ve sözlük, 1972, İÜ Türkîyat Enstitüsü nr.1164, Atâ Çatıkkaş, 1972, nr.1165. Mustafa Ateş, *Ahmet'in Mevlid'i-Bir Kısımının Karşılaştırmalı Metni ve Süleyman Çelebi'nin Eseri ile Kısa Bir Mukaayese*, 1952, İÜ Ktp.nr.2035.

¹¹ N.Pekolcay Hafî mevlidinin telif tarihini (883/1478) ve iki nüshasını tesbit ettiğini bildirir: Doç. Dr. Ayşe Necla Pekolcay, a.g.e. s.41.

¹² Hocaoğlu mevlidinin bir yazması: İÜ Edebiyat Fak.Türkoloji Seminer Ktp. nr. 4018./ Bu mevlide dair bir mezuniyet tezi Yüksel Ger, *Mevlid (Hocaoğlu)*, Metin ve indeks, 1969, İÜ Türkîyat Enstitüsü nr.1049,

¹³ Sinanoğlu, *Mevlid*, Süleymaniye Ktp.Süleyman Sırrı nr.418, AÜ DTCF Ktp.nr.9, Kasidecizade 418, Raif Yelkenci.

¹⁴ Gülşenî ve mevlidi hk.bilgi için bk. *Osmanlı Müellifleri*, a.g.e. c.2, s.388. Hasan Aksoy, Gülşenî-i Saruhânî, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İst.1996, c.14, s.256. N.Pekolcay bu şairin mevlidinin bir nüshasını tesbit ettiğini bildirir: Doç. Dr. Ayşe Necla Pekolcay, a.g.e. s.41.

¹⁵ Mustafaoğlu, *Mecmau'l-Envâr*, Süleymaniye Ktp.Esad Ef.nr. 2398, Bayezit Ktp.nr.5308/1.

¹⁶ Ebulhayr mevlidi hk.bilgi için bk. *Osmanlı Müellifleri*, a.g.e. c.2, s. 222, Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, İst. 1936'dan sonra, c.3, s.1197./ Yazmaları: Millet Ktp.AE Manzum 1365, 1366, 1386, DTCF Ktp. İ.Saib nr. 4791./ Ebulhayr'ın mevlidi hk. bir mezuniyet tezi: Süleyman Bülbül, *Mevlid (Ebu'l-Hayr)*, metin ve indeks, 1971, İÜ Türkîyat Enstitüsü, nr.1032.

15. Keşf-i Saruhanî, (Sultan I.Selim devrinde, yani 1512-1520 yılları arasında ölmüştür), 904/1498.¹⁸
16. Halil, 907/1501.¹⁹
17. Behiştî (16. asır).²⁰
18. Lâmiî (ö.938/1532).
19. Emîrî (941/1534'te öldüğü bildirilen Emîrî Mahmud bin Seyyid Abdullah'a ait olabilir).²¹
20. Zâtî (876-953/1471-1546).²²
21. Abdî (16. asır divan şairlerinden *Niyaz-nâme-i Sa'd ü Hümâ, Gül ü Nevrûz ve Cemşid ü Hurşid* mesnevîlerinin şairi Abdî'nin olması muhtemel).²³
22. Gulâmî (16. yüzyıl, ö. 951/1544).²⁴

¹⁷ Latîfî, Süleyman Çelebi mevlidinin değerinden ve gördüğü rağbetten bahsettikten sonra, Hamdî Çelebi'ninki hk. sunları yazar: "...Meğer ki mevlid kitaplarında buna nazîr mevlid, merhûm Hamdî Çelebi mevlidi ola. Anun dahi tarz-ı hâssî havâssa mahsûsdur. Avâmü'n-nâs çendan zevk idemezler..." (Latîfî, a.g.e. s.57). Hamdî mevlidi (*Ahmediyye*)nin bazı yazmaları: Süleymaniye Ktp.Fatih nr. 4519, Süleymaniye Ktp. Fatih nr. 4511, Üsküdar Hacı Selim Ağa Ktp. Kemankeş Emir Hoca nr.181, İÜ Ktp. TY nr.1980, AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. Ktp. M.Con A/514, TDK Ktp. A/289, British Museum nr.Or.1163./ Hamdî'nin mevlidi hk. iki mezuniyet tezi: Dursun Yıldırım, *Mevlid (Hamdullah Hamdi)*, metin ve indeks, 1968, İÜ Türkiyat Enstitüsü, nr.854./ Nurten Ersoy, *Hamdullah Hamdi, Mevlid*, AÜ DTCF bitirme tezi Ankara 1969.

¹⁸ Latîfî, Keşf mevlidinin, Süleyman Çelebi'nin eseri hariç, remel-i müsemmen bahriyle yazılmış diğer mevlidlerden üstün olduğunu belirtir: "...Menâkıb-ı vilâdet-i Hazret-i Habîbullâhda bir kitab-ı mevlid nazm itmişdir. Bahr-i remel-i müsemmede nazm olunan mevlidlere her vechile gâlibdir, meger ki Süleymâniyye ki ol âsâr-ı vilâyetden nâşî olmuşdur, şuâradan bir mevlid-güy aña galebe idemez." Latîfî, a.g.e. s.282./ *Osmanlı Müellifleri*, a.g.e. c.2, s.222./ Keşf mevlidinin bilinen nüshaları: İÜ Edebiyat Fak.Ktp. nr.4016, Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. E.H. nr.1270, 1723, Topkapı SMK. R. nr.1973 (mecmua içinde). Keşf'nin mevlidi hk. bir mezuniyet tezi: Bekir Ay, *Mevlid (Keşf)*, metin ve indeks, 1969, İÜ Türkiyat Enstitüsü nr. 910.

¹⁹ Halil, *Mevlid*, Süleymaniye Ktp. Yahya Efendi 4464, DTCF Ktp.nr.698, İ.Saib 5308/1.

²⁰ Behiştî mevlidinin bir yazması: İÜ Ktp.TY 7398. Eser hk. bir mezuniyet tezi: Aygül İpek, *Mevlid (Behiştî)*, metin ve indeks, 1971, İÜ Türkiyat Enstitüsü nr.1052.

²¹ Emîrî Mevlidi, Süleymaniye Ktp. Ayasofya nr.3827, yk.31 b-41 b."Emîrî" Mahmud bin Seyyid Abdullah hk.bilgi için: Latîfî, a.g.e. s.96./ Kınalı-zade Hasan Çelebi, *Tezkiretü's-Şuarâ*, (haz.Dr.İbrahim Kutluk) TTK Basımevi, Ankara 1989, s.185./*Künhül'-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, (haz.Dr.Mustafa İsen), Ankara 1994, s.152.

²² Latîfî, a.g.e. s.157./ N. Pekolcay, Zâtî mevlidinin bir nüshasını tesbit ettiğini bildirir: Doç. Dr. Ayşe Necla Pekolcay, a.g.e. s.43.

²³ Abdî, *Mevlid*, İÜ Ktp. TY nr.7361.

²⁴ Âşık Çelebi'ye göre Gulâmî 951/1544'te ölmüştür. Sicil-i Osmânî (İst.1311/1893, c.3, s.620)'de ise III.Murad devri(1574-1595) başarılarında öldüğü kayıtlıdır. Şair hk. bilgi için ayrıca bk. *Tezkire-i Sehî*, a.g.e. s.91. /Kınalı-zade Hasan Çelebi, a.g.e. c. 2, s.729. Beyânî

23. "Hatîb-i Ayasofya" Hamdullah bin Hayreddin, ö.983/1575 (?).²⁵
24. Muhammed bin Hamza el-Arab Vâiz, (16.asır).²⁶
25. Cebrî (16.asır, Keşfi ile Hasbî'nin yeğeni, 974/1566'da hayatta).²⁷
26. Visâlî (16.asır, Kanunî devri şairlerinden).²⁸
27. Hevâî (Derviş Muhammed, mevlidini Kanunî devrinde Sadrazam İbrahim Paşa adına Tokat'ta yazmıştır).²⁹
28. Edirneli Abdülkerim Efendi (ö.992/1584), 965/1557.³⁰
29. Şâhidî (15. veya 16.asır).³¹
30. Nihânî (Mehmed Salih, 16.yüzyıl?).³²
31. Şehidî (16.yüzyıl).³³

Mustafa bin Carullah, *Tezkiretü's-Şuarâ*, (haz. Dr. İbrahim Kutluk), TTK yayını, Ankara 1997, s.197.

- ²⁵ Hamdullah bin Hayreddin, *Mevlidü'n-Nebî*, Süleymaniye Ktp.Fatih 4510./ Şair hk. bilgi için bk. Cemil Akpınar, Hatîb-i Ayasofya, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İst.1997, c.16, s. 451-452.
- ²⁶ Âşık Çelebi ve Hasan Çelebi "Arab Vâiz'in Mevlid'i hk. şair Atâ (ö.984/1576?)'nin bir tenkidini naklederler. (Kınalı-zade Hasan Çelebi, a.g.e. c. 2, s. 638. Âşık Çelebi, a.g.e. bk.177a-178b). Fakat Şemseddin Sami Bey bu iki tezkirede anlatılan hadiseyi yanlış anlamış, Üsküplü Atâ'nın Süleyman Çelebi mevlidini tenkid ettiğini sanmıştır. (Ş.Sâmî, *Kâmûsü'l-A'lâm*, İst.1311/, Mihran Matbaası, c. 4, s.3158). Hâlbuki Atâ, Süleyman Çelebi mevlidini tenkid eden Arab Vâiz'in yazdığı ve tashih etmesi için kendisine gönderdiği manzumeyi ağır bir şekilde yermiştir./ Şair hk. ayrıca bk. Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-Zümûn...* c. 2, s.1910.
- ²⁷ Cebrî hk. Âşık Çelebi şu bilgiyi verir: "Keşfi ve Hasbî'ye hâher-zâde ve kendi İstanbullu olup hâliyâ Burusa'dadır. *Mevlid-i Nebî'si* ve *Mihr ü Mâh* adlı kitabı var. Zu'munca kitâbidir, ammâ tab'ı letâfetden âbidir. Her gün vazifesi yüz beyit belki daha artukdur, ammâ bir beyti halk içinde okumağa yüzi yokdur." (Âşık Çelebi, *Meşâirü's-Şuarâ*, Üsküdar Selim Ağa Ktp. nr. 440, Sadeddin Nüzhet Ergun, a.g.e. c.2, 913). N.Pekolcay, Cebrî mevlidinin bir nüshasının bilindiğini kaydeder: Doç. Dr. Ayşe Necla Pekolcay, a.g.e. s.41.
- ²⁸ *Visâlî Ali Çelebi Mevlidi*, TDK Ktp. nr. A/99. Şair mevlidinde "Visâlî" mahlasını kullanmıştır. Fakat bu Visâlî'nin *Künhü'l-Ahbâr*, *Rıza Tezkiresi* gibi kaynaklarda bahsi geçen "Visâlî" ile aynı şair olup olmadığı belli değildir. "Ali Çelebi" adı mevlidinin başına sonradan yazılmıştır. Bu Visâlî, Ahdî Tezkiresi ve Atâ Târîhi'nde (*Tarih-i Atâ...* İst.1293/1876, c. 4, s.133) kayıtlı Enderunlu Sipahî Visâlî olabilir. Eser hk. iki mezuniyet tezi: Nebahat Pabuççu, *Visâlî Mevlid-i Şerif*, AÜ DTCF bitirme tezi, Ankara 1968. Mahmut Kaplan, *Ali Çelebi el-Visâlî, Mevlid*, HÜ Sosyal ve İdarî Bilimler Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezuniyet tezi, 1978.
- ²⁹ Hevâî, *Mevlid-i Hayr-ı Enbiyâ*, Süleymaniye Ktp. Lala İsmail nr. 376.
- ³⁰ Edirneli Abdülkerim Efendi hk. bilgi: *Osmanlı Müellifleri*, a.g.e. c.1, s.112./ Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyetü'l-Arifin, Esmâ'ü'l-Müellifin ve Asârü'l-Musannifin*, İst.1951, Millî Eğitim Basımevi, c.1, s.612.
- ³¹ Şâhidî mevlidi, Dil ve Tarih Coğrafya Fak. Ktp.Bitirme tezi, nr.82. (Zehra Ünlü, Mevlid-i Şâhidî, DTCF Bitirme tezi, Ankara 1967). Melâhat Yöntem, *Mevlid (Şâhidî)*, metin ve indeks, 1971, İÜ Türkiyat Enstitüsü nr.1132.
- ³² Nihânî, *Mevlid*, Millet Ktp. AE Manzum, nr.1361.

32. Selâmî Mustafa Efendi (ö.993/1585).³⁴
33. Şemsî (Şemseddîn-i Sivasî 926?-1006/1520?-1597), 988/1580.³⁵
34. Hasan el-Bahrî (Karasili, ö.994/1585).³⁶
35. Necîbî (Abdülkadir Necîb, ö.1022/1613).³⁷
36. Kuloğlu (Mustafa Efendi, 17.asır).³⁸
37. Murâdî (17.asır).³⁹
38. Vâlî (Abdurrahmân-ı Ankaravî, ö.1107/1695).⁴⁰
39. Aklî (17.veya 18.asır).⁴¹

Görüldüğü gibi, Süleyman Nahîfî'den önce mevlid yazan şairlerimizin sayısı, yaşadıkları devir tesbit edilemeyenlerin bir kısmı da hesaba katılırsa, en

³³ Şehidî mevlidinin bazı yazmaları: İÜ Edebiyat Fak. Ktp. 4018, AÜ DTCF Ktp. M. Çon 28, 698.

³⁴ Selâmî, *Mevlid*, Süleymaniye Ktp.Esad Ef.nr.444. Şair hk. bilgi: *Osmanlı Müellifleri*, a.g.e. c.1, s. 81.

³⁵ Şemseddîn-i Sivasî mevlidinin pek çok yazma nüshası vardır. Bazıları: İÜ Ktp.TY nr.291, Millet Ktp.1348, 1363, Süleymaniye Ktp.Yahya Efendi 4440, 4467, Süleymaniye Ktp. Mihrişah 270, AÜ DTCF Ktp. M.Ozak 1/47, British Museum Or.11567. Şemsî mevlidi 1286/1869, 1300/1882, 1307/1889, 1328/1910, 1328/1910 yıllarında Arap harfleriyle (...*Mevlidü'n-Nebî*, İst. İbrahim Efendi Matbaası 1307/1889, *Mevlûd-i Şems*, İst. Şirket-i Hayriyye-i Sahafiye Matbaası. *Mevlûd-i Şems*, İst.1328/1910. *Mevlûd-i Şems*, Ali Raif Matbaası İst. 1328/1910), 1936 ve 1949'da Lâtin harfleriyle basılmıştır. (İst.Bozkurt Basımevi, 1936, Sivas Kâmil Matbaası 1949). Hasan Aksoy, *Şemseddin Sivasî, Hayatı, Eserleri ve Mevlid'i*, İst.1980, Basılmamış öğretim üyeliği tezi.

³⁶ N.Pekolcay, Hasan Bahrî mevlidinin iki nüshasının bilindiğini kaydeder: Doç. Dr. Ayşe Necla Pekolcay, a.g.e. s.41./ Hasan el-Bahrî Mevlidi hk: *Keşfü'z-Zünûn*, c.2, s.1910./ *Osmanlı Müellifleri*, a.g.e. c.2, s. 222.

³⁷ Necîbî Mevlidi, Bursa İl Halk Ktp. Orhan Gazi K.nr. 622. Bursalı Eşrefzâde Abdülkadir Necîb hk.bilgi için: *Osmanlı Müellifleri*, a.g.e. c.1, s.129.

³⁸ Kuloğlu hk. bilgi: *Osmanlı Müellifleri*, a.g.e. c.1, s.146, c.2, s.222. N. Pekolcay, Kuloğlu mevlidinin bir nüshasının bilindiğini kaydeder: Doç. Dr. Ayşe Necla Pekolcay, a.g.e. s.42.

³⁹ Murâdî mevlidi, Bursa Müzesi Ktp.nr.97/306.

⁴⁰ Vâlî Abdurrahman Efendi hk. bilgi: Safâyî, *Nuhbetü'l-Âsâr min Fevâidi'l-Eş'âr*, Süleymaniye Ktp.Veliyüddin Efendi, nr. 2585, s. 470./ Sâlim, *Tezkire-i Salim*, Dersâadet, İkdâm Matbaası, 1315/1897, s.691./İsmail Belîğ, *Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*, (haz. Prof. Dr. Abdülkerim Abdulkadiroğlu), Ankara, 1999, s. 507. *Osmanlı Müellifleri*, a.g.e. c.2, s. 222, 480.

⁴¹ 17.ve 18.asırda "Aklî" mahlasını alan birkaç şaire tezkirelerde rastlanıyorsa da, bunlardan hangisinin mevlid yazmış olduğu konusunda bilgi yoktur. ("Aklî" mahlaslı şairler hk. bilgi için bk. Doç.Dr.Halûk İpekten v.dğr., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara, 1988, s. 26./ Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, İst.1936, c.1, s.398-400).

azından kırk civarındadır.⁴² Ancak biyografik ve bibliyografik kaynaklarımızda bu şairlerden bazılarının isim ve hayatlarına dair bir kayda rastlanmadığı gibi, çoğunun mevlidlerinin yazması da sınırlı miktarda olup birkaç nüshadan ibarettir. Bu durum, söz konusu türe ait eserlerin çoğunun halk arasında Süleyman Çelebi mevlidi ölçüsünde ilgiye mazhar olmadığını, fazla okunmadığını gösterir. Şüphesiz, hepsi Hz.Peygamber'in şefaatine mazhar olmak, hayır dua ile anılmak, önceki büyüklerin izinden gitmek... gibi ümit ve niyetlerle meydana getirilmişlerse de, bunlar arasında Süleyman Çelebi'ninkinden sonra belirli bir sanat değeri taşıyanlar, biyografi, bibliyografi yazarlarımız tarafından da takdirle anılanlar Keşf-i Saruhanî, Hamdullah Hamdî⁴³, Şemseddin-i Sivasî⁴⁴... mevlidleridir. Kâinatın yaratılışını İslâm esaslarına uygun bir şekilde Hz.Muhammed'in dünyaya gelişiyle irtibatlandırarak anlatan, onun diğer peygamberler içindeki yerini ve Müslümanların hayatındaki değerini belirten mevlidlerin dil, düşünce, edebiyat, kültür ve musıkî tarihi gibi çok çeşitli yönlerden incelenmesi gerekli eserler olduğu muhakkaktır.

Mevlidini takdim ettiğimiz Süleyman Nahîfî (h.1076?-1151/m.1665?-1738), 18. yüzyılın en verimli şair ve yazarlarından. Fakat o edebiyatımızda daha ziyade Mevlânâ'nın *Mesnevî'sini* aynı vezin ve şekille Türkçe'ye tercüme etmiş olması dolayısıyla tanınmıştır.⁴⁵ Yalnız bu çevirisi dahi edebiyat tarihimizde değerli bir yer almasına yeterse de, maalesef onun onlarca eseri, bu tercümesinin şöhreti gölgesinde, ikinci derecede kalmıştır. Hâlbuki Nahîfî sadece *Mesnevî-i Ma'nevî* mütercimi değil, aynı zamanda iki divanı, sırf Hz.Peygamber konusunda dört-beş mesnevîsi bulunan, toplam yirmi küsur manzum ve mensur eserin sahibi, âlim bir şairdir.

Süleyman Nahîfî, Hz.Muhammed'e büyük bir sevgiyle, imanla bağlı bir sanatkar; ömrü boyunca Hz. Peygamber hakkında çok sayıda eser vücuda getirmiş bir şair olarak tanınır. Safâyî (ö.1138/1725) ve Sâlim (1099-1156/1688-1734) gibi çağdaşı olan tezkire yazarları da onun edebî kişiliğinin bu yönünü

⁴² Hz.Peygamber'in doğum yıldönümlerinde gazel, terci-i bend gibi çeşitli nazım şekilleriyle yazılmış olan manzumeler de sayılırsa, mevlidlerin sayısı daha da artar.

⁴³ Latîfî, a.g.e. s.57, 282.

⁴⁴ *Keşfü'z-Zünûn*, c.2, s.1910.

⁴⁵ Nahîfî hk. bilgi için bk. Âmil Çelebioğlu, *Mesnevî-i Şerîf, Aslı ve Sadeleştirilmişiyile Manzum Nahîfî Tercümesi*, İstanbul, 1967, c.I, s.C-D.//Âmil Çelebioğlu, Süleyman Nahîfî ve Fazilet-i Savm (Zuhru'l-Âhire) Adlı Eseri, *Diyanet Dergisi*, Ankara, 1972, S.112-113, s.342-350.//Alâeddin Kirman, Süleyman Nahîfî'nin Mi'râciyesi, İÜ Edebiyat Fak. mezuniyet tezi, İst.1971, Türkiyat Enstitüsü 1047. Selma Emir, Süleyman Nahîfî Hayatı ve Gazelleri, İst.1942, Türkiyat Enstitüsü Tez.201.// Ali İrfan Aypay, *Nahîfî Süleyman Efendi, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Tenkidli Metni*, Selçuk Üni. 1993, Basılmamış doktora tezi, 2 c.// Oya Yasav, *Hilyetü'l-Envâr*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1995.//Âdem Ceyhan, Süleyman Nahîfî ve Kasîde-i Mudariyye Tahmîsi, *Akademik Bakış*, Güz 1997, Sayı 3, s.32 vd.

belirtmişlerdir.⁴⁶ Ka'b bin Zühayr(ö.24 veya 26/644, 646?)'in *Kaside-i Bürde*'si, Bûsîrî (608-695?/1211-1296?)'nin *Kaside-i Bür'e*'si gibi meşhur Arapça naatları da Türkçe tahmis eden şair, Hz.Peygamber için ayrıca çok miktarda övgü şiiri yazmış; onun doğumu, miracı, hicreti ve hilyesiyle ilgili mesnevîler meydana getirmiştir. Bu bakımdan, Hz.Muhammed'in saydığımız hayat safhalarıyla ilgili dört mesnevîsi elimizde bulunan ve yine onun gazaları konusunda *Şeh-nâme* vezninde Farsça bir eser meydana getirdiği bildirilen Nahîfî'nin adını da hamse sahibi şairlerimiz arasında saymak mümkündür.

O söz konusu eserlerinin başlangıcında Hz. Peygamber'e dair manzumeler yazmasının kendisi için bir şeref ve mazhariyet olduğunu belirtir ve okuyuculardan hayır dua ister:

“Nazm ü nesr ile idüp tertîb-i envâ'-ı suhan
Gerçi yok tesvîd-i evrâk ile nef' ü sûdumuz
Ey Nahîfî zümre-i ehl-i mekârimden hemân
Dünyada celb-i du'â-yı hayrdır maksûdumuz”⁴⁷

(Gerçi nazım ve nesirle türlü sözler düzüp kâğıtları karalamakta bir faydamız yoktur.. Ey Nahîfî, maksadımız dünyada kerem sahibi insanlardan hayır dua almaktır).

Hz. Muhammed hakkındaki mesnevîlerinden sadece *Hilyetü'l-Envâr*'ı 1099-1100/1688 yılında yirmi dört yaşındayken yazdığını bildiren Nahîfî'nin mevlid, miraciyye ve hicret-nâmesini ne zaman telif ettiği konusunda bir kayda rastlanamamıştır. Muhtemelen bu eserlerini mevlid ve mirac kandillerinde yahut hicri bir yılın başında yazma isteği duyan şairimiz, belki de siyerle ilgili "peç genc", yani "hamse"(beş mesnevî), hattâ belki de "sitte", seb'a" sahibi olmaya azmetmiştir. Nahîfî'nin Hz.Peygamber'in hayat seyri bakımından ilk sırada anılması gerekli mesnevîsi olan mevlidini biraz ileride etraflıca inceleyeceğimiz için, burada onun aynı konu etrafındaki diğer mesnevîlerini kısaca tanıtmak istiyoruz:

⁴⁶ “Ekser-i güftârı nu'ût-ı şerîfe-i Nebeviyyeye mahsûs olup *Hilyetü'l-Envâr* ismi ile müsemmâ hilye-i şerîfe ve hicret ve mevlûd ve mi'râcî hâvî bir manzûmesi vardır...Fî'l-hakîka şâ'ir-i mezbûruñ muvaffak olduğu âşâr-ı celfle mücerred mütevakkıf-ı ilhâm-ı Rabbânî ve mevhibe-i fazl-ı Rahmânî olup 'ahd-i karîb ve ba'de emşâlinden bir şâ'ire müyesser olmamışdır.” Safâyî, a.g.e. s. 443, 446).

“Zamânında nice âşâra muvaffak olan sühân-sâzlardan vâdî-yi ma'ârifde kâ'bı 'âlî olan bülend-pervâzlardan nu'ût-ı Nebeviyye'yi hâvî '*Hilyetü'l-Envâr*' ismiyle müsemmâ bir te'lîf-i celîl ve mevlid ve mi'râc ve hicreti mübeyyin bir eser-i cemîl ve *Bânet Suâd Kasidesi*'n ve Câmî'niñ üç 'aded na't-ı meşhûrun bu gûne tahmîs eylediginden mâ'adâ, nice âşâr ve lugaz ve kasâidinden ve müfredât ve rubâ'ıyyât ve gazelliyyât ve mukatta'âtдан bi-had güftârı vardır...” (Sâlim, a.g.e. s. 655).

⁴⁷ Nahîfî, *Tahmîs-i Kaside-i Bürde*, Elcevâib Matbaası 1297/1879, s.12.

1- *Manzûme-i Mi'râcû'n-Nebî*:⁴⁸

Hız.Muhammed'in mirac mucizesine dair Nahîfî'nin aruzun "müfteilün müfteilün fâilün" kalıbıyla yazdığı 1159 beyitli bir mesnevîdir. Sîre(t), mevlid, hilye, mucizat-nâme nev'inden eserlerde ve bazı mesnevîlerin giriş kısmında bir bölüm hâlinde yer aldığı gibi, muhtelif divanların baş tarafında da bulunan miraciyyeler, müstakil bir tür olarak da gelişmiş, bu konuda onlarca manzum ve mensur eser telif edilmiştir. Müstakil, manzum mirac-nâme yazan şairlerimiz arasında Abdülvâsi Çelebi (ö.817/1414-15'ten sonra), Ârif (15.asır), İsmâil Hakkı-i Bursevî (ö.1137/1724), Nâyî Osman Dede(ö.1142/1729) sayılabilir.⁴⁹

Nahîfî de bu mesnevîsinde güvenilir rivayet edicilerden intikal eden sahih hadislerle dayanarak mirac hadisesini her yönüyle anlatır. Miracın ne zaman ve kaç kere cereyan ettiği, bedenen mi, ruhen mi olduğu, bu gece yürüyüşü ve yükselişi esnasında Hz.Peygamber'in gördükleri, hadisenin sonuçları... gibi konuyla ilgili bütün rivayetleri naklederek değerlendirir. Onun doğru rivayetleri tercih konusundaki titiz davranışı, mesnevîsine benzerleri içinde edebî kıymetiyle birlikte ilmî bir değer de kazandırır:

"Her ne ki nakl itdi sikât-ı ruvât	Sıhhat-i isnâd ile buldı sebât
Farkı bu kim başka iken her eser	Zamm olunup mümtezic oldu haber
Oldı mücerred bu makâl-ı sarîh	Nuhbe-i mefhûm-ı hadîş-i sahîh" ⁵⁰

⁴⁸ Nahîfî, *Manzûme-i Mi'râcû'n-Nebî* mesnevîsinin bazı nüshaları: 1. Süleymaniye Ktp. Hamidiye, 252/2, yk. 24-44, 2. Süleymaniye Ktp. Aşir Efendi, 323/2, yk.30-59, 3. Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. E.H.1612, yk.29-56./ Nahîfî'nin bu mesnevîsi iki kişi tarafından paylaşılmak suretiyle mezuniyet tezi olarak hazırlanmıştır: Alâeddin Kırmân, *Süleyman Nahîfî'nin Mi'râciyesi*, İÜ Edebiyat Fak.Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezuniyet tezi, İst.1971, Türkiyat Enstitüsü 1047./Sadettin Ünal, *Süleyman Nahîfî'nin Mi'râciyesi*, İÜ Edebiyat Fak.Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezuniyet tezi, İst.1971, Türkiyat Enstitüsü.

⁴⁹ Miraciyyeler hk. fazla bilgi için bk. Dr. Metin Akar, *Türk Edebiyatında Manzum Mir'âc-nâmeler*, Ankara 1987. (Nahîfî'nin Mi'râciyye'si hk. bilgi s.175-178'de).

⁵⁰ Nahîfî, *Mi'râcû'n-Nebî*, Süleymaniye Ktp. Aşir Efendi, 323/2, yk.37.

2- Hicretü'n-Nebî: ⁵¹

Hız.Peygamber'in m.622 yılında Mekke'den Medîne'ye hicretini hikâye ve tasvir eden bu mesnevîsini de şair "müfteilün müfteilün fâilün" kalıbıyla yazmıştır. Çeşitli yazma nüshalarında beyit sayısında farklılık görülen eser, Âmil Çelebioğlu'nun yayımladığı tenkitli metne göre, 788 beyittir. ⁵² Nahîfî'nin *Hicretü'n-Nebî* mesnevîsi, Hz.Muhammed'in hicreti konusunda yazılan ve "hicret-nâme" denebilecek türün edebiyatımızda tesbit edilebilen nadir örneklerinden biridir. Bu eserinde Hz.Peygamber'in hicretten önceki ve sonraki hayatını da kısaca anlatan şair, esas itibarıyla onun hicretine yol açan hadiseleri ve göçü sırasındaki vakaları söz konusu eder.

3- Gazavât-ı Nebvî:

Şairimizle aynı çağda yaşayan Safâî'nin tezkiresinde verdiği bilgiye göre, Nahîfî, bin beyit miktarında olan bu mesnevîsinde Hz.Muhammed'in savaşlarını *Şeh-nâme* vezninde, yani "feülün feülün feülün feül" kalıbıyla Farsça olarak nazmetmiştir. ⁵³ Nahîfî'nin bu eserinin nüshası henüz bilinmiyor.

4- Hilyetü'l-Envâr: ⁵⁴

Nahîfî'nin Hakânî Mehmed Beğ (ö.1015/1606)'in 1007/1598-9'da yazdığı *Hilye-i Şerîfe* özenerek 1099-1100/1688 yılında mesnevî şeklinde ve aruzun "müfteilün müfteilün fâilün" kalıbıyla yazdığı bir eser olup 4100 civarında beyit ihtiva eder. *Sâlim Tezkiresi, Osmanlı Şairleri* ⁵⁵ gibi bazı kaynaklarda Nahîfî'nin naatlarını ihtiva eden divanını "*Hilyetü'l-Envâr*" ismiyle adlandırdığı yolundaki

⁵¹ *Hicretü'n-Nebî* mesnevîsinin bazı nüshaları: 1. Süleymaniye Ktp. Hamidiye, 252/3, yk.42-57. 2. Süleymaniye Ktp. Aşır Efendi, 323/3 yk.59-81. 3. Süleymaniye Ktp. Tahir Ağa 304/2, yk.12-36. 4. İstanbul Üniversitesi Ktp. İbnülemin Ktp. 3140, yk. 46. 5. İstanbul Üniversitesi Ktp.3219, yk. 42-57, 6. Millet Ktp. AE Mzm.1399, yk. 25. 7. Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Hazine 693, yk.76-98. 8. Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Emanet Hazinesi (EH) nr.1612 yk.57-78. / Nahîfî'nin bu mesnevîsi konusunda da bir mezuniyet çalışması yapılmıştır: Kenan Seyithanoğlu, *Süleyman Nahîfî ve Hicretü'n-Nebî'si*, İÜ Türkiyat Enst. mezuniyet tezi nr.962, İst.1970.

⁵² Âmil Çelebioğlu, Süleyman Nahîfî'nin Hicretü'n-Nebî Adlı Mesnevîsi, Marmara Üni. Fen Edebiyat Fak. *Türklük Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, 1987, nr.2, s.53-87.

⁵³ Safâî, a.g.e. s. 445.

⁵⁴ *Hilyetü'l-Envâr*'ın bazı nüshaları: 1. Süleymaniye Ktp. Hamidiye, 252/4, 2. İstanbul Üniversitesi Ktp.T 2622, 3. Köprülü Ktp. Mehmed Asım Bey Kısmı nr.412.(Bu eser ve diğer nüshaları hk. fazla bilgi için bk. İrfan Aypay, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Hilyeler ve Nahîfî'nin Hilyetü'l-Envâr*'ı).

⁵⁵ Salim, a.g.e. s. 655./ Muallim Naci, *Osmanlı Şairleri* (haz. Prof. Dr. Cemal Kurnaz) İstanbul, 1995, s.115. / a.mlf. *Esâmî*, İst. Mahmud Beğ Matbaası, 1308/1890, s.319 vs.

kayıtların yanlış, şairin bu hacimli eserinin hilye türünden bir mesnevî olduğu anlaşılmıştır.⁵⁶

Hız.Muhammed'in vücut yapısını, bedenî hususiyetlerini tasvir eden bu eser, *Hilye-i Hakânî'ye* nazire olarak yazılan Cevrî (1005?-1065/1595-1654)'nin *Hilye-i Çâr-Yâr-i Güzin* ve Neşâtî (ö.1085/1674)'nin *Hilye-i Enbiyâ'sından* sonra, türünün edebiyatımızdaki en başarılı örneklerinden biridir. Süleyman Çelebi'nin eseri mevlidlerin umumî kabul ve takdire mazhar baş örneği olduğu gibi, Hakânî'nin *Hilyetü'n-Nebî'si* de türünün şaheseridir. Süleyman Nahîfî, kendisinden önce gelen bu "tatlı dilli" şairin manzumesini saygı ve övgüyle anmakla birlikte, edebî ve ilmi kudretini göstermek için nazire yazdığı eseri geçmeye çalışmış, Hakânî'nin yazmadığı nice haberleri, rivayetleri de naklederek daha hacimli bir portre meydana getirmiştir. Nahîfî bu eserini, Hz.Peygamber'in hilyesini görenler hakkındaki müjdelere erişmek, onun şefaatine nail olmak ve hayır duayla anılmak ümidiyle yazdığını ifade eder.

5. *Manzûme-i Mevlidü'n-Nebî:*⁵⁷

Nahîfî'nin metnini sunduğumuz bu eseri, adından da anlaşılacağı gibi, Hz.Peygamber'in doğumu konusunda meydana getirilmiş manzumelerden biri olup aruzun "müfteilün müfteilün fâilün" kalıbıyla yazılmış bir mesnevîdir. Nahîfî incelediğimiz yazma nüshalarına göre 1111 beyitli mevlidini baştan sona kadar mesnevî şeklinde ve seri' bahrinin "müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün" kalıbıyla yazmış, eserinde başka bir nazım şekli ve aruz kalıbı kullanmamıştır. Şairin, mevlidinden başka *Miraciyye*, *Hicretü'n-Nebî*, *Hilyetü'l-Envâr* gibi mesnevîlerinde de aruzun bu kalıbını tercih ettiğini yukarıda ifade etmiştik. Bu kalıp bazı uzun mesnevîler dışında Türk şiirinde fazla tutulmamıştır.⁵⁸ Nahîfî'nin bahis konusu mesnevîlerinde imale ve zihaf gibi vezin kusurlarına zaman zaman rastlanırsa da, aruz ölçüsünü umumiyetle başarılı kullandığını söylemek mümkündür. Bazan da Abdullah, Abdülmuttalib gibi özel isimler dolayısıyla ölçü kaçınılmaz olarak aksamaktadır.

Şair, takdîm ettiğimiz mevlidinde Allah'a şöyle dua ediyor:

⁵⁶ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh yayını, İst.1981, c. 4, s. 235./Oya Yasav, *Hilyetü'l-Envâr*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1995./ İrfan Aypay, a.g.e.

⁵⁷ Nahîfî'nin *Mevlidü'n-Nebî* mesnevîsinin bazı yazmaları: 1. Süleymaniye Ktp. Aşir Efendi, 323/1, yk.1-29, 2. Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. E.H.1612, yk.1-29. 3. Süleymaniye Ktp. Hamidiye, 252/1, yk.1-24, 4. İstanbul Üniversitesi Ktp.3219/1, yk.1-43./ İÜ Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde bu mevlidle ilgili bir bitirme tezi yapılmıştır: Abdülkadir Arpacı, *Süleyman Nahîfî Mevlidi*, (Metin-İndeks), 1971, 119 s. İÜ Türkiyat Enstitüsü T.1208.

⁵⁸ Halûk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh yayını, İst.1994, s.250.

“Ey baña fazliyle idüp feyz-i cûd Eyleyen âyîne-i nakş-ı vücûd
Tab‘um idüp hâdim-i na‘t-i Resûl Nutkım iden sırr-ı fîrû‘ u usûl
‘Aşk ile endîşemi pür-şevk iden Şevkimi nakl-i siyere sevk iden
Mevlid-i mes‘ûd-ı nebiyy-i güzîn Oldı çün endîşe-i kalb-i hazîn
‘İsmet idüp sehv ü hatâdan beni Behre-ver it hüsn-i edâdan beni
Nutkım idüp mazhar-ı sıdk u savâb Sözlerim it hakk ile faslû‘l-hitâb”
(75-80.beyit).

Nahîfî, diğer eserlerinde olduğu gibi, mevlidinde de ilim ve sanatı birleştirmiş bir şair olarak okuyucu karşısına çıkıyor. Hz. Muhammed'in doğumunu tasvir eden bir mevlid nazmetmeye karar veren şairin hadis, siyer, şemail, delâil, tarih ve tefsir kitaplarını toplayıp mesnevîsini daima bu kaynaklara müracaat ederek yazdığı anlaşılmaktadır ki, ilmi değer taşıyan bir sanat eseri vücuda getirmek için de bunun şart olduğu açıktır. Şair mevlidini yazarken faydalandığı bu tür eserlerden bahsederken sadece Müslim'in *Sahih*'ini anmakta (837.beyit), diğer kaynaklarına ise “ashâb-ı siyer”(siyer sahipleri, 545.beyit), “ruvât-ı siyer” (Hz.Peygamber'in hayatını anlatanlar, 552, 561, 1058) gibi kelimelerle işaret etmektedir. Onun Hz.Peygamber'in doğumuyla ilgili olarak söz konusu ettiği rivayetleri Buhârî (ö.256/869), Müslim (ö.261/874), Tirmizî (ö.279/892), Nesâî (ö.303/915), Ahmed bin Hanbel (ö.241/855), Taberânî (ö.360/970), Hakîm (ö.406/1014), İbn-i Hişam (ö.218/838), Taberî (ö.311/923)... gibi hadis, siyer ve tarih yazarların eserlerinde bulmak mümkündür. *Hilyetü'l-Envâr*'ında daha çok kaynak adı zikreden şairin mevlidini yazdığı sırada da bu eserlerden doğrudan doğruya veya dolaylı olarak faydalandığı anlaşılıyor. Bu bakımdan, şayet Nahîfî'nin Hz.Muhammed'in doğumuyla ilgili olarak yazıp nazım ipine dizdikleri çözülsün, yani günümüz Türkçe'siyle nesre çevrilse, ortaya siyer kitaplarının bu konuya dair bahisleri çıkacaktır.

Bu mevlidde nakledilen rivayetlerin hepsi sıhhat bakımından aynı kuvvette değildir, konuyla ilgili eserlerde bir kısmının rivayet edicilerinin “zayıf” olduğu belirtilir. Nahîfî tam bir ilim adamına yakışacak şekilde çeşitli rivayetleri değerlendirerek güvenilir anlatıcıların ittifakla naklettikleri haberleri tercih etmekte, zayıf ve kuvvetli gördüğü sözleri belirtmekte, bazan da farklı görüşleri uzlaştırma yoluna gitmektedir. Meselâ, Hz.Muhammed'in doğumunu kendisine müjdeleyen cariyesi Süveybe'yi serbest bırakan amcası Ebû Leheb'in bu davranışından dolayı ahirette pazartesi günleri cezasının hafifletildiği yolundaki rivayeti şairimiz şöyle tahlil eder:

"Çün dogup ol şems-i cihân-tâb-ı cûd Oldı ziyâ-efken-i mehd-i vücûd
Eyledi ol mazhar-ı feyz-i Hüdâ Mâderi şîriyle tokuz gün gıdâ
Ba‘z-ı rivâyetde ruvât-ı siyer Bu haberi böyle beyân itdiler
Didiler üç ya yedi gün mâderi Eyledi irzâ‘ o melek-peykeri
Soñra Süveybe aña virdi leben Evvel odur ol şehi irzâ‘ iden
‘Amm-i nebî Hamza‘ya hem sâbıkâ Mâder-i şîr idi o şîrîn-likâ
Dogdıgı demde o kerîmü'l-haseb Eyledi âzâde anı Bû Leheb

Eyledi müjde o meh-i rüşeni	İtmiş idi ol daḥi i'tâk anı
Düşmen-i dîn iken o kâr-ı cemîl	Olmadı merdûd-ı Hüdâ-yı Celîl
Her şeb-i işneyn o harîkû'l-beden	Saky olunur nukre-i ibhâmdan
Parmagı beyninden olup cûş-ı âb	Âteş-i dûzaḥdan ider def'-i tâb
Olmadı zâyî' anuñ ol ḥıdmeti	Ya'ni resûlüñ şeref-i hürmeti
Bu 'ameliñ ecri degildir aña	Oldı mücerred şeref-i Mustafâ
Gördi menâmında anı ba'ziler	Sordılar ahvâlini virdi ḥaber
Didi fenâdan ideli irtihâl	İtmedi âsûde beni sû'-i hâl
Her şeb-i işneyn ider ancak meded	'İzzet-i mîlâd-ı Muhammed ebed
Olmadadır bâ'is-i râhat baña	Ol gice şâdî-i beşâret baña
Eyledi tebşîr Süveybe beni	İtmiş idim ben daḥi i'tâk anı
Çünkü hulûl ide o vakt-i şerîf	Olmada fî'l-cümle 'azâbım ḥaffif
İki benânım arasından o şeb	İtmedeyim âb ile tartîb-i leb
Gerçi ki ber-mûcibi kavlı-i Hüdâ	Kâfirin oldı hasenâtı hebâ
Lîk bu ḥissîsadan olmak olur	Ol şehîñ âyâtına mülhak olur
Ya'ni ḥasâyisden olınsa şümâr	Kâ'ide-i şer'a getirmez gubâr
Hem daḥi rü'yâ ḥaberi oldı 'âm	Nakz idemez hükmi hadîs-i menâm

(559-583.beyitler).

(O cömertliğin dünyayı aydınlatan güneşi doğduğunda varlık âlemine ışık saçtı. O Allah'ın pek çok nimetinin mazharı, annesinin sütüyle dokuz gün beslendi. Hz. Peygamber'in hayatını anlatan bazı rivayet ediciler dediler ki: O melek yüzlüyü annesi üç veya yedi gün emzirdi. Sonra Süveybe ona süt verdi, o sultanı ilk emziren süt annesi odur. O tatlı yüzlü hanım daha evvel Peygamber'in amcası Hamza'nın da süt annesi olmuştu. O şerefli, temiz soylu Peygamber doğduğu zaman Ebû Leheb Süveybe'yi azad etti. Süveybe o parlak ay yüzlüyü müjdeleyince, o da onu serbest bırakmıştı. Ebû Leheb daha sonra din düşmanı olduğu hâlde, onun bu güzel işi yüce Allah tarafından reddedilmedi. Bu bedeni yanan Ebû Leheb'e her pazartesi gecesi elinin baş parmağından su içirilir. Parmağının arasından akan su Cehennem ateşinin sıcaklığını giderir. Onun bu işi, yani Hz.Peygamber'e saygısı yitip gitmedi. Fakat bu onun dünyadaki söz konusu davranışına karşılık verilen bir ücret değildir, sadece Hz.Muhammed'in şerefidir. Bazıları rüyasında Ebû Leheb'i gördüler ve ona ahiretteki hâllerini sordular. Dedi ki: "Geçici dünyadan göçeli, hâlin kötülüğü beni rahat ettirmedi. Ancak her pazartesi gecesi, Muhammed'in doğum vaktinin yüceliği bana yardım eder. O gece doğumunun müjdelenmesinden ötürü duyduğum sevinç benim rahatıma vesile oluyor. Süveybe bana müjdeyi vermiş, ben de onu serbest bırakmıştım. İşte o mübarek zaman geldiğinde cezam hafifliyor. O gece iki parmağımın arasından çıkan suyla dudaklarımı ıslatıyorum." Gerçi Allah'ın ayeti gereğince [Kur'an, Kehf, 18/104,105] kâfirin iyilikleri ahirette boşa gidecektir ama bu vak'a o esasın istisnalarından olan hususî bir hâldir, Hz. Peygamber'in mucizelerine katılır. Hz.Muhammed'e has olan şeylerden sayılırsa, dinin kaidesiyle çelişmez. Ayrıca rüyadaki bir söz dinin hükmünü bozamaz).

Şair, *Hilyetü'l-Envâr* adlı mesnevîsinde bu ilmî çalışma tarzını şöyle anlatır:

"Hilyesi vafında o şâhîñ hemân	Her ne kadar var ise nakl ü beyân
Cem'ine ikdâm idüp itdüm taleb	Tâ ki ola rahmet-i Hakk'a sebep
Kankı rivâyâtı ki bi'l-ittifâk	Nakl ü beyân ide ruvât-ı visâk
Sıhhatine ya'ni bulup hep vusûl	Ehl-i hadîs eyleye anı kabûl
Sıdk-ı tamâm ile idüp i'tibâr	İtdüm o ahbârı o dem ihtiyâr
Silk-i sûtûra anı tastîr idüp	Hâsılı mefhûmını tahrîr idüp
Kudretüm oldukça idüp ictihâd	Eyledüm ârâyîş-i levh-i fuâd" ⁵⁹

Nahîfî'nin naklettiğimiz beyitlerine bakarak onun "mevlidini bütünüyle öğretici bir amaç için yazdığı, anlatımının kuru olduğu" sanılmamalıdır; bilakis eserin bu vasfının şairi için kusur değil, meziyet olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Söz bu bahse gelmişken, Süleyman Çelebi mevlidi konusundaki bir tenkide temas etmek isteriz: Âşık Çelebi (926-979/1519-1571) ve Hasan Çelebi (953-1012/1546-1603)'nin tezkirelerinde bildirdiklerine göre, 16. asırda "Arab Vâiz" adıyla tanınan, kendisini Arap ve Acem belâgatçilerinden üstün sayan Muhammed bin Hamza, Süleyman Çelebi mevlidini "Ahbâr-ı mevzu'ayı müstemildir" (yani uydurma rivayetlere yer vermiştir) diye tenkit ederek bir mevlid yazmıştır. Arab Vâiz'in Süleyman Çelebi mevlidinde nakledilen hangi rivayetleri "mevzu" (uydurma) saydığını bilmiyoruz. Biz *Vesiletü'n-Necât*'ı tarihî gerçeklere uygunluğu yönünden okuduğumuzda bu eserin güvenilir hadis ve siyer kitaplarında yer alan rivayetlere çok belirgin bir aykırılık ihtiva ettiğini görmedik. Fakat Köprülü'nün dediği gibi: "Süleyman Çelebi'nin mevlidi ciddî bir teessürün, bir teheyycün eseridir. Eserde Fahr-i Kâinat hakkında şedid bir aşk mevcuttur; Çelebi Sultân-ı Enbiyâ'ya muhabbeti bütün rûhiyle, bütün mevcûdiyetiyle hissetmiş, ondan sonra bize nakletmiştir. (...) O bize Hazret-i Peygamber'in menâkıb-ı velâdetini söylerken tamâmiyle tarihe riâyet etmiyor, bazan muhayyilesiyle, kalbinin ateşiyle onu tağyîr ediyor."⁶⁰

Telif edildiği yıldan zamanımıza kadar pek çok şairimiz, biyografi ve edebiyat tarihi yazarımız tarafından türünün şaheseri sayılan Süleyman Çelebi mevlidinin böyle bir tenkide uğraması elbette istisnâî bir hâldir ve onun hemen hemen bütün mütehasıslarca kabul edilen değerini eksiltmiş değildir. Nazımla, şiir sanatıyla münasebeti olmadığını itiraf eden "Vaiz" in mevlidi, onunla aynı devirde yaşayan şair Atâ (ö.960/1552'den sonra) tarafından hiç başarılı bulunmamış ve ağır bir şekilde tenkit edilmiştir ama biz adı geçen hocanın ilmî hassasiyetine, Nahîfî'nin sıhhatli rivayetlere bağlılığının değerini belirtmek üzere temas ettik.

⁵⁹ Nahîfî, *Hilyetü'l-Envâr*, Süleymaniye Ktp. Hamidiye, 252/4, yk.63.

⁶⁰ Köprülü-zâde Mehmed Fuad- Şehâbeddin Süleyman, *Yeni Osmanlı Târih-i Edebîyatı*, İst. 1332/1913, s. 146.

Şüphesiz “İstanbulî Süleyman Çelebi”,⁶¹ yani Nahîfî'nin mevlidinin adaşı Bursalı Süleyman Çelebi'ninki kadar büyük bir ilgiyle karşılandığını, geniş halk kitleleri tarafından anlaşılacak, zevk alınarak okunup dinlendiğini söylemek mümkün değilse de, tamamen kuru ve didaktik bir eser olduğu fikrine katılmak da imkânsızdır. Nahîfî de zaten *Hilyetü'l-Envâr*'ının sebep-i te'lif bölümünde hilye türünün şaheserini meydana getiren şairin Hakânî olduğunu anlatırken, tevazu göstererek hem Süleyman Peygamber'le karınca kıssasını hatırlatır, hem de Süleyman Çelebi mevlidinin üstün değerine işaret eder:

"Kanda Süleymân-ı celîlü's-siyer

Kanda ya bir mûr-ı za'îfü'l-eser"⁶²

(Yüce yaratılışlı Süleyman neredee, zayıf izli bir karınca nerede)?!

Bir edebî eserin değerini, başarı derecesini gösteren belirli kıstaslar varsa da, okuyucu ve tenkitçilerin şahsî zevkleri, sanata dair kabulleri, temayülleri, peşin hükümleri de işin içine karışabildiği için, kıymeti konusunda çeşitli ve çelişkili hükümler verildiğini her zaman görmek mümkündür. Meselâ Latîfî, Süleyman Çelebi mevlidinin değerinden ve gördüğü rağbetten bahsettikten sonra, Hamdullah Hamdî Çelebi'nin bu türe ait bir eseri hakkında: "...Meğer ki mevlid kitaplarında buna nazîr mevlid, merhûm Hamdî Çelebi mevlidî ola... Anun dahi tarz-ı hâssı havâssa mahsûsdur. Avâmü'n-nâs çendan zevk idemezler..." derken, Fuad Köprülü: "...mevlidcilikte şairimizin muvaffakiyet gösteremediği ve eserinin halk arasında rağbet kazanamadığı muhakkaktır"⁶³ hükmünü verir. Başka bir örneği hatırlatalım: Nahîfî'nin *Mesnevî-i Şerif Tercümesi* lehinde ve aleyhinde de çok sözler söylenmiş; meselâ Ziya Paşa,⁶⁴ Muallim Naci,⁶⁵ Gibb,⁶⁶ Abdülbaki Gölpınarlı⁶⁷ gibi isimler tercümeyle başarılı sayıp mütercimi takdir etmiş oldukları hâlde, Nâmîk Kemal⁶⁸, Ali Cânib (Yöntem),⁶⁹ Feyzullah Sâcid Ülkü⁷⁰ gibi isimler aynı çeviriye pek başarılı

⁶¹ Belîğ, 1139/1726 yılında tamamladığı tezkiresinde, belki de *Mesnevî-i Ma'nevî*'yi tercüme etmesi dolayısıyla Mevlevî tarikati mensubu veya seveni saydığı için, şairimizi Nahîfî mahlasından sonra “İstanbulî Süleyman Çelebi” diye tanıtır. (İsmail Belîğ, a.g.e. s. 443).

⁶²Nahîfî, *Hilyetü'l-Envâr*, a.g.e. yk. 63.

⁶³ Fuad Köprülü, “Hamdî”, *İslâm Ansiklopedisi*, İst.1949, 5/1, s.183-186.

⁶⁴ Ziyâ Paşa, *Harâbât*, İstanbul, 1291/1874, c.I, s.19.

⁶⁵ Muallim Nâci, *Osmanlı Şairleri* (haz.Prof.Dr.Cemal Kurnaz) İstanbul, 1995, s.115./ Nâci, *Esâmî* adlı eserinde de aynı hükmü tekrarlar. Muallim Nâci, *Esâmî*, İst.Mahmud Beğ Matbaası, 1308/1890, s.319.

⁶⁶ E.J.W.Gibb, *A History of Ottoman Poetry*, London, 1905, c. 4, s.79.

⁶⁷ Mevlânâ, *Mesnevî*, (trc. Veled İzbudak, gözden geçiren: Abdülbâki Gölpınarlı), Millî Eğitim Bakanlığı yayını, İst. 1995, c.1, s. K.

⁶⁸ Nâmîk Kemal, *Tahrîb-i Harâbât*, Matbaa-i Ebuzyyâ, İst.1303/ 1885, s.105.

⁶⁹ Ali Canip [Yöntem], On ikinci Asır Edebiyatının Meşhur Simalarından: Süleyman Nahîfî, *Hayat Mecmuası* 1927, sayı: 22, s.425.

⁷⁰ F. Sacit Ülkü, *Mesnevî Tercümesi*'nde Nahîfî'nin Yanlışları, *Konya Mecmuası*, yıl 4-5, sayı:31, 33, 34.

bulmamışlardır. Şu iki örneği edebî eserlere dair tenkitlerin subjektif hükümlere çok müsait olduğunu belirtmek için verdik. Bu itibarla, Türk edebiyatında meydana getirilmiş bütün mevlid metinleri yayımlanmadan, bunları birbiriyle mukayese etmeden, her birinin türü içindeki yerini tesbit etmek mümkün değildir. Hattâ 15. asırdan 20. yüzyıla kadar yazılan mevlidlerin tamamı yayımlansa ve el altında bulunsa dahi, yukarıda işaret ettiğimiz sebeplerden dolayı, yine de onları edebî değerlerine göre kimsenin itiraz edemeyeceği bir şekilde derecelendirmek kolay olmayacaktır.

Bize göre, Hz.Muhammed'in doğumuyla ilgili hadiseleri hikâye ederken Nahîfî meramını rahatça, ustalıkla ve büyük bir samimiyetle anlatmakta, dili kullanırken olanca hünerini göstermektedir. Ancak onun mevlidinin devrin halk tabakasından ziyade, okumuş, belirli bir kültür seviyesine erişmiş insanlarına hitap ettiği söylenebilir.

Nahîfî'de kuvvetli bir plân ve nizam fikri mevcut, onun eserini yazmadan önce söz konusu edeceği meseleleri zihninde veya kâğıt üzerinde tesbit ettiği anlaşılıyor. İslâmî âdâba ve mesnevîlerin tertip özelliklerine uygun olarak söze besmeleyle başlayan şair, Allah'a hamd ve Hz. Peygamber'e salât ü selâm vazifesini yerine getirdikten sonra, münacat bölümünde "lûtfuyla kendi tabiatını Resûl'ün naatının hizmetkârı eden" yaratıcıdan mevlidini yanlısız ve güzel bir şekilde tamamlamayı nasib etmesini diliyor. Âlemin yaratılış sebebinden bahis açarak sözü "Nûr-ı Muhammedî" ve Hz. Muhammed'in yaratılışına, sonra Hz. Âdem'e vücut verilmesine getiriyor. Hz.Muhammed'in nurunun Hz. Âdem'den itibaren peygamberlerin alınada parıldayarak nihayet asıl sahibinde karar kıldığını anlatıyor. Hadislere dayanarak Hz.Muhammed'in hem ana, hem de baba tarafından seçkin ve temiz bir soya mensup olduğunu belirten şair, onun Hz.İbrahim'e kadar uzanan atalarını birer birer sayıyor...İnsanlar arasında Hz.Peygamber'in kavim, kabile ve dilinin seçilmişliğini, onun adının "Elest Meclisi"nde, geçmiş semâvî kitaplarda, Cennet'te önceliğini, geleceğinin bazı peygamber, hükümdar, kâhin, haham ve cinler tarafından evvelce haber verildiğini, doğumunu, doğumundan evvel ve sonra meydana gelen bütün hadiseleri... kısacası Hz. Muhammed'in hayatıyla ilgili eserlerde okuduklarımızı bir bir anlatıyor.

Hız.Muhammed'in doğumunu ve çocukluğunu eserinin konusu gereğince nisbeten tafsilâtlı olarak anlatan Nahîfî, onun hayatının diğer safhalarını, miracı, hicreti, hilyesi konusunda müstakil mesnevîler yazdığından mevlidinde kısaca nakletmekle yetinmiştir. Bununla birlikte, Hz.Peygamber'in doğumu ve çocukluğuna dair bazı konuları, hilyesine göre daha kısa nazmetmiştir. Eğer Hz.Muhammed'in hilyesini mevlidiyle ilgili mesnevîsi hacminde (1111 beyit), mevlidini ise hilyesi hacminde, yani onun dört katı (4110 küsur beyit) kadar yazmış olsaydı, edebiyatımız Nahîfî gibi bir şairin kaleminden manzum bir siyere sahip olacaktı.

Süleyman Çelebi'den sonra mevlid yazan onlarca şairin eserinde olduğu gibi Nahîfî'nin bu mesnevîsinde de o pîrin tesiri yer yer kendisini hissettirir.

Fakat Nahîfi Mevlidi'nde bulunan Hz.Muhammed'in soyunun temizliği (145-158), Hz.İbrahim'e kadar soyağacı (159-184), annesinin soyu (185-191), kavim, kabile ve dilinin seçkinliği (192-226), admın "Elest Meclisi"nde, geçmiş semavî kitaplarda önceliği (227-252), geleceğini önceden haber verenler (252-269)... gibi bahisler Süleyman Çelebi'nin mevlidinde yoktur.

Hz.Muhammed'in doğum yıldönümlerinde veya nişan, nikâh törenleri gibi çeşitli vesilelerle mevlid oku(t)manın dinî bakımdan bir mahzuru olup olmadığı zaman zaman bahis konusu edilir. Bu tür eserlerden birini yazan Nahîfi de mevlid kandilinde sevinç duymanın Hz.Peygamber'e saygı göstermek manasına geldiğini ve Müslümanların hakkı olduğunu ifade eder:

"Ol şeb-i ferhunde içün bî-kusûr	Hakkıdur ümmetleriñ elbet sürûr
Mevlide kim oldı sürûr-ı fuâd	'İzzet-i mevlûddür andan murâd
Lâyık olan 'izzet ü tekrîmdür	Hazret-i Peygamber'e ta'zîmdür"

(583-585).

1990 yılında doktora tez konumuzu danışmanımızla birlikte henüz kararlaştırmadan önce, Nahîfi'nin bazı mesnevîleriyle ilgili bir çalışmaya başlamış, bu çalışmalarımıza doktora tezimizi tamamladıktan sonra da devam etmiştik. Şimdi mevcut yayın ve tezlerin tamamlayıcı bir parçası olarak şairimizin *Mevlidü'n-Nebî* mesnevîsinin dört yazma nüshasını karşılaştırmak suretiyle kurduğumuz metnini sunma imkânını buluyoruz. Bu çalışmalarla 18. yüzyıl şairi Nahîfi'nin edebî portresinin biraz daha gün ışığına çıktığını sanıyoruz.

Nahîfi Mevlidinin Metnini Kurarken Esas Alınan Nüshalar:

Nahîfi'nin *Mevlidü'n-Nebî* mesnevîsinin metnini, tavsiflerini verdiğimiz dört nüshasını karşılaştırarak kurduk:

1. Süleymaniye Ktp. Aşir Efendi, 323/1 (Kısaltması A),

Nesih yazıyla, 210x 150, 165x 85 mm. ölçüsünde, 21 satırlı, 1b 29a yapraklarında su yolu filigranlı kâğıda yazılmıştır. Miklebli, ebri kâğıt kaplı bir cilt içindedir. Sözbaşları ve cedveller kırmızı mürekkepledir.

Başta Mustafa Âşir'in 1161/1748 tarihli mührü ile 1200/1786 tarihli kayıt vardır.

2.Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Emanet Hazinesi Bölümü nr. 1612 (Kısaltması T):

Yk.1-30, 230 mm boy ve 125 mm eninde, sayfada talik kırmasıyla 70 mm uzunluğunda 21 satır, serlevha müzehheb, cetveller yaldızlı, başlıklar kırmızı, kâğıt aharlı krem renginde, su yollu ve su damgalı, cilt gövez, meşin miklepli, zencirekli.

1188/1774 yılında Mustafa bin Hacı İbrahim tarafından istinsah edilmiştir.

3. Süleymaniye Ktp. Hamidiye nr. 252/1 (Kısaltması H):

Yk.1-24, ölçüleri 270x 153, 195 x 90 mm, her sayfada 29 satır, yazı nesih, müzehheb mihrabiyeli, yıldız cedveli, kâğıt aharlı, krem renginde, su yollu ve su damgalı, cilt kahverengi meşin, zahriyede Sultan Abdülhamid b.Ahmed vakıf kaydı ve mührü var. İstinsah tarihi bilinmiyor. Bu nüshada yer yer imlâ ve istinsah yanlışlarına rastlanır. H nüshasında bazı beyitlerin yerleri diğer nüshalara göre farklıdır.

4. İstanbul Üniversitesi Ktp. TY. 3219/1 (Kısaltması Ü):

Yk. 1-22, ölçüleri 330x 190 mm, her sayfada 29 satır, yazı nesih, cildi koyu kırmızı meşin şemseli, cedveli, istinsah tarihi yok.

Üç yazma da:

"Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm A'zam-ı esmâ-yı 'izâm-ı kerîm" beytiyle başlar,

"Şerrefena'llâhü bi-ıfdâlihi Sallü 'aleyhi ve 'alâ âlihi" beytiyle biter.

Nahîfî Mevlidi'nin tesbit ettiğimiz bu yazma nüshaları içinde istinsah tarihi bilinenlerin en eskisi, A nüshasıdır. Dipnotlara bakıldığında görüleceği gibi, mevcut nüshalar arasında çok büyük farklar yoktur. Bazı kelimelerde T nüshasının A, H, Ü nüshalarına göre farklılık göstermesi, onun başka bir nüshaya dayanılarak kopye edilmiş olduğunu düşündürmektedir. Fakat tanıtılan nüshalar arasındaki münasebetler konusunda kesin sözler söylemek güçtür. Metin kurulurken her hangi bir nüsha esas alınmamış, en uygun bulunan varyant tecih edilerek diğer nüshaların farkları dipnotlarda gösterilmiştir.

1. Metnin tesbitinde tenkitli basımı yapılan eserlerde uygulanan transkripsiyon sistemi uygulanmıştır.

2. Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun ünlüler şöyle gösterilmiştir:

Â , â: (a), Û , û, O, o: (v), Î, î: (Y)

3. Metinde ayet, hadis-i kudsî ve hadislerden iktibaslar Lâtin harfleriyle tesbit edilmiş, manaları ise dipnotunda verilmiştir.

4. Atıflarda kolaylık olması için baştan sona kadar her beyte bir sayı verilmiştir.

5. Zihaf olan yerlerde uzatma işareti konulmamıştır.

6. Eserin görebildiğimiz nüshalarında konu başlıkları yazılmamış, başlık yerleri boş bırakılmıştır. Biz de konuların değiştiğini belirtmek üzere, bu boş bırakılmış başlık yerlerini birer çizgiyle gösterdik. Eserin muhtevası hakkında fikir vermesi için bölümlerinin konularını kaydetmeyi gerekli görüyoruz:

Besmelenin Faziletleri.....	1-38. beyit,
Allah'a Hamd.....	39-59,
Hz.Peygamber'e Salât ü Selâm.....	60-72,
Şairin Allah'tan Muvaffakiyet Dileği.....	73-81,

Nûr-ı Muhammedî ve Hz.Âdem'in Yaratılışı.....	82-111,
Hız.Muhammed'in Yaratılışı.....	112-130,
Nûr-ı Muhammedî'nin İntikali.....	131-144,
Hız.Muhammed'in Soyunun Temizliği.....	145-158,
Hız.İbrahim'e Kadar Soyağacı.....	159-184,
Annesinin Soy.....	185-191,
Kavim, Kabile ve Dilinin Seçkinliği.....	192-226,
Adının "Elest Meclisi"nde, Geçmiş Semavî Kitaplarda Önceliği.....	227-252,
Geleceğini Önceden Haber Verenler.....	252-269,
Hız.Muhammed'in Doğumu.....	270-291,
Annesinin ve Kendisinin Dilinden Hız.Muhammed'in Doğumu.....	292-331,
Doğumu Sırasında Kâbe'nin Sarsılması.....	332-355,
Doğduğu Gece.....	356-433,
Doğumu Esnasında Annesinin Gördükleri.....	434-526,
Doğum Tarihi ve Yeri.....	527-558,
Süveybe Tarafından Emzirilmesi.....	559-588,
Süt anneye Verilmesi.....	589-643,
Süt annesi Halîme'nin Anlattıkları.....	644-790,
Hız.Muhammed'in Göğsünün Yarılması.....	791-871,
Halîme'nin Hız.Muhammed'i Kâhine Götürmesi.....	872-900,
Halîme'nin Hız.Muhammed'i Annesine Geri Götürmesi.....	901-933,
Halime'nin Hız.Muhammed'in Kaybolduğunu Dedesine Haber Vermesi ve Onu Arayıp Bulmaları.....	934-960,
Halîme'nin Hız.Muhammed'i Ailesine Geri Getirmesi Üzerine Onun Annesi ve Dedesiyle Konuşmaları.....	961-986,
Hız.Muhammed'in Hayatının Kısa Tarihi.....	987-1100,
Hız.Muhammed'in Kabrinin ve Harem-i Şerif'in Değeri.....	1101-1111.

MEVLİDÜ'N NEBÎ 'Aleyhi's-salâtü Ve's-selâm
Âşâr-ı Nahîfî Rahimehu'llâh

1	<i>Bismi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm</i>	A'zam-ı esmâ-yı 'izâm-ı kerîm
2	Besmeledür lâzime-i iftitâh	Besmeledür mücib-i fevz ü felâh
3	Şârih-i metn-i haber-i emr-i kün ³	Fâtih-i gencîne-i 'ilm-i ledün
4	Râbîta-i nazm-ı Kitâb-ı Kerîm	Zâbîta-i feth-i Kelâm-ı Kadîm
5	Mebde'-i kâr olmasa ism-i İlâh	Ebter olur hâtîme bî-iştibâh
6	İsm-i Celâl'üñ şeref ü 'izzeti	Şâhid-i hâssıyyet-i bî-'illeti
7	Resm-i hurûfında elif lâm ü hâ	Mushaf-ı ser-râyet-i hüsn ü behâ
8	Lafza-i Rahmân ile ism-i Rahîm	Feth-i cinân sedd-i tarîk-ı cahîm
9	Olmaz ise besmeleden feth-i bâb	Müşkil olur matlabına intisâb
10	Besmele esrârına olsa vukûf	Kanda kalur hadd-i mi'ât ü ülûf
11	Tecrübe vechiyle niçe ¹¹ râviyân	Eylediler sırr-ı hurûfî beyân
12	Besmele kim a'zam-ı âşârdur	Menba'-ı hâssıyyet ü esrârdur
13	Anda zuhûr itmesey feyz-i eger	Kankı 'amel olmuş olur mu'teber
14	Hâssasın eyle anuñ ile kıyâs ¹⁴	Nûr-ı ezelden olunur iktibâs
15	Zâhiri âyîne-i ebrârdur	Bâtını gencîne-i esrârdur
16	Ben niçe vasf ideyim esrârını	Çeşm-i basîret görür envârını
17	Bildigim ancak budur ism-i İlâh	Hırz-ı emândur kula bî-iştibâh
18	İsm-i İlâhîde niçün bî-şümâr	Olmaya hâssıyyet ü esrâr ü kâr
19	Hazret-i Mûsâ'da 'asâ-yı şecer	Oldı niçe mu'ciz ile kâr-ger
20	Pâre-i çüb idi 'asâ-yı Kelîm	Oldı velî mazhar-ı sırr-ı 'azîm
21	Sırr-ı 'amel sıdk-ı süveydâdadur	Feyz-i 'asâ pençe-i Mûsâ'dadur
22	Zât-ı 'asâda degil ol mu'cizât	Feyz-i İlâhîdür aña beyyinât
23	İsm-i Hüdâ'dan saña feyz olsa ger	Her ne murâd itseñ olur kâr-ger
24	Besmeleden olmasa hall-i umûr	Şübhe mi var sendedür elbet kusûr
25	Yokdur aña hâcet-i şerh ü beyân	Fazl ü şeref anda güneşden 'ıyân
26	Şübhe mi var ekber-i hâssıyyete	Sıdk-ı eşer kaldı hemân niyyete
27	Hak'dan iken cümleye teşrîf-i hâss	İsm-i şerîfinde ne şübhe havâss
28	Andan olur hâsılı bî-irtiyâb	Her kişi 'irfânı kadar behre-yâb
29	Kâmil ise mertebe-i i'tikâd	Hâsıl olur her ne iderse murâd
30	Anda olursa n'ola bî-hadd havâss	Lafz-ı celâl itdi aña ihtisâs
31	Cümle-i esmâ-i 'izâm-ı İlâh	İsm-i 'azîm oldığı bî-iştibâh
32	İsm ü müsemâda olan kıl ü kâl	Lîk degil kâbil-i bahş ü makâl

³ "Ol!" manasında bir emir olan "*Kün*" kelimesi *Kur'an*'ın çeşitli ayetlerinde geçer. Meselâ:
"Bir şeyin olmasını istediği zaman O'nun emri ona 'Ol!' demektir. O da olur." (*Kur'an*, Yâ-Sîn, 36/82).

¹¹ niçe A, H, Ü: dir T.

¹⁴ eyle anuñ ile kıyâs A, H, Ü: anuñ öyle eyle kıyâs T.

- 33 Kesret-i esmâ 'azamet şânıdır Kullarınıñ vird-i dil ü cânıdır
34 Her birinüñ sırrına yok hadd ü 'ad Cümlesi müstevcib-i feyz-i meded
35 Kühn-i müsemâyı tasavvur muhâl İsm iledür vasf-ı cemâl ü celâl
36 Zikr olur ism ile hafî ve celî Veche-i kalb oldu müsemmâ velî
37 Kasd-ı teberürkle idüp güft ü gû Vâsita-i zikr-i Hüdâ oldu bu
38 Gel idelim hamd-i Hüdâ-yı Kerfîm *Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*
-
- 39 Hamd ü şenâ şükr ü sipâs-ı müdâm Ol ehad ü vâhidedür subh u şâm
40 Hamd aña kim hâlik u râzık⁴⁰ odur Şükr ü şenâ itmege lâyık odur
41 Sâha-i 'âlemde keşîr ü kalîl Vahdetine oldu bu eşyâ delîl
42 Zâtı mu'allâ-yı şerîk ü nazîr Emri müberrâ-yı müşîr ü vezîr
43 Zâtına maḥsûs vücûb-ı vücûd Âdem ü 'âlem eşer-i fazl u cûd
44 Âdem için 'âlemi halk eyledi Zâtı için âdemi halk eyledi
45 Ma'rifet-i zâtı için bî-gümân⁴⁵ Hilkat ile buldı vücûd ins ü cân
46 Âb ü gile virdi cemâl-i latîf Eyledi insânı 'azîz ü şerîf
47 Eyledi halk ahsen-i takvîm ile Hem daḥî vasf eyledi tekrîm ile
48 Kıldı benî-Âdem'e tekrîm-i tâm Berr ile bahr anlara oldu makâm
49 Eyleyüp in'âm ü kerem her yaña Eyledi in'âmı musahḥar aña
50 Hikmete mebnî olup îcâdı hep Zevc ile halk eyledi efrâdı hep
51 Oldı tevâlüd sebeb-i intizâm Halk-ı cihân zevc ile buldı nizâm
52 Neslini îkâ için ecnâs hep Buldı tezevvücle halef nâs hep
53 Oldı bu sûretde vücûd-ı halef Maḥşere dek bâ'is-i zikr-i selef
54 'Adli idüp nehy-i vukû'-ı sıfâh⁵⁴ Eyledi me'mûr-ı şüyû'-ı nikâh
55 Oldı vücûd-ı veled ü ümm ü eb Vâsita-i neşve-i nesl ü neseb
56 Oldılar ezvâc bu halk-ı cihân⁵⁶ Vahdet-i zât ancak anuñdur hemân
57 Kim ehad ü vâhid olup ol samed Yokdur aña sâhibe vâlid veled
58 Oldı ganî her sıfat ile Hüdâ Bende-i muhtâcı anuñ mâ'adâ
59 Vahdet anuñ zâtına maḥsûsdur 'Akl ile hem nakl ile mansûsdur
60 Hem daḥî bî-hadd salavât ü selâm Olsun o ḥatmi'r-rüsüle ber-devâm
61 Ḥatm-i rüsül mazhar-ı fazl ü edeb Mu'cize-gû 'âlim-i ümmî-lakab
62 Hem Medenî-menzil ü kudsî-nijâd Seyyid-i Mekki vü Kureyşî-nihâd
63 Ekrem-i halk efdal-i peygamberân Ecmel ü eşref şeref-i serverân
64 Mürsel-i sâhib-şeref-i ihtisâs Fahr-i cihân şâh-ı rüsül 'abd-i hâs
65 Seyyid-i sâdât cemîlü'l-haseb Eşref-i eşrâf celîlü'n-neseb
66 Muhterem-i na't-i habîb-i güzîn Muttasîf-ı vasf-ı nebiyy-i emîn
67 Gevher-i yektâ-yı le 'amrûk-revâc Mefḥar-i 'âlem şeh-i lev lâke-tâc⁶⁷

⁴⁰ hâlik ü râzık H, Ü: hâlik ü rezzâk A, kâdir ü hâlik T.

⁴⁵ bî-gümân H, Ü: bî-mekân A, T.

⁵⁴ 'Adli idüp nehy-i vukû'-ı sıfâh A, T: Nehy idüp 'adli ile men'-i sıfâh H, Ü.

⁵⁶ Oldılar ezvâc bu halk-ı cihân A, T: Halk olup ezvâc ile halk-ı cihân H, Ü.

68	Mugtenem-i midhat-i Rabb-i Kerîm Mâ-sadak-ı âyet-i <i>hulkin</i> 'azîm ⁶⁸	
69	Ya'ni Muhammed o Habîb-i Hüdâ İsm ü müsemmâsına cânum fedâ	
70	Olsun ol sultâna muhassıs müdâm Kurb-ı İlâhîde eħass-ı makâm	
71	Âline ashâbına eşyâ'ına Ümmet ü ahbâbına etbâ'ına	
72	Tuhfe-i ridvân ü selâm-ı mecîd Ola ber-âverde-i fazl-ı mezîd	
73	Ey kerem ü rahmeti bî-had kerîm Kullara rahmân ü rahîm ü halîm	
74	Kudretüñi âşârı bu kevn ü mekân İns ü melek arz u semâ bahr u kân	
75	Ey baña fazliyle idüp ⁷⁵ feyz-i cûd Eyleyen âyîne-i nakş-ı vücûd	
76	Tab'um idüp hâdim-i na't-i Resûl Nutkım iden sırr-ı fûrû' u usûl	
77	'Aşk ile endîşemi pür-şevk iden Şevkimi nakl-i siyere sevk iden	
78	Mevlid-i mes'ûd-ı nebiyy-i güzîn Oldı çün endîşe-i kalb-i hazîn	
79	'İsmet idüp sehv ü hatâdan beni Behre-ver it hüsn-i edâdan beni	
80	Nutkım idüp mazhar-ı sıdk u savâb Sözlirim it hakk ile faslı'l- <i>hitâb</i>	
81	Mevlidî evsâfına itdim heves Hüsn-i <i>hitâma</i> beni kıl dest-res	

82	Vahdet-i bî-çün Hüdâ-yı Şekûr Eyledi çün kenz-i hafâdan zuhûr	
83	Bârika-i pertev-i nûr-ı kudem Oldı ziyâ-efken-i Tûr -ı 'adem	
84	Ma'rifet-i zâtına oldı mürîd Oldı bu ekvân ü mezâhir bedîd	
85	Zerre-sıfat münketimân-ı 'adem Oldı ber-âverde-i mihr-i kadem	
86	Oldılar âşâr-ı şu'ûn u sıfât Müktesf-i kisve-i reng-i şebât	
87	Reng-i ta'alluk ile rûh u beden İtdi temessül hücüb-i gaybden	
88	'Âlem-i bî-keyf-i 'amâdan hemân Nakş-ı nukûş ⁸⁸ u suver oldı 'ıyân	
89	Âdem olup asl-ı vücûd-ı beşer Oldı muzâfâtı anuñ her püser	
90	Hikmet-i hâss ile Hüdâ-yı Ganî Yer yüzine kıldı halîfe anı	
91	Mülhem idüp lafz ile ma'nâyı hep Eyledi ta'lîm ⁹¹ aña esmâyı hep	
92	Zâtını mescûd-ı melek eyledi Kadrini magbût-ı felek eyledi	
93	Kudret-i pâkiyle idüp nefh-i rûh Fıtratına eyledi feyz-i fütûh	
94	Bildi melâ'ik ki vücûd-ı Safî Olsa gerek mazhar-ı sırr-ı hafî	
95	Ol idi nev'-i beşere vâsıta Nûr-ı Nebîdür aña da râbıta	
96	Zât-ı Safî mebd'e-i eşbâhdur Fahr-i Cihân menşe'-i ervâhdur	
97	Sûrete baksañ müteaħhir velî Cümle-i mevcûduñ odur evveli	

⁶⁷ "(Ey Peygamber), senin hayatın hakkı için, Lût kavmi kendi sarhoşluklarında bir şey görmez olmuşlardı" (*Kur'an*, Hicr, 15/72) mealindeki ayetten./ "*Lev lâke*" (Sen olmasaydın) diye başlayan bir hadîs-i kudsîde Allah'ın Hz.Muhammed'e hitaben:"Sen olmasaydın, sen olmasaydın felekleri yaratmazdım"dediği rivayet edilmiştir. Bazı hadis münekkitleri bu sözün uydurma olduğunu söylemişlerse de, Aliyyü'l-Karî ve Aclûnî gibi alimler manasının sahih olduğunu belirtmişlerdir. (Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, Beyrut 1351/1932, c.II, nr. 2124).

⁶⁸ "Sen pek büyük bir ahlâk üzerindesin." (*Kur'an*, Kalem, 68/4) mealindeki ayette geçer.

⁷⁵ idüp A, H, Ü: iden T.

⁸⁸ nukûş A, H, T: nüfûs Ü.

⁹¹ ta'lîm H, Ü: teslîm A, T.

- 98 Kim yog iken safha-i tasvîrde Evvel-i maḥlûk idi takdîrde
 99 Rûtbe-i ḥilkatde odur asl-ı kül Nevbet-i bi'şetde ḥitâm-ı rüsûl
 100 Tantana-i evvel-i ḥalk-ı kalem Ol şeh içtîn oldı münevver 'alem
 101 Oldı mürâdif kalem ü 'akl ü nûr Cümleden evvel o şeh itdi zuhûr
 102 Rûz-ı ezel evvel-i ḥalk-ı İllâh Nûr-ı **Muhammed** idi bî-iştibâh
 103 Nûr-ı **Muhammed** idi kim ibtidâ Oldı ziyâ-güster-i arz u semâ
 104 Rûh-ı **Muhammed** idi bî-irtiyâb Feyz-i vücûd ile olan feyz-yâb
 105 **Zât-ı Muhammed** idi sırr-ı vücûd Cevher-i âyîne-i gayb u şuhûd
 106 **Sırr-ı Muhammed** idi asl-ı usûl Piş-rev-i ḥayl-i nebiyy ü resûl
 107 Eylemeden sûret-i **Âdem** zuhûr Bildi melâ'ik anı nezdîk ü dûr
 108 İtdiler îmân aña bî-reyb ü şek Bildi nebî olduğımı her melek
 109 **Ḥatm-i nebiyyîn** ile bî-irtiyâb Olmuş idi zîver-i ümmü'l-kitâb
 110 Na't-ı mu'allâsını fî mâ sebak Eşref-i vâf ile beyân itdi Hak
 111 Kim kütüb-i sâlifede bî-gümân Olmuş idi şân-ı şerîfî beyân
-
- 112 Oldı irâdet müte'allik 'ıyân **Ḥalk** ola tâ efdal-i ḥalk-ı cihân
 113 Vârid olup emr-i İllâh-ı Celîl Arza ḥübût itdi hemân **Cebre'îl**
 114 Ḥayl-i sürûşân-ı mukaddes-cenâb Kıldı ma'iyet ile 'azm ü şitâb
 115 Mevzi'-i kabrinden¹¹⁵ o şâhuñ hemân Tıynetin itdi şeref-i âsümân
 116 Ya'ni semâvâta su'ûd itdiler Mâye-i envâr-ı şuhûd itdiler
 117 Hikmet-i Hak ile o bir kabza ḥâk Olmuş idi cevhere-i asl-ı pâk
 118 Nehr-i cinânda niçe ta'zîm ile İtdi sirişte anı **Tesnîm**¹¹⁸ ile
 119 Olmuş idi tıynet-i fâhr-i güzîn Eşref ü ebhâ-yı türâb-ı zemîn
 120 Cennetüñ enhârına ol ḥâk-i pâk Gams ile oldı güher-i tâb-nâk
 121 Dürre-i beyzâ gibi anda hemân Oldı kemâl üzre şu'â'¹²¹ 'ıyân
 122 Nûrî olup 'âlem-i nûr üzre nûr Şa'sa'ası oldı celiyyü'z-zuhûr
 123 Çünkü bürüz eyledi ol nûr-ı sâf İtdi anı cümle melâ'ik tavâf
 124 **Ḥayl-i melek bilmez iken Âdem**'i Bildiler ol pâdişah-ı ekremî
 125 Bulmadan **Âdem** daḥî rûh u cesed Virdi nübüvvet aña Rabb-i Samed
 126 **Ḥalkı** anuñ olmasa maksûd eger Gelmez idi 'âleme nev'-i beşer
 127 İtdigi dem ḥilkat-i **Âdem** zuhûr Cebhe-i **Âdem**'de görindi o nûr
 128 Müjde-künân aña melâ'ik didi İşte budur iki¹²⁸ cihân seyyidi
 129 Ekmel-i evlâd-ı kirâmîñ budur Efdal-i evlâd-ı¹²⁹ 'izâmîñ budur
 130 Bâ'is-i kadr u şeref ü 'izzetîñ Sırr-ı vücûdîñ sebep-i ḥilkatîñ
-
- 131 Cümleden ol Rabb-i Kerîm ü Latîf Nev'-i Benî **Âdem**'i kıldı şerîf

¹¹⁵ kabrinden A, H, Ü: kabrinde T.

¹¹⁸ Tesnîm A, H, Ü: teslîm T.

¹²¹ şu'â'ı A, T: ziyâsı H, Ü.

¹²⁸ budur iki H, Ü: göründi dü T: göründi iki A.

¹²⁹ Efdal-i evlâd-ı H, Ü: Efdal ü ahyâr-ı A, T

- 132 Cümle-i halk içre bulup ihtisâs Virdi Benî Âdem'e teşrif-i hâs
133 Nûr-ı Muhammed ile Âdem Safî Oldı bu halkıñ şeref ü eşrefi
134 Nûr-ı Muhammed idüp anda zuhûr Cebhesini eyledi mir'ât-ı nûr
135 Oldılar ol nûr ile behcet-fürûş Nûh ile Hûd Âdem ü Şit ü Enûş
136 Âdem ü Havvâ'da o nûr-ı mübîn Olmuş idi zînet-i hâss-ı cebîn
137 Şit nebî itdüğü sâ'at zuhûr Cebhesine müntakıl oldı o nûr
138 Şit'den İdrîs'e olup müntakıl Buldı o nûr ile şeref muttasıl
139 Eyledi İdrîs'den ol nûr-ı pâk Nûh-ı Nebî cebhesini tâb-nâk
140 Nûh'dan ol nûr-ı cemîlü'l-vürûd Oldı fûrûzende-i didâr-ı Hûd
141 Hûd cebîninden o nûr-ı celîl Oldı ziyâ-güster-i sulb-i Halîl
142 Nakl idüp İsmâ'îl'e andan o nûr Eyledi bu vech ile nakl ü zuhûr
143 Ced-be-ced ol nûr gelüp mâ-hasal Vâlid-i Peygambere oldı mahal
144 Andan idüp Âmine'ye intikâl Dogdı o hûrşîd-i cemâl ü kemâl
-
- 145 Ser-be-ser âyât-ı kirâm-ı Resûl Oldılar eşrâf-ı fûrû' u usûl
146 Ekrem-i aslâba idüp ihtisâs Asl-ı 'arık idi o mahbûb-ı hâs
147 Ethar-ı erhâm ile bî-kâl ü kîl Pâk-nejâd idi o asl-ı asîl
148 Oldı ricâl-i nesebi bî-gümân Müttebi'-i şer'-i nebiyy-i zemân
149 Her biri fâzıl-ter ü kâmil idi Cümlesi eşrâf-ı kabâ'il idi
150 Oldı nesebde taraf-ı ümmehât Muhteremât-ı harem-i muhsanât
151 İki taraftan o habîb-i necîb Oldı asâletle hasîb ü nesîb
152 Olmadı neslinde vukû'-ı sıfâh Cümlede şâyi' idi hükmi-nikâh
153 Şer'ini peygamber-i vaktiñ temâm Her biri itmîşler idi iltizâm
154 Ya'ni ki ol seyyid-i vâlâ-haseb Oldı sa'âdetle tahûru'n-neseb
155 Nevbet-i 'Adnân'a dek ol nûr-ı tâm Oldı ber-âverde-i sulb-i kirâm
156 Her biri ashâb-ı mekârim idi Eşref-i eşrâf ü ekârim idi
157 Eşref-i ensâb ile itdi zuhûr Tıynetü hem tâhir idi hem tahûr
158 Cânib-i âbâ taraf-ı ümmehât Tayyib idi hâsılı cümle cihât
-
- 159 Eşref idi nesl ü nesebde o mâh Ya'ni Muhammed o resûl-i îlâh
160 Vâlidü ehl-i şeref ü câh idi Şöhret ü ismi 'Abdullâh idi¹⁶⁰
161 Oldı anuñ da pederi ey muhibb Silk-i nesebde 'Abdülmuttalib¹⁶¹
162 Şeybe idi ism-i kadîmi velî Oldı bu şöhret aña ism-i celî
163 Muttalib'in vâlidü Hâşim idi Mazhar-ı esnâf-ı mekârim idi
164 Hâşim'in vâlidü pederi bî-hilâf Zümre-i eşrâfda 'Abdimenâf
165 'Abdimenâf'in pederidir Kusayy Ol idi ser-meclis-i eşrâf-ı hayy
166 Oldı Kusayy'in pederi hem Kilâb Oldı bu nâm ile şecâ'at-me'âb
167 Oldı Kilâb'in pederi Mürre hem Mürre'ye Ka'b oldı eb-i muhterem
168 Ka'b'a Lüvey'dir peder-i mu'teber Oldı Lü'eyy'e dañi Gâlib peder

¹⁶⁰ Bu mısradâ özel isim dolayısıyla vezin aksamaktadır.

¹⁶¹ Bu mısradâ özel isim dolayısıyla vezin aksamaktadır.

169	Gâlib 'e Fihri idi eb-i kâm-rân	Fihri 'e peder Mâlik idi bî-gümân
170	Mâlik 'e Nadr oldu eb-i ercümend	Nadr 'a Kinâne peder-i dil-pesend
171	Oldı Huzeyme dahi aña peder	Müdrîke 'dir vâlid aña kıl nazar
172	Müdrîke 'niñ vâlidî İlyâs idi	Pâk-neseb mu'teber-i nâs idi
173	Oldı hem İlyâs 'a nesebde peder	Fetha-i dâd ile Cenâb-ı Mudar
174	Hem Mudar 'ıñ vâlidî oldu Nizâr	Kesre-i nûn ile çü vezn-i 'izâr
175	Oldı Nizâr 'ıñ pederi hem Me'ad	Zâbita-i vezn aña vezn-i meded
176	Oldı Me'add 'a peder-i nîk-nâm	Ya'ni ki ' Adnân -ı refî'ü'l-makâm
177	Silsilesi olsa n'ola ser-firâz	Evvel odur Kâ'be 'ye pûşide-sâz
178	Gâyet-i ensâbını fahr -i cihân	Rûtbe-i ' Adnân 'a dek itdi beyân
179	Oldı bu ' Adnân -ı cemîlü'l-haseb	Sulb-i Simâ'il 'e rehîntü'n-neseb
180	Vardur egerçi arada ihtilâf	Vuslat-ı İsmâ'il 'e yokdur hilâf
181	Her biri takdîm ile te'hîr ile	Muhtelif oldu niçe takrîr ile
182	Bâlig olur silsile bî-reyb ü şek	Cedd-i kerîmi ki İbrâhîm 'e dek ¹⁸²
183	Âdem 'e dek gerçi ki nessâblar	İtdiler ensâbda bast-ı haber
184	Oldı velf silsile-i intisâb	Serd-i nesebde sebeb-i ıztırâb

185	Âmine 'dür fahr -i cihân mâderi	Oldı nebî ol sadefûñ gevheri
186	Âmine Vehb 'üñ kızıdır bî-hilâf	Vehb 'üñ ise vâlidî ' Abdimenâf
187	' Abdimenâf 'ıñ pederi Zühre 'dir	Zühre Kilâb oğlu ile şöhrdir
188	Oldı Kilâb 'a dahi Mürre peder	Mürre 'ye Ka'b idi eb-i mu'teber
189	Pes, neseb-i seyyid-i kevneyne bil	Mâderi ensâbı olur muttasıl
190	Olmuş idi silk-i nesebde Kilâb	Âmine 'ye vâsita-i intisâb
191	Silsile-ber-silsile ' Adnân 'a dek	Vâsıl olur nisbeti bî-reyb ü şek

192	Rabb-i Ehad halk idicek 'âlemi	Eyledi muhtâr benî Âdem 'i
193	Soñra ' Arab kavmini Rabb-i Celîl	İtdi benî- Âdem içinde cemîl
194	İtdi ' Arab 'dan Mudar 'ı ihtiyâr	Buldı Mudar içre Kureyş i'tibâr
195	Virdi Kureyş 'e şeref-i intisâb	Kavm-i benî Hâşim -i 'âlf-cenâb
196	İtdi benî Hâşim 'i hayru'l- Kureyş	Olsa n'ola her biri ferhunde-'ayş
197	Oldı benî- Hâşim 'e fazl u şeref	Ol halef-i ekrem ü fahrü 's-selef
198	Oldı benî Hâşim 'iñ ol reşk-i mâh	Nuñbe-i zibendesi bî-iştibâh
199	Kavm-i ' Arab münteñhab-ı nâsdur	Ekrem-i nâs eşref-i ecnâsdur
200	Oldı lügâtüñ ' Arabî efsahı	Eblagı hem eşrefi hem emlahı
201	Oldı Muhammed ' Arabîyyü 'n-neseb	Efdal-i mañlûk u kerîmü'l-haseb
202	Eşref-i nev' olmasa cins-i ' Arab	Gelmez idi andan o mahbûb-i Rab
203	Hem dahi âyât-ı kitâb-ı güzîn	Oldı lisân-ı ' Arabîyyi mübin
204	Olsa gerekdür dahi ehl-i cinân	Cennet içinde ' Arabîyyül-lisân

¹⁸² kerîmi A, H, Ü: 'izâmî T. (Bu mısradâ da özel isim dolayısıyla vezin aksamaktadır. İbrâhîm ismi vezin gereği "Birâhîm" şeklinde okunursa ölçü düzelir. Şairin bu mısradâ zihaf yaptığı da kabul edilebilir).

205	Dir hadîsinde o 'âlfî-haseb	Eyleyüp <i>ihbâr</i> -ı 'ulüvv-i neseb
206	<i>Hayr</i> -i 'Arab oldı <i>Mudar</i> bî- <i>hilâf</i>	<i>Hayr</i> -ı <i>Mudar</i> zümre-i 'Abdimenâf
207	<i>Hayr</i> -ı benî 'Abdimenâf'ın 'ıyân	Oldı benî <i>Hâşim</i> -i sa'd-iktirân ²⁰⁸
208	<i>Hayr</i> -ı benî <i>Hâşim</i> ise ey muhib	Oldı nesebde 'Abdülmuttalib ²⁰⁸
209	Cümle kabâ'il 'Arab içre tamâm	Müftehîr-i nisbet idi subh u şâm
210	Oldı <i>Yemânî</i> vü <i>Rebî'</i> ü <i>Mudar</i>	<i>Fahr</i> -i cihâna neseb-i mu'teber
211	<i>Hilkat</i> -i <i>Âdem</i> 'den o <i>fahrü</i> 'l-enâm	<i>Hayr</i> -i ferîkayn ile geldi tamâm
212	<i>Hâsılı</i> oldı taraf-ı ümm ü eb	Eşref ü a'lâ vü e'azz-i 'Arab
213	Didi hadîsinde nebî mâ vaka'	Cümle-i nâs oldı <i>Kureyş</i> 'e teba'
214	Müslim ider müslimine ihtidâ	Müşrik ider müşrikine iktidâ
215	Ol ki ide kasd-ı hevân-ı <i>Kureyş</i>	'Aysını telh idüp olur ehl-i tayş
216	Anları fazl u kerem-i Kirdkâr	İtdi yedi <i>haslet</i> ile kâm-kâr
217	Evvel ü âhîrde bu fazl u 'atâ	Olmadı bir kavme fazîlet-nümâ
218	Aslımı anlardan idüp müntehab	İtdi beni ekrem-i cins-i 'Arab
219	Oldı nübüvvet daîi anlarda hem	Nebet-i bi'setde etemm ü chem
220	Oldı hicâbetle sikâyet tamâm	Anlar için <i>hıdmet</i> -i <i>Beytü'l-Harâm</i>
221	Nusret idüp anlara Rabb-i Celîl	Eyledi hem gâlib-i ashâb-ı <i>Fîl</i>
222	On sene bî-şirket-i agyâr hem	Eylediler tâ'ate sa'y-i chem
223	İtmez iken kimse 'ibâdet tamâm	İtdiler Allâh'a 'ibâdet müdâm
224	Kim ki mühîn ola <i>Kureyş</i> 'e nihân	Eyler anı kahr-ı İlâhî mühân
225	Mü'min için oldı <i>Kureyş</i> 'e vidâd	Hubb-i nebîye sebeb-i izdiyâd
226	Fazl-ı <i>Kureyş</i> 'e müte'allik haber	Geldi niçe nakl-i sahîhü'l-eşer
227	Hem kütüb-i sâlifede bî-gümân	Müşbet idi na't-i cemîli ²²⁷ 'ıyân
228	Bi'set ü hâtmiyyetini enbiyâ	İtdi beyân-ı taraf-ı Kibriyâ
229	Çünkü <i>e lest</i> oldı <i>hitâb</i> -ı İlâh	Didi <i>belâ</i> cümleden evvel o mâh ²²⁹
230	Cümle-i maḥlûkîñ odur akdemi	Efdali hem eşrefi hem ekremi
231	Gerçi ki bi'setde mu'ahhar idi	Evvel-i halk oldığı azhar idi
232	Kim yog iken tıynet-i <i>Âdem</i> 'de rûh	Olmuş idi rûh-ı nebîye fütûh
233	Kıldı nübüvvetle anı Lemyezel	Efdal-i zürriyyet-i ²³³ <i>Âdem</i> ezel
234	Asl-ı nübüvvetde takaddüm budur	Sâbika-i sırr-ı tekerrüm budur
235	Oldı 'atâ câh-ı risâlet aña	Sâbık ²³⁵ idi hükm-i velâyet aña

²⁰⁸ Bu mısradâ özel isim dolayısıyla vezin aksamaktadır.

²²⁷ cemîli A, T, Ü: celîli H.

²²⁹ "E lest" (...değil miyim?) sorusu ve "Belâ" (Evet...) cevabı, "Hani Rabbin Âdem oğullarının arkalarından zürriyetlerini çıkarıp kendilerini 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' diye kendi nefisleri üzerine şahit tuttuğunda onlar: 'Evet, şehâdet ederiz' dediler. Kıyamet gününde 'Bizim bundan haberimiz yoktu' dememeniz için böyle yaptık." (Kur'an, A'râf, 7/172) mealindeki ayette geçer.

²³³ Efdal-i zürriyyet-i H: Dâhil-i nevdiyyet-i A, T.

- 236 Nûr ile rahşende olup kevkebi Me'haz-ı mîşâk idi rûh-ı Nebî
 237 Tevbesi emrinde Cenâb-ı Safî Kıldı teşeffü' o meh-i eşrefi
 238 İsm-i **Muhammed**'le olup nâle-sâz Dergeh -i Gaffâr'a iderdi niyâz
 239 Geldi o dem **Âdem**'e Hak'dan hitâb Sen nice bildiñ anı bî-irtiyâb
 240 Didi eyâ Rabb-i Kerîm ü Ganî Rûh ile çün eylediñ ihyâ beni
 241 Eyledim ol neşve ile ref'-i ser Kâ'ime-i 'arşa ki itdim nazar
 242 Gördüm o ismi²⁴² katı mergûb idi İsm-i celiliñ ile mektûb idi
 243 Bildim anı efdal-i mañlûkdur 'İzzet ü ikrâm ile merzûkdur
 244 Saña ehabb olmasa bî-ihtilâf Olmaz idi ismiñe nâmı muzâf
 245 Didi *sadakte* aña Rabb-i Celîl İtdi anı vâkıf-ı sıdk-ı delîl
 246 Didi eger olmasa ol kân-ı cûd Olmaz idi saña müyesser vücûd
 247 Olmasa ger tevbe-i **Âdem** kabûl Hâsir olur idi fûrû' u usûl
 248 Olmasa Hakk'ıñ kerem ü rahmeti Mazhar-ı hızlân idi zürriyyeti
 249 Rahmet olup zât ü²⁴⁹ sıfâtı anuñ 'Âleme şâmil berekâtı anuñ
 250 Eyledi ol zât-ı sa'âdet-me'âb Sebki şefâ'atle bizi kâm-yâb
 251 Kim yog iken arz u semâ mihr ü mâh Yazdı anuñ ismini 'arşa İlâh
-
- 252 Tantana-i bi'seti kable'z-zuhûr Oldı makâlât-ı kurûn u dühûr
 253 Cümle kitâb-ı selefiñ mebhaşi Oldı o şâhiñ haber-i meb'âşi
 254 Oldı musaddık anı cinn ü beşer Hayl-i nebî virdiler andan haber
 255 Eyledi ihbâr anı şâh-ı **Yemen** Ya'ni ki Seyf ol püser-i **Zî-Yezen**
 256 Ceddi huzûrında idüp ref'-i reyb İtmîş idi sıdk ile îmân-ı gayb
 257 Sıdkı kulûb içre olup müstakırr Bi'setine oldı **Mukavkis** mukırr
 258 Hem dañi **Cârûd** u **Necâşi Hirakl** İtdiler ikrâr ile tavsif ü nakl
 259 Oldı mukırr **Şâfi'** ü **Şıkk** u **Satîh** Hem dañi **Şâmûl** ile **Abdülmesîh**
 260 Râhib-i dâna-yı **Buhayrâ** dañi **Sa'lebe** vü **Sâhib-i Busrâ** dañi
 261 İtdi beyân **Ka'b** ile **İbni Selâm** Ser-be-ser ahbâr u rehâbîn-i **Şâm**
 262 İtmek ile sîretini istimâ' Eylediler bi'setine ittîlâ'²⁶²
 263 **Kuss**-i fasîh eyledi na'tin rakam Eyledi tasdîkına sıdk-ı kasem
 264 Elsine-i sûret-i esnâmdan Bi'seti hakkında gelürdi suhan
 265 Hâtif-i cinnî kehene bî-şümâr İtdiler evsâfını neşr-i diyâr
 266 Mevlidin ihbâr idüp **ahyâr**²⁶⁶ hem Olmuş idi meb'âşi bahş-i ehem
 267 Hâtif olup müjde-resân-ı cihât Muntazır-ı emr idiler kâ'inât
 268 Dirlere idi gelmege oldı karîb İki cihân **fahri** resûl-i hasîb
 269 Devlet anuñ kim ola tâbi' aña Olmaya hükümünde münâzi' aña

²³⁵ Sâbık A, T: Sâbit H, Ü.

²⁴² ismi A, H, Ü: resmi T.

²⁴⁹ zât ü sıfâtı A, H, Ü: zâtı sıfâtı T.

²⁶² ittîlâ' A, T: ittîbâ' H, Ü.

²⁶⁶ ahyâr A, H, T: ahbâr Ü.

270	Dirler idi kâhin ü cihâr ü ²⁷⁰ cân	Gelse gerek hâtem-i peygamberân
271	Oldı nübüvvet anuñ ile temâm	Hatm-i rüsüldür o resûl-i enâm
272	Her yaña hâtifden olurdu nidâ	Anlara mesmû' idi gaybî sadâ
273	Kevkeb-i zî-şânını ehl-i hased	İtmiş idi evc-i semâda rasad
274	Bir şeb-i ferhunde ki arz u semâ	Olmuş idi nûr ile behcet-nümâ
275	Âmine ol gıpta-i dürr-i 'Aden	Hâmile oldı 'Abdullâh'dan ²⁷⁵
276	Zâtı olup mazhar-ı fahr ü ²⁷⁶ şeref	Oldı o dür-dâne-i hüsne sadef
277	İtdi vedî'a olınan nûr-ı pâk	Mâderiniñ cebhesini tâb-nâk
278	İtmek için hıfz-ı makâm-ı resûl	İtdi o şeb arza melâ'ik nüzûl
279	Müjde idüp mâderine bir melek	Didi ki ey Âmine bî-reyb ü şek
280	Hamlıñ olup bir güher-i pür-şeref	Ol dür-i yektâya sen oldıñ sadef
281	Oldı saña mâye-i fahr-i mübîn	Hatm-i nebiyyîn ü şeh-i mürselîn
282	Bâg-ı vücûdından o gül-berg-i nâz	Olsa gerek ser-zede-i imtiyâz
283	Bir sadefe düşmedi böyle güher	Görmedi bir böyle ogul aneler
284	Hüccet olup zâtı bütün 'âleme	Mefhar odur nev'-i benî Âdem'e
285	Maşrik-ı zâtından o mihr-i kemâl	Olsa gerek nûr-nümâ-yı cemâl
286	Şem'-i ziyâ-bahş-ı zemân ü zemîn	Vasf-ı cihân-giri nebiyy-i emîn
287	Hûr u melek hüsnuñe âşûfte-dil	Çeşm-i cihân mişlini görmüş degil
288	Tal'atı âyine-i sâf-ı kemâl	Behceti ser-mâye-i hüsñ ü cemâl
289	Haml-i şeref-bahşını idince zuhûr	Eyle bu ta'vizi penâh-ı şürûr
290	Eyle ta'avvüz ehad ü vâhide	Râh-ı zafer sedd ola tâ hâside
291	İsm-i Muhammed'le kılup tesmiye	Çeşm-i 'adûdan anı kıl ta'miye

292	Ol sadef-i eşref-i vâlâ-güher	Hamlini bu resme virirdi haber
293	Ya'ni didi mâder-i fahr-i cihân	Hâmil olınca o mehe nâ-gehân
294	Eylemedim hamlime kat'â şu'ûr	Şiklet-i haml itmedi bende zuhûr
295	Hâl-i nisâ benden olup zâ'ile	Gâhi nümâyân idi bî-gâile
296	Hâlet-i nevm ü yakaza olsa gâh	Biri gelüp dir idi kıl intibâh
297	Hamlıñı derk eylemediñ gâlibâ	Ben dir idim müştebih oldı baña
298	Ol baña haml ile virdi haber	Dir idi kim hamlıñ olan ol güher
299	Seyyid ü peygamberidir ümmetiñ	Bil şeref-i zâtını ol hazretiñ
300	Bil ki olup hayr ile merzûka sen	Hâmilesin seyid-i mañlûka sen
301	Saña 'alâmet bu ki vakt-i zuhûr	Zât-ı şerîfi ider işrâk-ı nûr
302	Pür olup ol nûr ile Busrâ-yı Şâm	Kâh u kusûrı görünür bi't-tamâm
303	Çün gele dünyâya o hayrî'l-enâm	Eyle Muhammed ³⁰³ ile ta'yîn-i nâm
304	Vârid olup baña bu emr-i mübîn	Hamlimi itdim anuñ ile yakîn
305	Bir niçe müddet o nüvîd-i sa'id	Olmadı gerçi nazarımda bedîd

²⁷⁰ cihâr ü A, T: ahbâr-ı H, Ü.

²⁷⁵ Bu mısradâ özel isim dolayısıyla vezin aksamaktadır.

²⁷⁶ fahr ü A, T, Ü: ehl-i H.

³⁰³ Muhammed A, H: mahabbet T.

- 306 Müddet-i haml olduğu demde temâm Oldı nümâyân o beşâret-peyâm
307 Dirdi baña söyle ki Allâh'a ben İtdim emânet³⁰⁷ anı hussâddan
308 Cân gibi hıfz eyleyüp ol serveri Dîde-i bîgânedan eyle berî
309 Bende o ta'vîzi iderdim edâ 'İsmet ide tâ anı hıfz-ı Hüdâ
310 Bir iki def'a bu dil-ârâ peyâm Oldı baña sûret-i nakş-ı menâm
311 Eyledim ol hâleti nakl-i zenân 'Âdeti der-kâr idüp anlar hemân
312 Gerdenime sâ'idime çün güher Âheni ta'lik ile emr itdiler
313 Sözlerine ben da'hi itdim 'amel Eyledim âvîze anı mâ-hasal
314 Lîk görürdüm ki olup münkatı' Hırz-ı hadîd olmaz idi müntefi'
315 Terk idüp ihlâs ile min-ba'd anı İtdi tevekkül beni andan ganî
-
- 316 Mevlidi âyâtını fahrî'l-beşer 'İzzet ile böyle virirdi haber
317 Çünki baña hâmil idi mâderim Aña girân olmaz idi gevherim
318 Hâlet-i milâdi olup müştebih Olmadı anda eşer-i derd-i zih
319 Hamlini vaz' itdiği demde hemân Nûr-ı mübîn oldı şuhûdi 'ıyân
320 Gördi o nûr ile cihânı tamâm Oldı bedîdâr aña **Busrâ-yı Şâm**
-
- 321 Nakl olunur Âmine'den bu haber Dir idi ol mâder-i vâlâ-güher
322 Hâsıl-ı 'ömrum sebep-i 'izzetim Nûr-ı dü çeşmim şeref-i tiynetim
323 Gevher-i hâss-ı sade-i rûşenim Ya'ni gözüm nûrî **Muhammed** benim
324 Mâye-i hayr u berekât idi hem Ekrem idi ol güher-i muhterem
325 Oldı anuñ şânı 'azîm ü şerîf A'zam idi mevlidi hamli hafîf
326 Hâmil olunca o meh-i envere Ol şeref-i şânım olan gevhere
327 Hamli olup bende be-gâyet ehaf Oldı baña mâye-i 'izz ü şeref
328 Doğduğu sâ'atde o fahr-i cihân Nûr tulû' cyledi benden hemân
329 Vakt-i vilâdetde o nûr-ı basar Cânib-i eflâke iderdi nazar
330 Gevher-i 'ulvî idigi bî-gümân Oldı 'ulüvv-i nazarından 'ıyân
331 Gevher-i 'âlf idi bî-iştibâh İtse n'ola savb-ı semâya nigâh
-
- 332 Oldığı dem vakt-i vilâdet karîb Geldi zuhûra niçe emr-i garîb
333 Oldı taraf-ber-taraf ol şeb 'ıyân A'ceb-i âyât-ı zemîn ü zemân
334 Şevkdan oldı o gice **Ka'be** çâk İtdi **Kureyş**'i bu haber hevl-nâk
335 **Hâşimiyân** didi çü zî-câhdur Bâ'ışı mevt-i '**Abdullâh**'dur³³⁵
336 Didı benî **Zühre** ki **Vehb**'iñ hemân Mevti ile oldı bu hâlet 'ıyân
337 **Ka'be** derûnından irişdi sadâ İtdi cemâhîr-i **Kureyş**'e nidâ
338 Mevt-i kesân ile degildir bu hâl **Ka'be**'de bu âyet-i hikmet-me'âl
339 Oldı o mevlûd-ı mü'eyyed için İki cihân fahrî **Muhammed** için
340 Nûr-ı dü 'âlem şeref-i ins ü cân Hatm-i rûsul efdal-i halk-ı cihân
341 Dogsa gerekdür bu gice hem-çü mâh Olsa gerekdür iki 'âlemde şâh

³⁰⁷ emânet H, Ü: i'âze A, T.³³⁵ a câhdır A, T: şâhdır H./ 335 b Bu mısradâ özel isim sebebiyle vezin aksamaktadır.

342	Mâderi rahminden o nûr-ı mübîn	Olsa gerek gurre-i rû-yı zemîn
343	Ka'be' ye geldi anuñ ile sürûr	Oldı muzâ'af aña işrâk-ı nûr
344	Ol gice vasfın idüp İbni Selâm	Didi ki ahbâr ile itdim kıyâm
345	Oldı münevver o kadar âsümân	Görmedi mânendini çeşm-i zemân
346	Eyledi bir habr ³⁴⁶ o gice ref'-i ser	Eyler idi savb-ı semâya nazar
347	Sırrını sordum didi oldı bu şeb	Mevlid-i mes'ûd-ı nebiyy-i ' Arab
348	Ya'ni Muhammed o habîb-i Vedûd	Olsa gerek bârika-bağş-ı vücûd
349	Oldı bedîdâr o mehiñ kevkebi	Kim anı Hak eyledi hatm-i nebî
350	Dogsa gerek zât-ı kamer-peykeri	Oldı nümâyende 'alâmetleri
351	Didim aña var mı bu kavle delîl	Didi semâda bu ziyâ-yı celîl
352	Ben dañi bir hâneye girdim hemân	Kim yog idi anda ziyâdan nişân
353	Gördüm olup nûr ile pür-ibtihâc	Sanki fûrûzân idi yetmiş sirâc
354	Ol giceyi hıfz idüp itdim taleb	Leyle-i mevlid idi bî-reyb o şeb
355	Ol gice ol şehr ü sene bî-gümân	Olmuş idi mevlid-i fahr-i cihân
356	Mevsim-i mîlâd-ı cenâb-ı resûl	A'del-i eyyâm idi hayr-i füsûl
357	Ahsen-i tertîb ile arz u semâ	Olmuş idi mazhar-ı neşv ü nemâ
358	Gülşen-i dehr olmuş idi sû-be-sû	Behcet-i ferhunde ile hande-rû
359	Leyl ü nehârı o dem-i hurremiñ	Eşref-i eyyâmı idi 'âlemiñ
360	Şâbit ü seyyâre taraf-ber-taraf	Olmuş idi dâhil-i beytüş-şeref
361	Müttefik oldı şeref-i ahterân	Sa'da karîn oldı zemîn ü zemân
362	Ol dem-i mes'ûd-ı şerâfet-nümûd	Oldı şeref-nâme-i sa'dü's-su'ûd
363	Evvel ü âhirde felek öyle bil	Ol şeref-i sâ'ati görmüş degil
364	Öyle mübârek idi kim nâ-gehân	Mişlini görmüş degil idi cihân
365	Mişli ne mümkün o şeb-i enveriñ	Mevlidi anda ola ol serveriñ
366	Yok ana tanzîr olunur bir vücûd	Kim ola ser-mâye-i ifdâl ü cûd
367	Zâtı olup mahz-ı kerem yek-sere	Rahmet ola meb'âşi 'âlemlere
368	Bir gicedir ol gice kim muttasıl	Leyle-i Kadr oldı aña teşne-dil
369	Bir dem idi ol dem-i ferruh-'akab	Dogdı günü arz ü semâniñ o şeb
370	Şeb degil ol nûr-ı siyeh-tâb idi	Sürme-i çeşm-i dil-i ahbâb idi
371	Olmuş idi ol şeb-i ferhunde-fâl	Zıll-ı hümâyûn-ı hümâ-yı celâl
372	Merdüme-k-i dîde-i iclâl idi	Hâl-i ruh-ı şâhid-i ikbâl idi
373	Rûşen olup dîde-i kevn ü mekân	Oldı cihân reşk-i riyâz-ı cinân
374	Bir dem idi ol dem-i vâlâ-zuhûr	İtmiş idi her yaña feyz-i sürûr
375	Ol şeref-i sâ'at o vakt-i güzîn	Sa'd-i muhassıs idi 'inde'l-yakîn
376	On iki burcı dolanup rûz u şeb	Mihr-i felek ol şebi eyler taleb
377	Leyle-i Kadr oldı o şebden nişân	Bulsa 'aceb mi şeref ü 'izz ü şân
378	Ol gice kim dogdı nebiyy-i sa'îd	Ol giceniñ müjdesidir Kadr ü 'îd
379	Oldı şeb-i mevlid-i fahrü'l-enâm	'Îd-i sa'âdet şeb-i kadr-i devâm
380	Ol gice kim dogmağa oldı karîb	Ahmed -i mürsel o habîb-i hasîb

³⁴⁶ bir habr A, H, Ü: muhbir T.

381	Oldı ferîştehlere emr-i Hüdâ	Feth ola ebvâb-ı cinân u semâ
382	Eylediler virmek için zîb ü fer	Ka'be' ye ta'lîk-i kanâdil-i zer
383	Şems olup ol günde münevver tamâm Nûr-ı 'azîm oldı aña feyz-i tâm	Nûr-ı muzâ'afî cihân buldı fer
384	'Âlem-i bâlâ donanup ser-be-ser	Eylediler ol dem-i sa'da nigâh
385	Muntazır-ı hîdmet olup mihr ü mâh	Şems ü kamer meş'ale-dâr oldılar
386	Ol giceniñ şevkine şeb-tâ-seher	Geldi şeref burcına her bir nücûm
387	Eyleyüp ikbâl ü sa'âdet hücûm	Kim ola merhûn-ı şerâfet cihât
388	Görmedi bir öyle gice kâ'inât	Hâzır idi hîdmete hayl-i sürûş
389	Eyleyüp ol şevk ile cûş u hurûş	Bâm-ı ³⁹⁰ felekde ne dururdu Zuhal
390	Olsa melekden aña hâlî mahal	Şevk ile âmâde idi Müşterî
391	Olmaga eskende-i hâk-i deri	Tîg be-kef olmuş idi pâs-bân
392	Ol gice Mirrîh -i celâdet-nişân	Kûymuñ etrâfına itdi hicâb
393	Perde-i zer-târın o şeb Âfitâb	Hîdmet-i der-gâhın iderdi niyâz
394	Zühre olup dâyesine gıpta-sâz	Oldı 'Utârid o gice hâme-gîr
395	İtmege târîhini nakş-ı zamîr	Kâ'im idi hîdmete ol şeb Kamer
396	Şem'a-i nûr ile olup cilve-ger	Atlasın eylerdi felek dest-mâl
397	Şer'-i şerîfnde olaydı halâl	Aña kımât olmaga hasret-keşân
398	Sündüs ü istebak-ı dâr-ı cinân	'İkd-i Süreyyâ anuñ âvâresi
399	Olmaga pîrâye-i gehvâresi	Teşne idi olmaga lâlâ aña
400	Sıdk ile Keyvân -ı felek dâ'imâ	Geldi semâ'a ferahından felek
401	Sûr-ı sürûr eyledi hûr u melek	Âmine' ye itdi melâ'ik nüzûl
402	İtmege tebşîr-i kudûm-ı resûl	Mahz-ı keremdir bu şerâfet saña
403	Derler idi 'izz ü sa'âdet saña	Saña yeter mahşere dek bu şeref
404	Ol dür-i yektâya ki olduñ sadef	İsm-i Muhammed ile kıl nâm-dâr
405	Çünkü vücûda gele ol şehr-yâr	Müddet-i haml oldı tokuz ay tamâm
406	Hîdmetini eyleyerek subh u şâm	Çekmedi ol mâder-i 'iffet-medâr
407	Çekdiği evcâ'ı zen-i bâr-dâr	Mûcib-i sıklet mi olur haml-i nûr
408	Sıklet -i haml itmedi anda zuhûr	Olmuş idi çünkü zuhûra karîb
409	Mevlid-i mes'ûd-ı habîb-i hasîb	Oldı emârât-ı vilâdet ⁴¹⁰ , iyân
410	Âmine' de zâhir olup 'izz ü şân	Hîdmete el bağladı hayl-i melek
411	Perde-i zer-târını çekdi felek	Oldı nümâyende-i burc-ı şeref
412	Ahter -i eflâk o gice her taraf	Eyledi şevk ile melekler tarab
413	Birbirine girdi felekler o şeb	Oldılar âfâka beşâret-künân
414	Hûr-i cinân ü melek ü âsumân	Oldı o hûrşîd-i sa'âdet bedîd
415	Sâ'at-ı sa'd idi zamân-ı sa'îd	Garka-i nûr oldı cihân ser-be-ser
416	Nûr-ı Muhammed virüp âfâka fer	Dogdı cihân fahrî 'aleyhi's-selâm
417	Birbirine didi sürûş-i kirâm	Böyle idi ma'ni-i remz-i makâl
418	Nutka gelüp elsine-i hâl ü kâl	Vey şeh-i zî-şân-ı vefâ merhabâ
419	Ey meh-i tâbân-ı safâ merhabâ	

³⁹⁰ Bâm-ı A, T: Nâm-ı H.⁴¹⁰ vilâdet A, T, Ü: velâyet H.

420	Ey kademiñ hâkine cânlar fedâ	Gerd-i rehiñ cân ü dile tütüyâ
421	Nûr-ı zuhûrîñla ⁴²¹ cihân tâb-nâk	<i>Kurretü 'aynî bike rûhî fedâk</i>
422	Yok saña bir vech ile mişl ü nazîr	Sevdi yarattı seni Rabb-i Kadîr
423	Şehr-i rebî'in o meh-i pür-sürür	On ikisinde gice itdi zuhûr
424	Ya'ni o şeb leyle-i işneyn idi	Şeb degil ârâyîş-i kevneyn idi
425	Çünki tulû' eyledi fecr ol mahal	Dogdı güneş gibi o nûr-ı ezel
426	Zâhir olup vakt-i vilâdetde nûr	Oldı 'ıyân pertevi nezdîk ü dîr
427	Oldı o nûr ile münevver cihân	Geldi 'ıyâna niçe emr-i nihân
428	Çün ana rahminden ⁴²⁸ o nûr-ı mübîn	Oldı ziyâ-dâde-i rûy-ı zemîn
429	Nûr ile rahşende olup garb ü şark	Oldı 'ıyân pertevi mânend-i berk
430	Oldı kudûniyle anuñ her taraf	Matla'-ı sa'd u şeref-ender-şeref
431	Nûrî olup Ka'be'ye pertev-nümâ	Oldı münevver tabakât-ı semâ
432	Her taraf envâr-ı vilâdet hemân	Ol giceyi gün gibi itdi 'ıyân
433	Oldı o dem sâha-i rû-yı zemîn	Matla'-ı envâr-ı nebiyy-i emîn
434	Âmine'den nakl olunur bu haber	Dogdıgı sâ'atde o reşk-i kamer
435	Doldı cihân nûr u ziyâdan temâm	Oldı nümâyân baña etrâf-ı Şâm
436	Şöyle ziyâ virdi cihâna o nûr	Belde-i Busrâ'da görindi kusûr
437	Ya'ni ki Busrâ'da olan kâhlar	Oldı ber-âverde-i hadd-i nazar
438	Zamme-i bâ ile bu şehr-i be-nâm	Olmuş idi dâhil-i etrâf-ı Şâm ⁴³⁸
439	Âmine ol mâder-i fahr-i cihân	Didi ki işneyn günü nâ-gehân
440	Menzilim oldı baña tenhâ makar	Kim yog idi mâde vü nerde haber
441	Benden idüp niçe 'alâmât ⁴⁴¹ sudûr	İtdi emârât-ı vilâdet zuhûr
442	Sem'ime geldi ki ola zelzele	Zelzele ammâ katı pür-velvele
443	'Ârız olup kalbime ru'b u hirâs	'Âlem-i pür-velvele itdim kıyâs
444	Vehm ile peygüle-i vahdetde ben	Hâlime bu vech ile hayrân iken
445	Geldi bir ak kuş kanadiyle 'ıyân	Kalbimi mesh eyledi ol dem hemân
446	Za'il olup benden o vehm ü elem	Kalmadı aslâ eşer-i hemm ü gam
447	Teşne vü 'atşâne idüm nâ-gehân	Gaybdan oldı baña şerbet ⁴⁴⁷ 'ıyân
448	Şöyle beyâz idi o şerbet ki ben	Sandım o şerbet ola 'ayn-ı leben
449	İçdim anı şöyle dil-ârâ idi	Şehd ü şekerden dahî ahlâ ⁴⁴⁹ idi
450	Benden idüp nûr-ı dırağşân zuhûr	Oldım o nûr ile o dem gark-ı nûr
451	Nañl-i dil-ârâ gibi birkaç zenân	Karşudan oldı nazarımda 'ıyân
452	Baña mukâbil oturup ser-be-ser	Eyler idi her biri baña nazar
453	Silsile-i 'Abdimenâf'ıñ hemân	Kızlarına beñzer idi ol zenân ⁴⁵³

⁴²¹ zuhûrîñla A, H, Ü: zuhûrîñda T.

⁴²⁸ rahminden A, T, Ü: rahminde H.

⁴³⁸ A, H ve Ü'de bulunan 436- 438. beyitler T'de yoktur.

⁴⁴¹ 'alâmât T: 'alâmet A, H, Ü.

⁴⁴⁷ gaybdan oldı baña şerbet A, T, Ü: gaybdan şerbet baña oldı H.

⁴⁴⁹ ahlâ A, H, Ü: a'lâ T.

⁴⁵³ zenân A, H, Ü: zemân T.

454	Kim <u>haber</u> itdi diyü itdim <u>hayâl</u>	Baňa 'aceb geldi o demde bu hâl
455	Biri didi sûret-i hâli o dem	Âsiye'dür bu ben ise Meryem 'em
456	Sâ'iri kim oldu nazarda yakîn	Her birisi oldu anuñ hûr-ı 'ın
457	Bildim anı cânib-i Hak'dan baňa	Vahşetimi def ' için oldu 'atâ
458	Buldı vilâdet eşeri iştidâd	Oldı şuhûdımda 'acâyib ziyâd
459	Oldı bir ak perde-i dîbâ bedîd	Arz u semâ beynine bast u medîd
460	Hâtif-i gaybdan olup bir nidâ	Gûşuma ol demde irişdi sadâ
461	Didi ki lâzımdur o vech-i hasen	Setr olına ⁴⁶¹ dîde-i agyârden
462	Gördim olur cevvi-i hevâda mukîm	Niçe kişi elde ebârik-ı sîm
463	Her biri âmâde olup <u>hıdmete</u>	Olmada hep muntazır ol hazrete
464	Geldi nazargâhıma <u>hayl-i tuyûr</u>	Sûret-i <u>hilkatde</u> bedî'ü'z-zuhûr
465	Cümlede minkâr-ı zümür-rûd-şi'âr	Şeh-peri yâkût gibi tâbdâr
466	Hücre o murgâna olup cilvegâh	Eyler idim anlara sarf-ı nigâh
467	Açdı gözüm <u>hâlik-i kevn ü mekân</u>	Oldı hemân maşrık u magrib 'ıyân
468	Nûr-ı başiretle bakınca o dem	Oldı nümâyende baňa üç 'alem
469	İki 'alem nâm-zed-i garb u şark	Biri virir Ka'be 'niñ üstünde berk
470	Şugl idüp ol rif'at u ikbâl ile	Hamlimi vaz' eyledim ol hâl ile
471	Dogdı ol meh-pâre-i ins ü melek	Garka-i nûr oldu zemîn ü felek
472	Ya'ni tulû' itdi o mihr-i münîr	Geldi cihâna o beşîr ü nezîr
473	Dogdı sâ'at aña itdim nazar	Hey't-i sâicde olur cilveger
474	Manzarı olmuş taraf-ı âsumân	Eylemiş ol hâlde ref'-i benân
475	Olmuş o mâhiñ sıfat-ı gâlibi	Hey't-i şahs-ı mutazarrı' gibi
476	Sofra semâdan görinüp bir sehâb	Oldı muhît ol mehi çün âfitâb
477	Var idi gûyâ ki sehâb içre <u>hayl</u>	Gûşuma andan irişürdi suheyl
478	Oldı baňa zîver-i sem'-i <u>hayâl</u>	Bâl ü per âvâzesi sît-i makâl
479	Gâ'ib olup benden o nûr-ı basar	Eyledim etrâfıma sarf-ı nazar
480	Hâtif-i gaybîden iştidim nidâ	İtdi bu mazmûn-ı münîfi edâ
481	İtdirelim şark ile garbı tavâf	Gayb u şuhûd olsun o mâha matâf
482	Muttalı'-i şânı olup bahr ü ber	Cümle-i <u>mahlûka</u> irişün <u>haber</u>
483	Ola müzeyyen niçe tezyîn ile	Zînet-i <u>ahlâk-ı</u> nebiyyîn ile
484	Olmadı illâ ki kelemhi'l-basar	Oldı bedîdâr o <u>hayrû</u> 'l-beşer
485	Sebz-i harîr içre olup rû-nümâ	Virdiler ol gonce-i hüsnî baňa
486	Gördim o meh-pâreyi hîn-i nazar	Leyle-i bedr içre mişâl-i kamer
487	Râyihası müşgden atyeb idi	Tîb-i cinân ile mutayyeb idi
488	Hüsn ü letâfetde o pâkize-ten	Verd-i sefid idi yâhûd yâsemen
489	'Anber ü müşg ile meşâm-ı cihân	Oldı o sâ'atde mu'attar hemân
490	Eyleyelim rûh-ı resûle müdâm	Cân ü göñülden salavât ü selâm
491	Kâbile-i mevlidi şeffâd idi	Ol dem-i ferruh ferah-âbâd idi
492	Nûr-ı vilâdet olup ol şeb bedîd	Şu'le-nümûn oldu karîb ü ba'id

⁴⁶¹ olına A, H, Ü: ola hem T:

493	Vakt-i vilâdetde iderdim nazar	Sâha-i beyt oldı çü nûr-ı kamer
494	Nûr olup etrâfa letâfet-nümâ	Şöyle yakîn oldı nücûm-ı semâ
495	Hîn-i nazarda olunurdı kıyâs	Encûm ola kâbil-i hadd-i temâs
496	Şevk-ı kudûmiyle semâdan nücûm	Eyler idi cânib-i arza hücûm
497	Arz u semâ beyni olup nûr-bağş	Şem'-i şebistân gibi itdi dirahş
498	Rûşen olup dîde-i ins ü melek	Meş'al-i nûr ile pür oldı felek
499	İtdi 'alâmât-ı semâvî zuhûr	Oldı bedîdâr 'izâm-ı umûr
500	Oldı o şeb cevvi-i semâda nücûm	Hizb-i şeyâtîne sihâm-ı rücûm
501	Oldı o şeb beste reh-i istirâk	Düşdi şeyâtîne gam-ı iftirâk
502	Sâhir ü kâhinler olup deng ü lâl	Anları hayret-zede itdi bu hâl
503	Yüzleri üzre düşüp esnâm hem	Oldı 'adûya sebep-i hüzn ü gam
504	Sâkıt olup bütleri deyr oldı şakk	Bâtılı mahv eyledi ityân-ı Hakk
505	Kalmadı hiç deyr-i e'âdîde tâk	Olmaya anda eşer-i inşikâk
506	Şevket-i kisrâya virüp inkisâr	Eyledi evvânın anuñ hâksâr
507	Nûrî virüp nâr-ı Mecûs'a humûd	Kalmadı âteşkedede nâr u dûd
508	Biñ senelik âteş-i deyr-i Mecûs	Söndi o şeb düşmene düşdi füsûs
509	Muntafî-i kahr olup âteşkede	Kalmadı bir katre yem-i Sâve'de
510	Gark olup envâra ser-â-ser cihân	Oldı bedidâr 'iyân ü nihân
511	Şems-i hakikatdur o ferhunde zât	Olsa n'ola şu'le-nümâ-yı cihât
512	Nûr idi ol fahr-i cihân yek-sere	Anuñ içün sâyesi düşmez yere
513	Nûr-ı mübîn idi o reşk-i bûdür	Sâye kabûl eylemez elbette nûr

514	Âmine'den oldı rivâyet-eger	Ya'ni didi mâder-i fahrü'l-beşer
515	Ya yakaza hâli idi yâ menâm	Baňa irişdi bu dil-ârâf peyâm
516	Dirler idi baňa sürûşân-ı gayb	Bil bu dogan serveri bî-şekk ü reyb
517	Efdalidür ekmelidür 'âlemiñ	Eşrefidür nev'-i benî Âdem'iñ
518	Görmedi mânendin anuñ ümmehât	Gelmedi gelmez dañi bir böyle zât
519	'İllet-i gâ'iyye budur 'âleme	Bâ'ış odur halk-ı benî Âdem'e
520	İki cihân fahrî budur etme şek	Kullıgınıñ teşnesi ins ü melek
521	Kân-ı kerem melce-i ümmet budur	Hâsılı 'âlemlere rahmet budur
522	Kankı oguldur aña mânend ola	İns ü melek 'aşkına dil-bend ola
523	Böyle ogul kimlere oldı nasîb	Kim ola Mevlâ'ya resûl ü habîb
524	Görmedî bir vâlîde bu 'izzeti	Halkıñ ola vâsita-i rahmeti
525	Kankı sadefde bulunur bu güher	Zâtı ola hâdi-i cinn ü beşer
526	Kanda olur böyle mekârim-nişân	Hulk-i 'azîmin ide Mevlâ beyân

527	Sâl-i vilâdetde idüp kâl ü kîl	Didiler oldı o sene 'âm-ı Fîl
528	İki sene soñra didi ba'zılar	Muhtelif oldı niçe yüzden haber
529	Vakt-i vilâdetde şeb ü rûzda	Ay ile günde dem-i firûzda
530	Muhtelif oldı haber-i râviyân	Oldı niçe dürlü rivâyet beyân
531	Lîkin olup nuhbe-i nakl-i sarîh	Oldı bu mefhûm ile kavî-i sahîh
532	Mâder-i vâlâ-güherinden haber	Rûz-ı mübîn oldıgın işbât ider

- 533 Dîde-i şeffâda şuhûd-ı nücûm Fecr ola ya evvel-i şebde hüçûm
534 Encûm o şeb kasd-ı tedellî degil Balsa nüzûl eyler idi muttasıl
535 Kurb-ı vilâdetde olup reşş-i nûr Olmuş idi arz ü semâ pür-sürür
536 Ol dem-i hürremde nücûm-ı felek Garka-i nûr olmuş idi yek-be-yek
537 Olsa idi kudret-i refât eger Eyler idi her biri arza sefer
538 Ya gice ya gündüz ola mevlidi Kasdımız ol iki cihân seyyidi
539 Rahmet-i mahz idi o mahbûb-ı Rab Oldı anuñ hürmetine rûz u şeb
540 Rûz-ı dü-şenbih idi şehr-i rebî' Geldi vücûda o nebiyy-i refî'
541 Gerçi didi gice idi ba'ziler Gündüzi tercîh ider ehl-i haber
542 Rûz ile şebde olınan ihtilâf Fecre nazar ile bulur i'tilâf
543 Çün ola fecriñ eşeri rûşenâ Kimisi gün kimi⁵⁴³ gice dir aña
544 Vâsıta-i fecr ile tatbîk olur Rûz ile şeb kâbil-i tevfiğ olur
-
- 545 Eyledi ashâb-ı siyer ittifâk Oldı musahhah bu siyâk u sibâk
546 Gündüz olup sırr-ı vilâdet 'ıyân Doğdı güneş gibi o fahr-i cihân
547 Şemse takaddüm idüp itdi zuhûr Her tarafa eyledi işrâk-ı nûr
548 Oldı hümâyûn o zamân-ı sa'îd Gicesi **Kadr** idi günü rûz-ı 'îd
549 Eşher-i akvâl budur 'âm-ı **Fîl** Sâl-i vilâdet idi bî-kâl ü kıl
550 Elli gün andan didiler ba'ziler Soñra idi mevlid-i fahrü'l-beşer
551 **Mekke**'de ol mazhar-ı sırr-ı Vedûd Olmuş idi zîver-i mehd-i vücûd
552 Cây-ı vilâdetde ruvât-ı siyer Şi'b-i **Benî Hâşim** idi didiler
553 Cânib-i şarkıda olup hod-nümâ Nûrdur ol beyt-i şeref-intimâ
554 Mevlid-i pâk ile bulup iştihâr Oldı nümûdâr sığâr u kibâr
555 Dergehi ins ü meleke tâcdur Şimdi ziyâretgeh-i huccâcdur
556 **Hâki** anuñ cevher-i esrârdur Sürme-i çeşm-i dil-i züvvârdur
557 İtmege cârûb aña müjgânımı Şevk ile bezl eyler idim cânımı
558 Perr-i melâ'ik aña cârûb iken Kanda o ikbâl ü şeref kanda ben
-
- 559 Çün dogup ol şems-i cihân-tâb-ı cûd Oldı ziyâ-efken-i milk-i⁵⁵⁹ vücûd
560 Eyledi ol mazhar-ı feyz-i **Hüdâ** Mâderi şîriyle tokuz gün gıdâ
561 Ba'z-ı rivâyetde ruvât-ı siyer Bu haberi böyle beyân itdiler
562 Didiler üç ya yedi gün mâderi Eyledi irzâ' o melek-peykeri
563 Soñra **Süveybe** aña virdi leben Evvel odur ol şehi irzâ' iden
564 'Amm-i nebî **Hamza**'ya hem sâbıkâ Mâder-i şîr idi o şîrîn-likâ
565 Doğdığı demde o kerîmü'l-haseb Eyledi âzâde anı **Bû Leheb**
566 Eyledi⁵⁶⁶ müjde o meh-i rûşeni İtmiş idi ol dañi i'tâk anı
567 Düşmen-i dîn iken o kâr-ı cemîl Olmadı merdûd-ı **Hüdâ**-yı Celîl
568 Her şeb-i işneyn o harîkû'l-beden Saky olunur nukre-i ibhâmdan

⁵⁴³ kimi A, H, Ü: gibi T.

⁵⁵⁹ milk-i A, T: mehd-i H, Ü.

⁵⁶⁶ Eyledi A, T: İtdi çü H, Ü:

569	Parmacı beyninden olup cûş-ı âb	Âteş-i dûzahdan ider def'-i tâb
570	Olmadı zâyi' anuñ ol hıdmeti	Ya'ni resûlûñ şeref-i hürmeti
571	Bu 'amelîñ ecri degildir aña	Oldı mücerred şeref-i Mustafâ
572	Gördi menâmında anı ba'ziler	Sordılar ahvâlini viridi haber
573	Didi fenâdan ideli irtihâl	İtmedi âsûde beni sû'-i hâl
574	Her şeb-i işneyn ider ancak meded	'İzzet-i mîlâd-ı Muhammed ebed
575	Olmadadır bâ'is-i râhat baña	Ol gice şâdî-i beşâret baña
576	Eyledi tebşîr Süveybe beni	İtmiş idim ben dañı i'tâk anı
577	Çünkü hulûl ide o vakt-i şerîf	Olmada fi'l-cümle 'azâbım hafîf
578	İki benânım arasından o şeb	İtmedeyim âb ile tartîb-i leb
579	Gerçi ki ber-mûcibi kavlı-i Hüdâ	Kâfirîñ oldı hasenâtı hebâ
580	Lâik bu hıssısdan olmak olur	Ol şehîñ âyâtına mülhak olur
581	Ya'ni hasâyisden olınsa şümâr	Kâ'ide-i şer'a getirmez gubâr
582	Hem dañı rü'yâ haberi oldı 'âm	Nakz idemez hükmi hadîş-i menâm
583	Ol şeb-i ferhunde içün bî-kusûr	Hakkıdur ümmetleriñ elbet sürür
584	Mevlide kim oldı sürûr-ı fuâd	'İzzet-i mevlüddür andan murâd
585	Lâyık olan 'izzet ü tekrîmdür	Hazret-i Peygamber'e ta'zîmdür
586	İmdi gerek eyleyüp ikrâm-ı tâm	İdelim ol mâha salât ü selâm
587	Tâ ki ola devr-i mesâ vü seher	Tâ ki münevver ola şems ü kamer
588	Ola tahıyyât ü salât ü selâm	Rûh-ı Nebî'ye tuhaf-i ber-devâm

589	Mekke 'de geldikte vücûda veled	Böyle idi 'âdet-i ehl-i beled
590	Her biri tahfîf içün eşğâlini	Gayra virirler idi etfâlini
591	Hıdmet-i irzâ' içün etrâfdan	Her sene gelmekde idi merd ü zen
592	Mâder-i şîr olmağa ehl-i razâ'	Eyler idi bir birine ittîbâ'
593	Mekke 'niñ etfâlin alup ol zenân	Terbiyet eylerler idi bir zemân
594	Eyleyüp irzâ' anı mâder gibi	Saklar idi cân ile gevher gibi
595	Görmege oğlın peder ü mâderi	Gelmek idi Mekke 'ye 'âdetleri
596	Ya'ni ki oldukda harîf ü rebî'	Mev'id-i vasl idi dü fasl-ı bedî'
597	'Âdet-i eşrâf-ı Kureyş idi bu	Vâsıta-i râhat ü 'ayş idi bu
598	Murdi'asıyle idüp-anda kıyâm	Bâdiye etfâle olurdı makâm
599	De'b-i Kureyş üzre yine ol zemân	Mekke 'ye 'azm eyleyüp oldı revân
600	Her biri mânende-i harf-i revî	Olmuş idi birbirine müstevî
601	Kavm-i Benî Sa'd 'dan anlarla hem	İtdi Halîme dañı 'azm-i Harem
602	Var idi bir nâka ile bir harı	Oldı süvâr aña zen ü şevheri
603	Kâfiye-i kâfilede çün redîf	Eyler idi merkebi meşy-i za'îf
604	Olmag ile nâka vü hâr nâ-tüvân	Kavminiñ ardınca olurdı revân
605	Evvel olan vâsıl-ı Beytü'l-Harâm	Oldı zafer-yâb-ı husûl-i merâm
606	Ehl-i gınânıñ görüp emvâlini	Aldılar emzirmege etfâlini
607	Ragbet idüp hep mütemevvillere	Hayl -i nisâ bakmadı ol gevhere
608	Cümleye 'arz itdiler ol hazreti	Olmadı aslâ biriniñ ragbeti
609	Dirler idi bî-peder olsa sabî	Kimden olur murdi'anuñ matlabı

- 610 Vâlidî yok tıfla niçün ilticâ Vâlideye hasr olur ancak recâ
611 Tıfluñ olınca peder ü mâderi Ekşer olur lutf-ı 'inâyetleri
612 Bildiler ol dürrî yetîm oldıgın Bilmediler aslı kerîm oldıgın
613 Zînet-i dünyâya idüp iltifât Oldı hasâret-zede ol nâkisât
614 Her birisi eylediler meyl-i mâl Nâkısâtü'l-'akla ne mümkün kemâl
615 Gerçi ki yok medhal-i 'akl ü hıred Olmasa tevfi-k-i Hüdâ-yı Samed
616 Bilmedi anlar şeref ü kıymetin Mertebe-i meymenet-i hıdmetin
617 Herkes olup nâ'il-i tıfl-ı radî' Kalmadı illâ ki o zât-ı refî'
618 Şevherine didi Halîme eger Hâsılıımız olmaz ise bir püser
619 Böyle tehî-dest rücû'-ı diyâr Kavmîñ içinde ider frâş-ı 'âr
620 Gel varup ol dürr-i yetîme hemân Eyleyelim hıdmetine bezl-i cân
621 Herkese ma'lûm ki 'inde'l-yakîn Bî-kes olan kullara Hak'dur mu'în
622 Yok ise ümniyye-i lutf-ı peder Bizlere eltâf-ı İlâhî yeter
623 Âmine'ye geldi Halîme hemân Didi kanı ol güher-i dil-sitân
624 Baña şeref besdür o asl-ı usûl Hıdmetini cân ile itdim kabûl
625 Virdi aña mâder-i fahrü'l-beşer Gördiği mefhûm-ı menâmın haber
626 Didi bu bir gevher-i şehvârdur Zîver-i ser-rişte-i esrârdur
627 Vasf idemem ben saña mâhiyyetin Soñra bilürsin şeref ü hürmetin
628 Soñra görürsin ne imiş bu güher 'Âkıbet-i kâra gerekdür nazar
629 Dest-huş-ı 'izzet idüp hazreti Aldı Halîme o kamer-tal'ati
630 Açdı yüzün gördi cemâlin hemân Sıdk ile kul oldı aña ol zemân
631 Gördi ki ol zât-ı bedî'ü'l-cemâl Olmada mir'ât-ı cemâl ü kemâl
632 Hüsnî safâ-bahş-ı zemîn ü zemân Nûrî dirahşende-i kevn ü mekân
633 Cebhe-i tâbendesi nûr-ı mübîn Mühr-i sa'âdet aña nakş-ı cebîn
634 Kaşları kavseyn-i sihâm-ı celâl Tâk-ı felek-pâye-i kasr-ı cemâl
635 Gözleri şeh-bâz-ı melâ'ik-rübâ Kirpigi saf-beste-i hüsn ü bahâ
636 Ruhları gül-berg-i letâfet-şemîm Rûyî gülîstân-ı melâhat-nesîm
637 Hâsıl-ı hılkatde o fahr-i cihân Âyet-i hüsn oldığü günden 'ıyân
638 Zînet-i âgûş idüp ol serveri Bağrına basdı o melek⁶³⁸ -peykeri
639 Rûh bulup cism-i Halîme hemân Feyz-i hayât itdi o rûh-ı revân
640 Cân ü dile hıdmetini bildi farz Eyledi pistânın o mañdûma 'arz
641 Sag memesin aldı kabûl eyledi Sol memesin sundı nükûl⁶⁴¹ eyledi
642 Hükmi-i 'adâletle idüp igtidâ Eyledi pistân-ı yeminin gidâ
643 'Adl ile mecbûl idi zîrâ resûl Eylemedi hisse-i gayrı kabûl
-
- 644 Mâder-i Sa'diyye Halîme 'ıyân Eyledi bu kıssayı böyle beyân
645 Çünki idüp Mekke'ye 'atf-ı 'inân Kavm-i Benî Sa'd ile oldım revân
646 Olmag ile bir sene kaht u galâ Oldı kabâ'ilde 'azîm ibtilâ
647 Olmaga evlâd ü 'ıyâl ile sır İbl ü ganemde yog idi katre şîr

⁶³⁸ melek A, T: kamer H, Ü.

⁶⁴¹ nükûl H, Ü: 'udûl A, T.

648	Sâbir olup dagdaga-i fâkaya	Mâlik idik bir hâra bir nâkaya
649	Merkeb olup baña har-ı nâ-tüvân	Nâka ile şevherim oldı revân
650	Olmag ile merkebizemî-bî-mecâl	Kâfileye oldı takaddüm muhâl
651	Eyleyerek menzil-i maksûdı tayy	İtdi takaddüm bize nisvân-ı hayy
652	Anlar olup Mekke'ye vâsıl tamâm	Eylediler maslahata ihtimâm
653	Ehl-i kabâ'ilde şerif ü vazî'	Oldı ber-âverde-i tıfl-ı razî'
654	Ben kalup ancak gam-ı hurmân ile	Yandı ciger âteş-i hicrân ile
655	Bildigim üzre benim ancak hemân	Kalmış idi ol güher-i dil-sitân
656	Cümleye ma'rûz idi ol dil-rübâ	Çünkü yetim idi iderdik ibâ
657	Zevcime ol dem didim olmazsa ger	Hıdmet-i irzâ'a virilmiş püser
658	Zîver-i sadr eylerim ol gevheri	Dürri yetime olurım müştêrî
659	Her ne kadar itdim ise cüst ü cû	Kalmadı illâ o meh-i hânde-rû
660	Belki ola ol meh-i 'âlfî-şu'â	Âhere pîrâye-i sadr-ı rezâ
661	Gayrıñ olursa bu sa'âdet eger	Derdimiz ezfûnter ider bu keder
662	Eyledi cümle rufekâ-yı tarîk	Kendiye bir tıfl-ı radî'ı refik
663	Her biri hem-râhlarıñ oldı şâd	Ben olam ancak arada nâ-murâd
664	Ta'n-ı ⁶⁶⁴ şemâtet bizi mahzûn ider	Gayret ü 'âr ile ciger-hûn ider
665	Gayrıñ ola dürr-i girân-mâyesi	Olmaya bî-çâreleriñ vâyesi
666	Murdi'a-i kavm ola hep şâd-mân	Biz olayuz ehl-i hasâret hemân
667	'Âr ile olmakdan ise dil-harâb	Nâr ile hoşdur kişi olmak kebâb
668	Mâder-i fahr-i dü cihâna ⁶⁶⁸ hemân	Sür'at ü ikbâl ile oldım revân
669	Gördi beni Âmine Hazretleri	Eyledi âmâde o meh-peykeri
670	Kavm u kabileden idince su'âl	Âmine'ye eyledim ihbâr-ı hâl
671	Bildi Benî Sa'd'a benim nisbetim	Didi sa'id eyledi Hak niyyetim
672	Üç gicedür vâki'ada ser-be-ser	Baña Benî Sa'd'ı virdiler haber
673	Kimse nasîbin alamaz kimseniñ	Oldı nasîbiñ bu sa'âdet seniñ
674	Olmaga sa'd ü şerefe müştêrek	Dilde safâ serde sa'âdet gerek
675	Âmine vasf eyledi ol hazreti	Haml ile vaz'ında olan hâleti
676	Gördiği ma'naları itdi beyân	Didi saña bu haber olsun 'ıyân
677	Bakma yetim olduğına ol kerîm	Oldı şeref gevhere vasf-ı yetim
678	Dürri yetim olmag ile bu güher	Kadrini fehmi itmedî her bî-basar
679	Gördim olup pûşişi sûf-ı sefid	Süd gibi oldı nazarımda bedîd
680	'Anber ü müşğ eyleyüp andan zuhûr	Anda nümâyân idi işrâk-ı nûr
681	Gonçe-sıfat sebz-i harîri o mâh	İtmiş idi 'izzet ile h âbgâh
682	Şevk ile nezdik olup ol hazrete	Eyledim ikbâl o şeh-i 'izzete
683	Gördim o meh-pâreyi pûşîdede	Nûr idi gûyâ ki hemân dîdede ⁶⁸³
684	Sebz-i harîr üzre o kân-ı vefâ	Nâ'im idi gonçe-sıfat ber-kafâ
685	Manzarım oldıkda o hüsn ü cemâl	Buldi derûnımda mahabbet kemâl

⁶⁶⁴ Ta'n-ı H, T: Ta'n ü A, Ü.

⁶⁶⁸ Mâder-i fahr-i dü cihâna A, H, Ü: Mâderine fahr-i cihânın T.

⁶⁸³ a pûşîdede A, H, Ü: pûşîdedir T. 683 b dîdede A, H, Ü: dîdedir T.

686	Hüsn ü cemâlin görüp oldım esîr	Gördüm uyandırmagı emr-i 'asîr
687	Cür'et-i ikâzı bilüp nâ-mahal	Sadrına ancak kodım âheste el
688	Açdı mübârek gözini nâ-gehân	Gonçe-sıfat oldu tebessüm-günân
689	Çeşm-i ⁶⁸⁹ mutarrâsı olup müşg-bû	Nefha-nişâr olmuş idi sû-be-sû
690	Şöyle münevver idi ruhsâresi	Doğmuş idi sanki bir ay pâresi
691	Cebhesi tâbende-i nûr-ı cemâl	Çehresi âyîne-i sun'-ı kemâl
692	Kaşları ser-sûre-i âyât-ı Nûr	Safha-i dîdârı berât-ı sürür
693	Gözleri şeh-bâzına diller şikâr	Kirpigi eyler dil-i havrâya kâr
694	Aldım o meh-pâreyi âgûşıma	Düşdi mahabbet dil-i bî-hûşıma
695	Hıdmet-i irzâ'a idüp ibtidâ	Şevk ile pistânımı sundım aña
696	Oldı çü âgûşım aña câygâh	Sag tarafa eyledi ikbâl o mâh
697	Ragbet idüp 'izzet ile bî-nükûl	Eyledi pistân-ı yemînim kabûl
698	Soldan idince aña işrâb-ı şîr	Eylemedi ragbet o rûşen-zamîr
699	Müddet-i irzâ'ı olunca tamâm	İtmiş idi sag tarafı iltizâm
700	Hisse-i âherden idüp imtinâ'	Sag tarafa oldu muhâssis rezâ'
701	Hem püserim hem o nebiyy-i beşîr	Oldılar ol hâlde sırâb-ı şîr
702	Zîver-i âgûş kabûl eyledim	Râhileye çünki nüzûl eyledim
703	Şevherim ol mâhı görüp oldu şâd	Didi zihî devlet-i fevz ü reşâd
704	Zevcim o şeb itmek için def -i cû'	Çün deveyi sagmaga itdi şürû'
705	Nâkadan ol resme revân oldu şîr	Olduk o şîr ile kemâl üzre sır
706	Hayr-ı 'azîm ü berekâtı hemân	Oldı o mâhıñ bize ol şeb 'ıyan
707	Şevherim itdi baña hüsn-i şenâ	Didi bize eyledi Bârî 'atâ
708	Eyledi tevfiik saña ol Kerîm	Oldı nasîbîñ bu mübârek yetîm
709	Didi budur ol şeh-i 'âlî-livâ	Doğdıgı sâ'at bu meh-i ⁷⁰⁹ rûşenâ
710	Ser-be-ser ahbâr-ı gürûh-ı Yehûd	Kevkeb-i mes'ûdını itdi şühûd
711	Eylediler sâk-ı gam üzre kıyâm	Oldılar ol gün o ⁷¹¹ gice telh-kâm
712	Lîk nasîhat saña kıl ihtirâz	'Uhde-i zimmet saña ihfâ-yı râz
713	Devlet-i irzâ'ı güninden tamâm	Mekke 'de üç gün dañi itdik ⁷¹³ kıyâm
714	Rihlet için eyledi kavm ictimâ'	Her biri mensûbuna itdi vedâ'
715	Ben de varup Âmine 'ye ol zemân	İtdim edâ resm-i vedâ'ı hemân
716	Olmaga semt-i vatana râhvâr	Merkebime ben dañi oldım süvâr
717	Oldı çün ol mefhar-i ⁷¹⁷ şâh ü gedâ	Zîver-i âgûş-ı tefâhür baña
718	Taht-ı revân gibi har-ı nâ-tüvân	Cümleye sebki eyleyüp oldı revân
719	Gördüm idüp Ka'be 'ye üç secde har	İtdi semâ cânibine ref'-i ser
720	Nâkada hod kalmadı za'f u fütûr	Raks-günân eyledi şevk u sürür

⁶⁸⁹ Cism-i A, Ü: Çeşm-i H, T.

⁷⁰⁹ sâ'at bu meh-i A; H, Ü: sâ'atde olup T.

⁷¹¹ o A, H, Ü: ü T.

⁷¹³ itdik A, H, Ü: itdi T.

⁷¹⁷ mefhar-i A, T, Ü: fahr-i H.

721	Eyleyüp irâs-ı ta'accüb bu hâl	Kavmim iderdi baña andan su'âl
722	Dirler idi merkebiñ evvel müdâm	Kâfile ardınca iderdi hırâm
723	Şimdi aña n'oldı ki bî-ıztırâb	İtmededir cümleyi sebk-ı şitâb
724	Vakt-i 'azîmetde olan har mıdır	Yoħsa bu har merkeb-i âhar mıdır
725	Har degil ol raħş-ı dil-ârâ gibi	Olmada merhûn-ı safâ râkibi
726	Vakt-i 'azîmetde o idbâr ne	Hâlet-i 'avdetde bu reftâr ne
727	Hâsılı ferhunde olup ol sefer	Oldı müşahhas niçe hayr u zafer
728	Menzile kavm ile bulınca vusûl	Matlabımız oldı karîn-i husûl
729	Arz-ı Benî Sa'd'a o sa'dü's-sü'üd	Eyledi hayr u şeref ile vürüd
730	Oldı kudûmiyle o mâhın hemân	Kavm-i Benî Sa'd'a sa'âdet 'ıyân
731	Keşret-i agnâm ile oldık tamâm	Mazhar-ı hayr u ni'am-ı iğtinâm
732	Oldı füzûnter ganem ü nâkamız	Kalması kat'â keder ü fâkamız
733	Vakt-i rezâ' ol şeh-i iclâle ben	Olmuş idim şöyle keşürü'l-leben
734	Benden olup şîr-i firâvân revân	Gıpta-zenân idi ser-â-pâ zenân
735	Yümn-i kudûmiyle olup pür-safâ	Devletimiz oldı füzûn dâ'imâ
736	Ergad-ı 'ayş ile olup kâm-rân	Reşk ider oldı bize hem-sâyegân
737	Kalması ol kaht u galâdan eşer	Hısb u rehâ itdi bizi bî-keder
738	Didi Halîme o habîb-i İllâh	Âyet-i 'uzmâ idi bî-iştibâh
739	Olması mânend aña etfâlde	Ya'ni yegâne idi her hâlde
740	Tıfl iken ol mâha iderdim nazar	Hikmet-i mahz üzre idi ser-be-ser
741	Kudret-i Hakk ile o ferhunde-nâm	İtdi üç ayda kadem üzre kıyâm
742	A'ceb idi hâl-i kıyâm u ku'üd	Buldı niçe âyet-i kübrâ vücûd
743	Hem daħi şeş mâhe iken ol güher	Meşy ile meşk eyler idi bî-keder
744	Çünkü güzâr itdi aña heşt mâh	Sâha-i beyt olmuş idi câygâh
745	Her ne yaña ister ise bî-ta'ab	Kâdir-i meşy idi o mahbûb-ı Rab ⁷⁴⁵
746	Olmamış iken daħi bir yıl temâm	Geldi aña kuvvet-i meşy ü kıyâm ⁷⁴⁶
747	Söyledi nüh mâhe iken ol nebî	Efsah idi her suhan-ı atyebi
748	Didi Halîme o melîhü'l-cemâl	Eylese bast-ı kelimât ü makâl
749	Baña gelürdi kelimâtı 'aceb	Mu'cize-gû idi o kân-ı edeb
750	Cümle-i sibyanıñ içinde o mâh	Oldı hemân âyet-i sun'-ı İllâh
751	Eylemeden hâsılı tekmîl-i sâl	Anda zuhûr eyledi sırr-ı kemâl
752	Ser-be-ser a'zâsın o kân-ı edeb	Gâyet-i hıfz üzre idi rûz u şeb
753	Bir taraf a'zâsı olaydı 'ıyân	Tıfl iken eylerdi enîn ü figân
754	Nîk ü bed-i hâl aña ma'lûm idi	'İsmet-i fitrî ile ma'sûm idi
755	İki yaşında o meh-i evc-i nâz	Oldı rehûn-i şeref-i imtiyâz
756	Geldi o gül-gonceye neşv ü nemâ	Cümle kulûb oldı teveccüh-nümâ
757	Olmuş idi şöyle cemîl ü vecîh	Olmaz idi kimse o mâha şebîh
758	Zât-ı cihân-gîrine her subh u şâm	Her kişi itmekde idi ihtirâm ⁷⁵⁸

⁷⁴⁵ mahbûb-ı Rab H, Ü: kân-ı edeb A, T.

⁷⁴⁶ A ve T'ye göre 743-747. beyitler H ve Ü'de daha sonra (yk.15, 16'da) yer almaktadır.

759	Tıfl iken ol şâh-ı nübüvvet-dişâr	Zâhir idi heybet ü 'izz ü vakâr
760	'Arz-ı cemâl itse o kân-ı safâ	Her gören eyler idi şerm ü hayâ
761	Ehl-i kabâ'ilde sığâr ü kibâr	Bende idi cân ile bî-ihtiyâr
762	Kanda 'ıyân olsa o hayrû'l-enâm	Her kişi ta'zîme iderdi kıyâm
763	Bâzi-i gilmândan idüp ihtirâz	Müctenib-i lu'b idi ol şâh-bâz
764	Dirdi bu tab'ıma ⁷⁶⁴ muvâfık degil	Lu'b ü melâhî baña lâıyk degil
765	Ol gül-i ter iki yaşında iken	Oldı lebi şüste-i şürb-i leben
766	Murdi'ası didi ki 'inde'l-fitâm	Eyledi tekbîr ile feth-i kelâm
767	Bed'-i şuhan fazlını tasrîh idi	Hamd idi tekbîr idi tesbîh idi
768	Zıkr idüp Allâh'ı o müşgîn-nefes	Besmelesiz nesneye itmezdi mess
769	Her neye eylerse tenâvül temâm	Dest-i yemîn ile iderdi müdâm
770	Eylese bir kimsede 'illet zuhûr	Destine mevkûf idi hall-i umûr
771	Meymenet-i dest-i şeref-güsteri	Eyler idi anı veca'dan berî ⁷⁷¹
772	Didi Halîme iki yıl soñra ben	Eyledim icrâ-yı fitâm-ı leben
773	Müddet-i irzâ'ı bulup ihtitâm	Geldi hulûl eyledi vakt-i fitâm ⁷⁷³
774	Kim iki yaşında o şîrîn-dehen	İtdi lebin şüste-i nûş-ı leben
775	Münfatim-i şîr olup ol verd-i ter	Mâderine itdim anuñla sefer
776	Âmine 'ye çünki getürdim anı	Gördi o meh-pâre-i nûr-efkeni
777	Cân gibi ser-mâye-i nakd-i hayât	Nûr-ı cemâlî şeref-i kâ'inât
778	Bakmaga doymaz yüzine çeşm-i cân	Nutk-ı safâ-bahşı sürür-ı revân
779	Mâderine dir idim ammâ ki ben	Gerçi ki geldi bu meh-i sîm-ten
780	Lik virir hâtırına ıztırâb	Mekke havâsında olan sûz u tâb
781	Bâdiye-perverd iken ol nañl-i nâz	Olmıya dil-teng-i hevâ-yı Hicâz
782	Havf iderim ol gül-i pür-ibtihâc	Ola harâretle şikeste-mizâc
783	İstemez idim ki o nûr-ı Hüdâ	Subh u mesâda ola benden cüdâ
784	Görmez idim firkat ü hecrin revâ	'İllet idi germi-i şeh'r ü hevâ
785	Geldi baña firkatı gâyet 'asîr	Göz göre cân virmek olur mı yesîr
786	Meylim o mahbûb-ı cihâne idi	Söyledigim cümle bahâne idi
787	Kasdim o sözlerle benim mutlakâ	Yine benimle gide ol meh-likâ
788	Âmine itdikde sözim istimâ'	Eyledi tasvîb anı bî-îminâ'
789	Yine baña oldı müselleme o mâh	Eyledim ol hazret ile 'azm-i râh
790	İki sene yine olup şâd-kâm	Hıdmetine cân ile itdim kıyâm
791	Cân gibi ol mâhı Halîme müdâm	Eyler idi hıfz u himâyet tamâm
792	Kuvvet-i meşy anda olunca bedîd	Virmez idi ruhsat-ı seyr-i ba'îd
793	Gaflet ile bir gün o mahsûd-ı mâh	İtdi birâderler ile 'azm-i râh

⁷⁵⁸ A ve T'de bulunan 750-759. beyitler H ve Ü'de farklı sırada (yk.16'da) bulunmaktadır.

⁷⁶⁴ Dirdi bu tab'ıma A: Dir idi bu tab'a H, T, Ü.

⁷⁷¹ A ve T'de bulunan 763-772. beyitler H ve Ü'de daha sonra (yk.16'da) yer almaktadır.

⁷⁷³ fitâm A, T: nizâm H, Ü.

794	İtdi Halîme o mehi cüst ü cû	Gördi olur cilveger ol mâh-rû
795	Uht-ı rezâ'fsine itdi 'itâb	Didi havâda var iken sûz u tâb
796	İtdiñ o meh-pâreyi hem-râh-ı deşt	Şemse mukâbil ider etrâfi geşt
797	Eyleye te'sîr aña şâyed güneş	Teb-zede-i tâb ola ol mâhveş
798	Ma'zîret ile aña Şimâ o dem	Didi ki ey mâder-i şefkat-şiyem
799	Kanda karındaşım iderse güzêr	Eyleme sen tâb-ı havâdan hazêr
800	Ben nazar itdim ki bir ebr-i sefid	Aña virir sâye karîb ü ba'îd
801	'Âlem-i bâlâdan olup sâyebân	Olmada ol ebr anuñ ile revân
802	Dursa durur gitse gider ol sehâb	Oldı mazille aña bî-irtiyâb
803	Didi Halîme baña ol nev-nihâl	Eyledi bu vech ile bir gün su'âl
804	Didi ki ihvânım olur her zamân	Gice 'ıyân gündüz olunca nihân
805	Her tarafa gerçi nigâh eylerim	Ben göremem hiç birâderlerim
806	Didim o meh-pâreye anlar müdâm	Cânib-i mer'âyı iderler makâm
807	Gündüz olup ra'y-ı ganemde revân	Beyle iderler gice 'avdet hemân
808	Didi beni anlara hem-râh kıl	Kesb-i safâ eyleye tâ cân ü dil
809	Ben dahî maksûdına virdim rızâ	Eyledi ihvân ile 'azm-i fezâ
810	Eyleyüp âmed şüd o 'âlî-zuhûr	Eyler idi kesb-i neşât ü sürûr
811	Bir gün o nev-nañl-i çemenzâr-ı ⁸¹¹	cân Kâ'ide üzre yine oldı revân
812	Nısf-ı nehâr olmuş idi nâ-gehân	Geldi karındaşı tazallüm-günân
813	Didi yetiş ey peder ü mâderim	Gitti Muhammed ah -i cân-perverim
814	Zannım odur aña dem-i iltikâ	Olmuş ola 'âzim-i milk-i bekâ
815	Sırrımı itdikde biz andan su'âl	Eyledi bu vech ile serd-i makâl
816	Didi iderken bizim ile kıyâm	Bir kişi aldı anı mâ-lâ-kelâm
817	Eyledi anuñla 'urûc-ı cebel	Biz nazar eylerdik aña bî-halel
818	Sadrını şakk eyledi tâ nâfa dek	Kaldı bu hâl üzre o reşk-i melek
819	Çünkü işitdik bu cevâbı hemân	Kalması ârâma mekân ü zemân
820	Hayret ü endûh ile pür-ıztırâb	Eyledik ol rûh-ı revâna şitâb
821	Gördük anı eylemiş ârâmgâh	Zirve-i a'lâ-yı cebelde çü mâh
822	'Âlem-i 'ulvîye olup rû-nümâ	Olmadadır nâzır-ı savb-ı ⁸²² semâ
823	Gördiği hâle mütehayyir idi	Levn-i şerîfi mütegayyir idi
824	Üstine düşdim o mehiñ bîm ile	Gözlerin öpdüm leb-i ta'zîm ile
825	Didim eyâ ⁸²⁵ eşref-i halk-ı Hüdâ	N'oldı saña yoluña cânım fedâ
826	Hây diyüp eyledi redd-i cevâb	Didi eyâ mâder-i şefkat-me'âb
827	Bunda kıyâm eyler iken nâ-gehân	Gaybdan oldı baña üç kes 'ıyân
828	Biri elinde tutup ibrik-ı sîm	Taş-ı zümürüdle ikinci mukîm
829	Taşuñ içi selc ile memlû idi	Nefhaları dil-keş ü hoş-bû idi
830	Zirve-i kûha beni celb itdiler	Lutf ile kasd-ı reh-i kalb itdiler
831	Arkamıñ üzre yaturup ol zemân	Birisi şakk eyledi sadrım hemân

⁸¹¹ nev-nañl-i çemenzâr-ı A, H, Ü: nañl-i çemen-ârâ-yı T.

⁸²² savb-ı A, T: vech-i H, Ü.

⁸²⁵ eyâ A, H, Ü: aña T.

- 832 Cevfime idhâl-i yed itdi o dem Oldı ber-âverde-i haşv-i şikem
833 İtdi o selc ile anı şüst ü şü Eyledi tathîr-i 'ıyân sû-be-sû
834 Soñra idüp yine i'âde anı Geldi derûn-ı dile bir rûşenî
835 'Âneye⁸³⁵ dek sadrımı itdikde şak Kalbimi vahşetden emîn itdi Hak
836 Ben ki bu ahvâle iderdim nazar Hiss-i elem virmedi kat'â keder
-
- 837 Müslim idüp şebt-i kitâb-ı *Sahîh* Böyle ider kıssa-i şakkı sarîh
838 Vârid olup emr-i mübîn-i Celîl Aña hûbût itmîş idi *Cebreîl*
839 Sadrını şak itmek için bî-cefâ Eyledi bâlînin o mâhiñ kafâ
840 Sîne-i tâbânını bî-vehm ü bâk⁸⁴⁰ Bedr-i cihân-tâb gibi kıldı çâk
841 Kalb-i şerîfinden o mâhiñ o dem Bir dem-i âsûd çıkarup bî-elem
842 Didi budur nev'-i beşerde müdâm Hisse-i vesvâs-ı ebâlis-i hâm
843 İtdi bedel kıldığı demde birûn Hikmet ü 'irfân ü safâ-yı derûn
844 Tâhir olup feyz-i dem-â-dem ile Eyledi mahtûm anı hâtem ile
845 Dirdi Nebî bende o meşhûddur Serdi-i hâtem dahî mevcûddur
846 'İrk u mafâsılda 'ıyândur müdâm Gitmedi benden o bürûdet tamâm
847 Soñra üçinci melek itdi kıyâm Ol ikiye didi ki hıdmet temâm
848 Baña karîb oldı o dem ol melek Sürdi elin sadrımâ tâ nâfa dek
849 İzn-i Hüdâ ile bulup iltiyâm Kalmadı bende eşer-i şak tamâm
-
- 850 'Utbe hadîşinde budur mu'teber Vaka'-i şakkı didi Fahrû'l-Beşer
851 Eyleyüp ikbâl iki murg-ı sefid Nesre şebîh oldılar anlar bedîd
852 Didi biri budur o fahr-i ümem Didi refîkı aña budur ne'am
853 Sür'at idüp baña yakın oldılar Birbirine yâr ü mu'in oldılar
854 Bî-veca' ü bî-elem ü bî-ta'ab Sadrımı şakk eylediler der-'akab
855 Lutf-ı nûvâziş ile itdükde şak Oldı nümâyân iki kıt'a 'alak
856 Hâric olan haşv-i mücerred idi Kim iki kıt'a dem-i esved idi
857 Sâhibine ol melek itdi hitâb Didi kanı selc ile âlûde âb
858 Cevfüm idüp şüste anuñla tamâm Eyledi bir def'a dahî ihtimâm
859 Soñra olup mâ -i beredden o su Eylediler hikmet ile şüst ü şü
860 Kalbimi tathîr idüp ol âb ile İtdiler ârâste âdâb ile
861 Eyledi temkîn ü sekînet temâm Münşerihü's-sadr-ı safâ-yı devâm
862 Câygehinden beni ref' itdiler Gâ'ile-i vahşeti def' itdiler
863 Hem didiler ma'ni-i hikmet ile Vezn idelim on nefer ümmet ile
864 Rûşen idüp gûş-ı dil ü cânımı Dirler idi rûtbe-i rüchânımı
865 Soñra idüp vezn-i mi'ât ü ulûf Böyle idi hakk-ı beyân-ı vukûf
866 Olsa da sencîde-i ümmet tamâm Gâlib ü râcihdir ol hayrû'l-enâm
867 Cümle bu sözler aña ikrâm idi Mertebe-i kadrini i'lâm idi
868 Soñra der-âğuş idüp anlar beni Didiler ey mazhar-ı fazl-ı Ganî

835 'Âneye H, Ü: Gâyete A, T.

840 bâk A, Ü: pâk H, T.

869	Çekme bu hâletde sakın havf u bîm Saña 'ata itdi Hüdâ-yı Kerîm	
870	Zât-ı cihân-gîriñe Rabbü'l-'ibâd	Eyledi çok hayr u kerâmet murâd
871	Ola hâtem-i rusûle subh u şâm	Tuhfe-i bî-hadd-i salât ü selâm
872	Didi Halîme anı aldım hemân	Beyte rücû' eyleyüp oldım revân
873	Kavm-i Benî Sa'd'a irişdi haber	Vâkıf-ı esrâr-ı nihân oldılar
874	Resm-i cehâletle idüp ihtimâm	Kâhine sevk itdi beni hâs u 'âm
875	Didiler elbette gerekdür 'ilâc	Gelmesün ol mâha gubâr-ı mizâc
876	Dirdi o mahbûb-ı sedîdü'l-lisân	Kâhine yok hâcet-i şerh u beyân
877	Kâhin için bende ne âşâr var	Bende ne 'illet ne hod âzâr var
878	İtdi beni lutf ile Rabbü'l-'ibâd	Sâlimetü'n-nefs ü sahîhu'l-fu'âd
879	Dirler idi kavm-i cehâlet-me'âb	Belki ola cinn ü periden musâb
880	Kâhine varmak için ol kavm-i dîn	Eylediler hâsılı sa'y-i füzûn
881	Gâlib olup cânib-i re'y-i hilâf	Eyledim ol kâhine 'azm-i güzâf
882	Kasd-ı beyân eyledim ahvâlini	Didi baña kendi disün hâlini
883	Senden o keyfiyyeti zibâ bilür	Her kişi ahvâlini a'lâ bilür
884	Eyledi teklîf-i suhan hazrete	Muttali' oldıkda bu keyfiyyete
885	Eyleyüp âgâze-i yâle'l-'Arab	Geldi ayag üzre o merdûd-ı Rab
886	Didi bu hâl itdi beni derdnâk	Hem beni hem anı gerekdür helâk
887	Hâline kalursa bu ferzend eger	Putlarıñız ⁸⁸⁷ hep ola zîr ü zeber
888	Çünkü ola bâliğ-i hadd-i ricâl	Def 'ine bir vech ile kalmaz mecâl
889	'Aklınızı eyleye tesfîh-i 'âm	Dîniñizi eyleye tekzîb-i tâm
890	Kavmi idüp 'urza-i va'd ü va'îd	Olsa gerek sâhib-i dîn-i cedîd
891	Ola ilâh-ı ehade da'veti	Kim aña yok fehmiñizin vüs'ati
892	Cümleyi bir dîne olup reh-nümâ	Dîni olur vâsıl-ı arz u semâ
893	Didi Halîme çün işitdim anı	Aldım elinden o meh-i rûşeni
894	Didim eyâ şeyh-i sefâhet ⁸⁹⁴ -nümûn	Sende 'ıyân oldı fûnûn-ı cünûn
895	Bilse idim hâlt-ı kelâmıñ eger	İtmez idim bu yaña kat'â nazar
896	Var yûri sen kâtiliñ it cüst ü cû	Dâ'im ola hıfz-ı ilâhîde bu
897	Kulları Hak itmesün andan cüdâ	Bir kılına niçe ser ü cân fedâ
898	Şâh-ı cihân-gîr-i sa'âdetdür ol	Mâh-ı dıraşşân-ı siyâdetdür ol
899	Menzilime 'avdet idüp nâ-gehân	Nûr ile memlû idi sandım cihân
900	Cümle menâzilde baña subh u şâm	Râyiha-i müşğ idi zîb-i meşâm
901	Kalbe virüp her biri bîm ü hirâs	Şâm u seherde dir idi baña nâs
902	Zimmetiñi eyleyüp andan berî	Ceddine redd it yûri bu gevheri
903	Olmadan âzürde-i renc ü gezend	Menzile varsun o meh-i ercümend
904	Zevcim idüp re'yini gâhî beyân	Dirdi gerek redd-i emânet hemân
905	Âl-i filân içre 'ıyândur hased	Eyleyeler belki bize mekr-i bed

⁸⁸⁷ putlarıñız: H, T: bütleriñiz A, Ü.

⁸⁹⁴ sefâhet H, Ü: sekâmet A, T.

- 906 Emr-i mukarrer ki o zât-ı kerîm Oldı bize mâye-i hayr-ı ‘azîm
 907 Bir iki lâgar ganem iken nasîb Şimdi ise üç yüze oldı karîb
 908 İtmiş iken menzilizimiz ‘ayş-ı dank Gâile-i fâka ile târ ü teng
 909 Yümn-i kudûmiyle olup kâm-yâb Oldı Hüdâ’dan bize çok feth-i bâb
 910 Didi Halîme bu söz ile hemân Mekke’ye ‘azm itmege meyl itdi cân
 911 Yolda gelürken işidirdüm sadâ Eyley idi hâtif-i gaybî nidâ
 912 Dir idi kim oldı fezâ-yı Harem Yine nümâyende-i bâg-ı İrem
 913 Devlet ü ‘izzet o zemîne müdâm Kim ide ol kân-ı sa‘âdet makâm
 914 Sît ü sadâ ile idüp iştigâl Eyley iken ben taleb-i keşf-i hâl
 915 Gümüşide oldı nazarımdan o mâh Hayret ile her yaña itdim nigâh
 916 Çünkü o mâh oldı gözimden nihân Başıma teng oldı fezâ-yı cihân
 917 Âh ü enîn ile olup giryenâk İtdi bu hâlet ciğerüm çâk çâk
 918 Nâzır olup hâlîme bir pîr o dem Didi nedir bâ‘îs-i hüzn ü elem
 919 Söyledim ahvâlimi pîre hemân Didi yeter eyleme âh ü figân
 920 Gel ki seniñ derdiñe vardur devâ Şimdi olur hâcetiñ anda revâ
 921 Baña delîl oldı o pîr-i denî Mahzar-ı ‘Uzzâ’ya götürdi beni
 922 Pîş-i Hübül’de varup itdi enîn Didi eyâ melce-i ehl-i hanîn
 923 Tıfl-ı radî‘îñ yüzünü bî-nevâ Zâyi‘ idüp olmada rikkat-nümâ
 924 Pîş-i sanemde o dalâlet-me’âl Eyledi bu vech ile bütten su‘âl
 925 Gümüşideniñ resm ü nişânı nedür İsmi nedür sûret ü şânı nedür
 926 Ben de Muhammed diyü virdim cevâb Düşdi yüzi üzre o gümgeşte-tâb
 927 Geldi sanemden bu sadâ-yı garîb Didi zevâl oldı bütâna karîb
 928 ‘İzzet-i ‘Uzzâ’ya virüp zülî-i tâm Lât’ı ide lâ o sa‘âdet-hitâm
 929 Kesr idüp esnâmı o ‘âlf-zuhûr Dîni ola zînet-i ‘asr u dühûr
 930 İsm-i Muhammed ki müsemmâ aña Oldı o peygamber-i sâhib-livâ
 931 Pîre gelüp dehşet ü haşyet tamâm Didi ki kimdür bu vücûd-ı hümâm⁹³¹
 932 Nâmı idüp seng ü hadîde eşer Ola zuhûrında bu yüzden haber
 933 Var yüri çekme anuñ için melâl Ben dañi bildüm aña yokdur zevâl
-
- 934 Mâder-i Sa‘diyye ile çün Resûl Bulmuş idi Mekke’ye ol gün vusûl
 935 Eyley iken nâsıfı içinden güzer Eyledi gümgeşte anı bî-haber
 936 Ceddine geldi didi geldim bu ân Oldı Muhammed nazarımdan nihân
 937 İtdim o meh-pâreyi çok cüst ü cû Bulmadım itdikce taleb sû-be-sû
 938 Cedd-i cemîli ‘Abdülmuttalib⁹³⁸ Oldı teccüssüsde mücidd ü mükîb
 939 Ol şeref-i zümre-i ‘Abdimenâf Eyledi Beyt’i yedi kerre tavâf
 940 Ka‘be’ye karşı durup itdi niyâz Oldı gam-ı hasret ile girye-sâz
 941 Didi eyâ ‘âlim-i râz-ı derûn ‘Ukde-güşâ-yı dil-i ehl-i zünûn
 942 Gâib⁹⁴² olup bizden o dürr-i yetîm Ya‘ni Muhammed o vücûd-ı kerîm

⁹³¹ A ve H’de bulunan bu beyit T’de yok.

⁹³⁸ Bu mısradâ özel isim dolayısıyla vezin aksiyor.

⁹⁴² Gâib A, T: Zâyi‘ H, Ü.

- 943 Bagrımızı hasreti hûn eyledi Firkatini dâg-ı derûn eyledi
944 Hâtif-i gayb oldı münâdî hemân Didi eyâ kavm nedür bu figân
945 Oldı **Muhammed** ile hıfz-ı Ehad Yok aña **hızlân** ü ızâ'at ebed⁹⁴⁵
946 Ceddi idüp hâtife 'arz-ı niyâz Didi delîl ol bize ey ehl-i râz
947 Kandadur ol tâze-nihâl-i şeref Ol gühere kankı cihetdür sade f
948 Didi ki vâdî-i **Tihâme** saña Reh-ber olur var yûri andan yaña
949 Ceddi binüp rahşına oldı revân Oldılar eşrâf-ı kabîle devân
950 'Amr ile oldı **Varaka** hem-rikâb İtdiler etrâf-ı fezâyâ şitâb
951 Gördiler anda o şeh-i nîk-baht Olmada pîrâye-i zîr-i dıraht
952 'Amr aña ikrâm ile itdi su'âl Kimsin eyâ gonce-i bâg-ı cemâl
953 Didi **Muhammed** 'Abdullâh hem⁹⁵³ Oldı baña vâlid-i ferruḥ-şiyem
954 Vâlidimiñ vâlididür ey muhib Ya'ni ki ceddim 'Abdülmuttalib⁹⁵⁴
955 Sözlerini eylediler çünki gûş Eyledi deryâ-yı mahabbet hurûş
956 Ceddi olup şevk ile bî-ihtiyâr Raḥşına ol serveri itdi süvâr
957 Giryeye şevk eyledi şöyle hücum Yanmaga 'aşk âteşine oldı mum
958 Gördi gelür ol şeh-i 'âlî-güher İtdi **Halîme** daḥî def'-i keder
959 İtmege teslîm-i emânet hemân **Âmine**'ye oldılar ol dem revân
960 Virdiler ol mâhî selâmet ile 'İzzet ü rif'atle sa'âdet ile
-
- 961 Didi aña **Âmine** hazretleri Gerçi getürdiñ baña ol gevheri
962 Sizde velîkin var iken subh u şâm Sohbetine cân ile şevk u garâm
963 Şimdi bu kân-ı şerefi bî-taleb **Mekke**'ye ircâ'a ne oldı sebeb
964 Didi **Halîme** bize fikr-i ḥatar Oldı hemân gâile-baḥş-ı keder
965 Vırmez iken hicrine bir dem rızâ Ba'zı umür itdi anı iktizâ
966 Didi aña mâder-i fahr-i cihân Eyleme tahkîkini benden nihân
967 Vâkî'-ı hâli ne ise yek-be-yek Eyle beyân etmek ile def'-i şek
968 Gördiği âyâtı **Halîme** 'iyân **Âmine**'ye eyledi nakl ü beyân
969 Didi aña mâder-i fahrü'l-ümem Sanma bu ahvâl ide îcâb-ı gam
970 Hâfız u nâsir aña Allâh'dur Kanda ise Hakk ile hem-râhdur
971 Havf-ı şeyâtîn ise bâ'ış eger Kalbifiize virmesün ol gam keder
972 Eylerim Allâh'a yemîn-i celîl Hizb-i şeyâtîn aña bulmaz sebîl
973 Vardur o meh-pârede çok 'izz ü şân Söyleyem andan size birkaç nişân
974 Hamli baña oldı ziyâde eḥaff Olmuş idi mâye-i 'izz ü şeref
975 'Âlem-i rü'yâda olup müjde-yâb Resm-i safâ idi baña nakş-ı ḥâb
976 İsm-i **Muhammed**'le baña gaybdan Tesmiye emrinde olurdu suḥan
977 Benden idüp vakt-i vilâdet zuhûr Virdi ziyâ 'âleme bir kıt'a nûr
978 Gördüm o nûr ile cihânı temâm Oldı nümâyân baña tâ arz-ı⁹⁷⁸ **Şâm**

⁹⁴⁵ a Ehad A, T: Hüdâ H./ 945 b **hızlân** ü ızâ'at ebed A, T, Ü: **hızlân** ızâ'at ebed(â) H.

⁹⁵³ Bu mısradâ özel isim dolayısıyla vezin aksıyor.

⁹⁵⁴ Bu mısradâ özel isim dolayısıyla vezin aksıyor.

⁹⁷⁸ tâ arz-ı A, T: etrâf-ı H, Ü.

979	Vaz' u vukû'ında o zât-ı hasîb	Oldı nümâyende-i vaz'-'ı garîb
980	Hem de hudû' ile idüp ref'-i ser	Eyler idi savb-ı semâya nazar
981	Gördigim ahvâli idersem beyân	Nakli olur mûcib-i tûl-i zemân
982	Hayli bişâretler olurdu baña	Hayra işâretler olurdu baña
983	Didi Halîme idüp i'lâm-ı şân	Ben dahî gördiklerüm itdim beyân
984	Ceddi dahî nakl idüp âyatını	Söyledi fazl ü şeref-i zâtını
985	Didi olup gâlib-i ashâb-ı Fîl	Gördigim âyet baña besdür delîl
986	Rûh-ı mu'allâsına olsun müdâm	Fazl-ı Hüdâ'dan salavât ü selâm
987	Ol şeh-i iklim-i cemâl ü kemâl	Bedr-i cihân-tâb 'adîmü'l-mişâl
988	'İllet-i gâiyye-i arz u semâ	Cevher-i yektâ-yı şeref-intimâ
989	Zîver-i dûş-ı felek-i heftemîn	Zînet-i âgûş-ı zemân ü zemîn
990	Hâsıl-ı ⁹⁹⁰ 'ömr-i felek-i köhne-sâl	Lem'a-ber-endâz-ı yemîn ü şimâl
991	Vâsıta-i rahmet-i Rabbü'l-enâm	Râbita-i hürmet-i Beytû'l-harâm
992	Gevher-i hâss-ı sadev-i kâ'inât	Mâye-i 'izz ü şeref-i mümkinât
993	Hatm-i rüstül server-i 'âlem-penâh	Ya'ni Muhammed o habîb-i îlâh
994	Mekke'de teşrîf kılup 'âlemi	Oldı cihâna sebep-i hurremi ⁹⁹⁴
995	Ol senedür mevlid-i fahrü'l-enâm	Kim Senetü'l-Fîl idi ol sâle nâm
996	Evvel-i şehreyn-i rebî'eyn idi	Yevm-i vilâdetleri işneyn idi
997	Pes on ikinci günü ol bedr-i tâm	Mîhr-i münevver gibi dogdı temâm
998	Matla'-ı fecr oldığı demde bedîd	Dogdı sa'âdetle o zât-ı sa'îd
999	Aslı olup hayr-ı bütûn-ı 'Arab	Oldı Kureyşî o şerîfü'n-neseb
1000	Oldı mutahhar peder ü mâderi	Asl-ı asîl üzre idi gevheri
1001	İki taraftan o nebiyy-i nesîb	Olmuş idi ya'ni şerîf ü hasîb
1002	Cins-i 'Arab oldı e'azz-i 'ibâd	Mekke-i pür-nûr ise hayrû'l-bilâd
1003	Hayr-ı zamân hayr-ı mekân hayr-ı zât	Oldı aña fihris-i hüsn-i sıfât
1004	Tıfl-ı radî iken o şâh-ı güzîn	Kıldı Benî Sa'd'ı sa'âdet-rehîn
1005	Bâdiyede oldı o sâhib-kemâl	Mâder-i Sa'diyye ile peñç sâl
1006	Âmine'ye soñra getürdi anı	Eyledi teslîm o meh-i rûşeni
1007	Altı yaşında idi ol verd-i ter	Mâderi ile bile itdi sefer
1008	Şehr-i Medîne aña bir ay tamâm	Olmuş idi vâlidesiyle makâm
1009	Mekke'ye 'avdetde olup haste-hâl	'İllet-i mevt itdi anı bî-mecâl
1010	Vâlidesi terk-i hayât eyledi	Menzil-i Ebvâ'da vefât eyledi
1011	Defn olunup anda o reşk-i sadev	Kaldı yetîm ol güher-i pür-şeref
1012	Dâyesi ile o şeh-i tâze-sâl	İtdi yine Mekke'yi ferhunde-fâl
1013	Ceddi olup zâmin-i hîdmet aña	Eyler idi 'izzet ü hürmet aña
1014	Eyleyüp evlâdına takdîm anı	Perveriş itdi o meh-i rûşeni
1015	Vardı sekiz yaşına hayrû'l-enâm	Hem iki ay on gün olınca temâm

⁹⁹⁰ Hâsıl-ı A, H, Ü: Hâsıl-ı T.

⁹⁹⁴ cihâna sebep-i hurremî A, H, Ü: cihânîñ sebep-i hurremi T.

1016	Ceddi idüp âhirete irtihâl ¹⁰¹⁶	Eyledi mehcûr anı encâm-ı hâl
1017	'Ammi Ebû Tâlib olup tâlibi	Hıdmeti oldı şeref-i gâlibi
1018	Çün on iki yaşına vardı Resûl	Hem iki ay on gün idince hulûl
1019	Şâm 'a ticâretle idüp 'azm-i râh	Oldı Ebû Tâlib 'e hem-râh o mâh
1020	Yolda Buhayrâ 'ya idince güzêr	Râhib-i mezbûr aña itdi nazar
1021	Gördi 'alâmât ü sıfâtın 'ıyân	Didi Ebû Tâlib 'e râhib hemân
1022	Müjde saña hatm -i nübüvvet budur	Fahr -i cihân kân-ı fütüvvet budur ¹⁰²²
1023	Lîk vasıyyet saña kıl 'avdeti	Mekke 'ye redd eyle var ol hazreti
1024	Kasd-ı güzende ide şâyed kıyâm	Ol meh-i tâbâna Yehûdân-ı Şâm
1025	'Avdet idüp Mekke 'ye 'amm-i Nebî Yine	getürdi o felek-kevkebi

1026	Sinn-i Nebî vardı yigirmi beşe	Düşdi ticâret o şeh-i mehveşe
1027	İtdi Hadice tarafından o mâh	Şâm 'a ticâret için âheng-i râh
1028	Mekke ahâlîsi o mâhîñ hemîn	Dirlere idi nâmına cümle Emîn
1029	Sıdk u emânetle o fahr -i cihân	Şöhre-i nâs idi 'ıyân ü nihân
1030	Emr-i ticâretde Hadice aña	Olmuş idi sıdk ile ragbet-nümâ
1031	Eyledi muhtâr o şeh-i emcedi	Kesb-i şeref etmek idi maksadı
1032	İtmek için hıdmet-i emr-i tarik	Meysere 'yi itdi o mâha refik
1033	Didi Muhammed o güzîn-i enâm	Oldı yegâne şeh-i ferhunde-nâm
1034	İtme anuñ re'yine kat'â hilâf	Emrine fermânına kıl i'tirâf
1035	Meysere kim bende-i âgâh idi	Ol meh-i tâbân ile hem-râh idi
1036	Gördi niçe a'ceb-i âyâtını	Kadr-i mu'allâ vü kerâmâtını
1037	Bakdı o mâh olsa ne semte revân	Ebr-i sefid idi aña sâyebân
1038	Tâbiş-i mihr olsa füzûn her yaña	İki melek zulle olurdı aña
1039	Her ne yaña eylese geşt ü güzêr	Meysere 'ibretle iderdi nazar
1040	Mihr ü mahabbetle kul oldı aña	Müştagil-i hıdmet idi her yaña
1041	Hayr -ı keşîr ile o dürr-i ' Aden	Eyledi 'avdet sefer-i Şâm 'dan
1042	Ol kadar oldı o sefer nef' ü sūd	Mişli anuñ bulmamış idi vücûd
1043	Mekke 'ye 'avdetde olunca karîb	Pîş-rev oldı o habîb-i hasîb
1044	Kâfilede Meysere oldı mekîn	Gitdi mukaddem o Nebiyy-i Emîn
1045	Reh-güzere itdi Hadice nazar	Gördi gelür ol şeh-i vâlâ-güher
1046	Gerçi güneşde olur idi revân	Olmuş idi iki melek sâyebân
1047	Gördi Hadice anı gösterdi hem	Hem-dem olan hayl-i nisâyâ o dem
1048	Meysere nakl itdi bişâretleri	Gördiği âyât ü işâretleri
1049	İtdi nikâh ol gül-i pür-ibtihâc	Buldı Hadice şeref-i izdivâc
1050	Kadrini fehm eyleyüp ol gevherüñ	Hıdmetin eyler idi peygamberiñ

¹⁰¹⁶ irtihâl A, T: intikâl H, Ü.

¹⁰²² a **hatm**-i nübüvvet H, Ü: genc-i fütüvvet A, T.1022 b **Fahr**-i cihân kân-ı fütüvvet H: Seyyid-i mev'ûd-ı nübüvvet A, T.

1051	Mâl ile cân ile idüp ihtimâm	Hıdmetini bildi sa'âdet tamâm
1052	Andan olup Kâsım -ı 'ismet-rehîn	Oldı Ebû'l-Kâsım o şâh-ı güzîn
1053	Soñra olup çâr benât-ı kirâm	Oldı o duhterlere ferhunde nâm
1054	Zeyneb ü Gülsüm ü Rukyye dañi	Fâtıma ümmü'l-Haseneyn-i şahî
1055	Cümlesinüñ rûhına olsun selâm	Eyleyeler 'adn-i berîni makâm
1056	Sâl-i şeref-bâr-ı nebiyy-i emîn	Oldı çü 'ıkd 'aded-i erba'in
1057	Olmuş idi kırk sene bir gün tamâm	Eyledi meb'ûs anı Rabbü'l-enâm
1058	Bi'seti vasfında ruvât-ı siyer	Bu haberi böyle beyân itdiler ¹⁰⁵⁸
1059	Ba'si yigirmi gün idince mürûr	Oldı şeyâtine şühüb sedd-i nûr
1060	'Âlem-i ulvîden idüp iftirâk	Anlara sedd oldı reh-i istirâk
1061	Kâffe-i 'âleme Rabb-i Kadîr	Kıldı nübüvvetle beşîr ü nezîr
1062	Âyet-i <i>ikrâ'</i> idüp evvel nüzûl ¹⁰⁶²	Mazhar-ı vahy oldı Cenâb-ı Resûl
1063	Üç sene da'vetde idüp ihtifâ	Soñra zuhûr itdi o kân-ı safâ
1064	Eyledi hikmetle Hüdâ-yı Ganî	Da'vetin izhâr ile me'mûr anı
1065	Çün sene-i bi'set-i fahr-i cihân	Geçdi tokuz yıl sekiz ay nâ-gehân
1066	İtdi Ebû Tâlib -i dîrîne-sâl	Mîlk-i fenâdan o sene intikâl
1067	Andan üçüncü gün idi nâ-gehân	İtdi Hadîce dañi terk-i cihân
1068	Hüzn ile ol server-i şîrîn-suhan	Ol sene içün didi 'âmü'l-hazen
1069	Oldı Ebû Tâlib o şeyh-i kebîr	Keyd-i 'adûdan aña zirâ zahîr
1070	Hâne ye geldikde o gerdûn-vakâr	Aña Hadîce idi gam-h âr ü yâr
1071	Bu iki zât ile o hikmet-nümâ	Tesliye bulmakda idi dâ'imâ
1072	Fevt-i Ebî Tâlib olunca bedîd	İtdi sefhân aña cevri-şedîd
1073	Hicrete dek o şeh-i 'âlf-makâm	Sabr ile me'mûr idi Hak'dan müdâm
1074	Râh-ı Hüdâ 'da aña cevri ü cefâ	Olmuş idi sabr ile 'ayn-ı vefâ
1075	Her ne kadar itse ezâ müşrikîn	İtmez idi nefsi içün kahr ü kîn
1076	Kavme hidâyetle iderdi du'â	Sû'-i du'â itmez idi mutlakâ
1077	Eyleyüp ıslâh u hidâyet ümîd	Eyler idi hüsn-i edâsın mezîd
1078	Bir nefes itseydi eger bed-du'â	Anlara kâfi idi kahr-ı Hüdâ
1079	Rahm iden a'dâ-yı sitemkârına	Lutf ider ahabbına ensârına
1080	Budur ümmîd ol şeh-i rahmet-nihâd	Ümmetini ide şefâ'atle şâd
1081	Düşmene rahm eyleyen ehl-i kerem	İtmeye mi rahmet-i hâl-i ümem
1082	Beyt-i sa'âdetde o bâlâ-livâ	Bir niçe gün itmiş idi inzivâ
1083	Bulmag ile cevri- 'adû iştîdâd	Tâ'if e 'azm itdi o şefkat-nihâd
1084	On gün idüp da'vet-i kavm-i 'anûd	Bulmadı âşâr-ı hidâyet vücûd
1085	Ba'zıları didi o hayrî'l-enâm	Tâ'if i bir ay kadar itdi makâm
1086	Soñra yine Mekke 'ye itdi rücû'	Kıldı nihân da'vet-i halka şürû'
1087	Bi'seti geçdi niçe sâl ü şuhûr	Eyledi mi'râc-ı mübârek zuhûr

¹⁰⁵⁸ H ve Ü'de bulunan bu beyit A ve T'de yoktur.

¹⁰⁶² "Ikra", "Oku" manasında bir emir olup "Yaratan Rabbinin adıyla oku!" (*Kur'an*, Alâk, 96/1) mealindeki ayetin ilk kelimesidir.

1088	Eyleyüp isrâ anı Hak Kuds 'e dek	İtdi 'urûc-ı tabakât-ı felek
1089	Elli üçüncü sene mîlâddan	Oldı aña şehr-i Medîne vatan
1090	Bi'setüñ on üç senesinde tamâm	Şehr-i Medîne aña oldı makâm
1091	On sene ol şehr-i celîlü's-şeref	Oldı o dür-dâne-i hüsne sadef
1092	Bunca gazâlar idüp andan Nebî	Oldı füzûn-ter şeref-i kevkebi
1093	Kıldı mü'eyyed anı Rabb-i mu'în	Eyledi her hâl ile tekmîl-i dîn
1094	Hicretüñ ol şems-i büleñ-iltimâ'	İtdi onıncı sene hacc-i vedâ'
1095	Hacc idüp ol server-i ferhunde-râ	Kıldı yine 'avdet-i hicret-serâ
1096	Anda vefât itdi o sâhib-cemâl	Anda gurûb itdi o şems-i kemâl
1097	Mekke olup mevlid-i nûr-efkeni	Oldı Medîne o şehiñ medfeni
1098	Ol şeh-i zî-şâna dem-i irtihâl	Altmış üç idi 'aded-i sinn ü sâl
1099	Olmag ile meşhedi anda bedîd	Ravza-i 'adn oldı o câ-yı sa'îd
1100	Minber ü kabri arasıdur 'ıyân	Ravza-i zî-şân riyâz-ı cinân
1101	Ol şeh-i vâlâ-güherüñ bî-riyâ	Hâk -i der-i 'izzetidür kîmyâ
1102	Rüfte-i dergâh-ı celîli müdâm	Kuhl-i ziyâ-bağş-ı 'uyûn-ı kirâm
1103	Gerd ü gubâr-ı Harem -i 'izzeti	Cân gözintüñ rûşeni-i 'ibreti ¹¹⁰³
1104	Mazca'-ı pâkinde olan hâk -i pâk	Cevher-i cân ile ider iştirâk
1105	Üstine dönmeğe dem-â-dem felek	Olmada cârûb-keşi ¹¹⁰⁵ hayl-i melek
1106	Şübhe mi vardur Harem-i Mustafâ	Rahmet ü nûr ile ola pür-ziyâ
1107	Hücre-i hâssında olan her müşâr	Cân gözine sürme-i 'ibret-nişâr
1108	Gerçi degil haddim o devlet benim	Hâk -i reh olsun aña cân u tenim
1109	Eyleyemem hakk-ı beyânın edâ	Ravza-i zî-şânına cânlar fedâ
1110	Ola tahiyât ü salât ü selâm	Hak'dan o fahr-i dü cihâna müdâm
1111	<i>Şerrefena'llâhü bi-ifdâlihi</i>	<i>Sallü 'aleyhi ve 'alâ âlihi</i>

¹¹⁰³ 'ibreti H, Ü (A'da sayfa kenarındaki düzeltmede): rif'ati T, (A).

¹¹⁰⁵ cârûb-keşi A: cârû-keşi H, Ü, çâr-keşi T.

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ Namık, İrşadi Babanın Mevlidi, İst. 1997.
- AKAR Metin, Türk Edebiyatında Manzum Miracnameler, Ankara 1987.
- Bağdatlı İsmail Paşa, Hediye-tü'l-Arifin, MEB Yay. İst. 1951.
- CEYHAN Adem, "Süleyman Nahifi ve Kaside-i Muradiyye Tahmisi", Akademik Bakış, Güz 1997, S.3
- Emiri Mevlidi, Süleymaniye Ktp. Ayasofya Nr. 3827.
- Faik Reşad, Tarih-i Edebiyat-ı Osmaniyye, Şapograf Baskısı, İstanbul 1910.
- Gelibolulu Ali, Kühü'l- Ahbar'ın Tezkire Kısmı (Haz.: Mustafa İsen), Ankara 1994.
- Hamdullah b. Hayreddin, Mevlidü'n-Nebi, Süleymaniye Ktp. Fatih 4510.
- Hamdullah Hamdi, Ahmediyye, AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. Ktp. M. Çon 514.
- Hevai, Mevlid-i Hayr-ı Enbiya, Süleymaniye Ktp. Lala İsmail Nr. 376.
- Kâtip Çelebi, Keşfi'z-Zünun, Maarif Matbaası, İstanbul 1914.
- Kerimi, İrşad, Ankara Üniv. DTCF Ktp. Saib Kitapları Nr. 82.
- KOCATÜRK Vasfi Mahir, Büyük Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara 1970.
- Köprülüzâde Mehmed Fuad-Şahabettin Süleyman, Yeni Osmanlı Târih-i Edebiyatı, İstanbul 1914.
- Latifi, Tezkire-i Latifi (nşr. Ahmed Cevdet), İkdâm Matbaası İst. 1896.
- LEVEND Agah Sırrı, "Dini Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri", TDAY Belleten, Ankara 1972.
- MAZIOĞLU Hasibe, "Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler", C.IV, İst. 1974.
- Nahifi, Tahmis-i Kaside-i Bürde, Elcevaib Matbaası, İst. 1879.
- PEKOLCAY Necla, "Süleyman Çelebi Mevlidi Metni ve Menşei Meselesi", İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi'den ayrı baskı İstanbul 1954.
- PEKOLCAY Necla, Mevlid, Türkiye Diyanet Vakfı Yay, Ankara 1993.
- ÜNVER İsmail, "Ahmedi'nin İskendernamesi'ndeki Mevlid Bölümü", TDAY Belleten 1977, Ankara 1978.

